

Economisch-Statistische Berichten

Wat is het Nederlands Verkeersinstituut?

★

Ir S. Herweijer

Eén jaar agrarisch herstel in het
rampgebied

★

Mr Th. A. Fruin

Ontwikkeling van het gezinscrediet in
Nederland

★

Dr F. J. Krop

Verzekering en geldontwaarding

★

Ir M. K. Hylkema

Te lang boer?

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

39e JAARGANG

No 1929

WOENSDAG 26 MEI 1954

KAS-ASSOCIATIE N.V.

SPIJSTRAAT 172

AMSTERDAM

Bewindvoering
en Executele

BETALEN • BEWAREN • BEHEREN

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman, A. M. de Jong, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W. Lambers, Prof. J. Tinbergen, Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries, Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60; voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10.

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

Efficiency in uw bedrijf

Wij wijzen U op het bijzonder belangwekkende artikel „Enkele problemen, verband houdende met de landelijke distributie van goederen”, van de hand van de Heer J. B. J. Spaan, dat zal verschijnen in het Juni-nummer van

verladen

een geïllustreerd tijdschrift gewijd aan het interne transport en aan expeditie vraagstukken.

Dit zeer uitvoerige, goed gedocumenteerde en geïllustreerde artikel wordt in de afleveringen van Juli en Augustus vervolgd. Informaties en proefnummers worden U gaarne verstrekt door

Adm. „Verladen” - Postbus 42 - Schiedam

Zendt Uw opdrachten tijdig in

R. MEES & ZONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIEMAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

E.-S.B.-BANDEN 1953

Er zijn nog enige banden beschikbaar voor het inbinden van Uw jaargang '53. U kunt deze voor de prijs van f 4,25 bestellen bij de

Koninklijke Ned. Boekdrukkerij
H. A. M. ROELANTS
Postbus 42 — Schiedam

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

Wat is het Nederlands Verkeersinstituut?

De Stichting „Nederlands Verkeersinstituut” werd 21 December 1946 te 's-Gravenhage opgericht, is aldaar gevestigd en stelt zich ten doel „de bevordering van de wetenschappelijke studie van verkeersvraagstukken in de ruimste zin des woords en het dienstbaar maken van deze studie aan de behoeften van de practijk” (art. 2 der Statuten).

Het Instituut tracht dit doel te bereiken o.a. door het publiceren van verkeerswetenschappelijke studies in het eigen orgaan „Verkeer en Vervoer” en in een serie monografieën, waarvan o.a. het onlangs verschenen no VII „Het binnenlands vervoer na de bevrijding 1944/45-1952”, door Ir Th. M. B. van Marle, in brede kring belangstelling trekt. Binnenkort zullen in deze serie uitkomen „Verkeersvraagstukken en stedenbouw” door Drs L. H. Klaassen en Ir J. S. van Nouhuys en „Marktonderzoek voor het verkeer” door Dr J. G. Stridiron en Drs B. van der Meer, terwijl verwacht mag worden, dat later in het jaar een monografie over de problemen van een Europese verkeersintegratie het licht zal zien.

Behalve de reeds genoemde publicaties geeft het Instituut uit onder de naam „Transport Documentation” een verzameling van excerpten uit artikelen verschenen in binnen- en buitenlandse vakbladen.

De Studiekring van het Instituut is doende met de samenstelling van een Verkeerseconomisch Handboek en nam voorts in 1953 het initiatief tot de vorming van werkgroepen met een tijdelijk karakter, welke een bepaald onderwerp in één winter afhandelen om in het voorjaar tot het opstellen van een rapport te komen, weergevende, hetzij de conclusies, hetzij alleen een overzicht van de onderscheidene tot uiting gebrachte gezichtspunten. Thans zijn 15 werkgroepen gevormd met in totaal 113 deelnemers.

Enige malen per jaar worden lezingen en studiedagen met excursies georganiseerd, terwijl maandelijks aan een lunch het woord wordt gevoerd door een autoriteit op verkeersgebied. Het aan deze maaltijden voorafgaande uur wordt door de aanwezigen zeer gewaardeerd, omdat

het gelegenheid geeft tot onderlinge gedachtenwisselingen in een ongedwongen sfeer. De belangstellenden zijn academici en anderen, vooral uit het bedrijfsleven en uit overheidskringen. Ook Ministers waren op deze bijeenkomsten meermalen tegenwoordig.

Een belangrijk deel van de activiteit van het Instituut treedt niet in het licht. Het Instituut immers aanvaardt opdrachten van overheidsinstellingen, particuliere ondernemingen en andere lichamen tot het verrichten van onderzoeken te hunnen behoefte, doch de resultaten van deze onderzoeken kunnen slechts dan gepubliceerd worden, indien de opdrachtgevers daartoe hun toestemming verlenen. Onder andere werden reeds uitgebracht een rapport betreffende een onderzoek naar de toekomstige vervoersbehoefte van een aantal gemeenten gelegen binnen het rayon van een belangrijk streekvervoerbedrijf, een rapport betreffende de lasten welke drukken op het beroepsvervoer over de weg, rapporten betreffende het openbare personenvervoer in enige middelgrote Nederlandse steden.

Het wetenschappelijke peil en de objectiviteit van de door het Instituut samengestelde rapporten worden gewaarborgd door het bij de statuten voorgeschreven toezicht uitgeoefend door het Curatorium, onder presidium van Dr Ir J. A. Ringers en voorts samengesteld uit hoogleraren vertegenwoordigende alle Nederlandse Economische, en Technische Hogescholen en Faculteiten. Het algemene beheer van het Instituut wordt gevoerd door een Raad van Beheer, waarvan ondergetekende voorzitter is.

Het streven is om in dit Verkeersinstituut samen te brengen uit alle sectoren van het vervoer ter ene zijde hen, die als leiders van ondernemingen, overheidsdiensten, organisaties van werkgevers of werknemers op transportgebied dan wel als grote verladers belang hebben bij een goede oplossing van de zich hier voordoende vraagstukken en ter andere zijde de wetenschappelijke onderzoekers, die roeping gevoelen zich aan de studie van vervoers- en verkeersproblemen te wijden.

's-Gravenhage.

Dr Ir M. H. DAMME.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Wat is het Nederlands Verkeersinstituut?, door <i>Dr Ir M. H. Damme</i>	407	Bedrijfseconomische notities: Philips' jaarverslag 1953, door <i>Drs Th. M. Scholten</i>	420
Eén jaar agrarisch herstel in het rampgebied, door <i>Ir S. Herweijer</i>	409	Geld- en kapitaalmarkt, door <i>Drs J. C. Brezet</i> ...	422
Ontwikkeling van het gezinscrediet in Nederland, door <i>Mr Th. A. Fruin</i>	412	De Belgische geld- en kapitaalmarkt in April 1954, door <i>Dr L. Delmotte</i>	422
Verzekering en geldontwaarding, door <i>Dr F. J. Krop</i>	417	Statistieken: Indexcijfers van bruto-lonen en salarissen van mannelijke arbeidskrachten in Nederland ...	424
Te lang boer?, door <i>Ir M. K. Hylkema</i>	418	Interim-prijsindexcijfers van het gezinsverbruik in Nederland	424

BIJLAGE

Nederlandse tekst van de door Dr W. T. Kroese gehouden inleidende lezing op het internationaal katoencongres (Buxton, 13-20 Mei 1954).

DE ARTIKELEN VAN DEZE WEEK

Ir S. HERWEIJER, Eén jaar agrarisch herstel in het rampgebied.

In het voorjaar van 1953 is bij het droogkomen van de afzonderlijke gebieden direct begonnen met het registreren van de schade en de uitvoering van de herstelmaatregelen. In totaal heeft 140.000 ha gedurende een langere of kortere tijd onder water gestaan. De herstelkosten van de mechanische schade, die aan grond en gebouwen wordt aangericht, blijken globaal genomen recht evenredig te zijn met de duur van de overstroming en de capaciteit van de stroomgaten. Het cultuurtechnisch herstelwerk is thans voor bijna 100.000 ha beëindigd. De uitzonderlijk vlugge ontzilting is een resultante van: 1. het weer spoedig functioneren van de afwatering als gevolg van het snelle cultuurtechnisch herstel; 2. het in het algemeen goed werkend drainage-systeem in dit gebied en 3. de goed gespreide en voldoende regenval, in het bijzonder in de zomer van 1953. Het herstel van de structuur van de grond vordert eveneens gunstig door de verstrekking van gips (in 1953: 250.000 ton). De verkregen opbrengsten aan landbouwgewassen, in het bijzonder gerst, zijn in 1953 niet onbevredigend geweest. Inclusief de herverkavelingsgebieden kost het eigenlijke herstel van de grond f 175 mln. De totale kosten van het agrarisch herstel zullen ca f 315 mln bedragen.

Mr Th. A. FRUIN, Ontwikkeling van het gezinscrediet in Nederland.

Ultimo 1939 stonden rond 700.000 gezinscredieten op zakelijke basis uit. Het totale in 1939 verstrekte gezinscrediet bedroeg ad rond f 47 mln, d.i. 1 pCt van de consumptie door gezinnen. Het afbetalingscrediet was verreweg het belangrijkste, nl. 79 pCt van het uitstaande saldo, verdeeld over 74 pCt der debiteuren. De betaalzegelkassen volgden, wat betreft het aantal verstrekte credieten, het uitgeleende bedrag en het aantal debiteuren onder wie het saldo was verdeeld (20 pCt), doch omvatten slechts 8 pCt van het uitstaande saldo. Bij het geldcrediet was slechts 6 pCt van het aantal, doch 13 pCt van het uitstaande saldo betrokken. In de bezettingsperiode kromp het gezinscrediet door gebrek aan goederen en betrekkelijke geldruimte sterk in. Na de bevrijding beperkte de aanvankelijke schaarste aan duurzame gebruiksgoederen de credietmogelijkheden van de gezinscredietbanken. Eerst na 1948 nam het gezinscrediet snel toe. Na 1949 werd de toeneming van jaar tot jaar minder. De omzet van gezinscredietbanken en afbetalingscrediet samen zal in 1952 waarschijnlijk $1\frac{1}{2}$ à $1\frac{1}{2}$ pCt van de consumptie door gezinnen hebben bedragen. Deze percentages zijn niet onrustbarend. De stijging van het gezinscrediet zal volgens schrijver nog aanhouden.

Dr F. J. KROP, Verzekering en geldontwaarding.

Een kleine schadeverzekeraar in Nederland heeft een „Veiligheids-Index-Brandpolis” in het leven geroepen. Bij de zojuist genoemde polis wordt uitgegaan van een verzekerde som van de inboedel, die fluctueert met de stijging en daling van de maandelijks gepubliceerde indexcijfers van het C.B.S., waarbij als grondslagen worden gebruikt de prijsindexcijfers voor het gezinsverbruik van kleding en schoeisel, alsmede dat van woninginrichting. Bij schade wordt de verzekerde som uitbetaald volgens de hoogste van de beide genoemde indexcijfers,

hetwelk dan gebruikt zal worden voor de gehele inboedel, volgens het in de daaraan voorafgaande maand gepubliceerde indexcijfer. Ook de premie zal fluctueren. Psychologisch heeft een dergelijke verzekeringsvorm het bezwaar, dat de premiebetaling onzeker is. Een ander bezwaar is, dat de gebruikte indexcijfers uitsluitend slaan op kleding en schoeisel en op woninginrichting. Voor zover de verzekerde som mede wordt bepaald door preciosa, antieke voorwerpen, kunstverzamelingen e.d. zal een juiste aanpassing van het verzekerde bedrag illusoir worden. Schrijver spreekt de vrees uit, dat in tijden van inflatie de nieuwe verzekeringsvorm voor verzekerden en verzekeraars niet voldoende aantrekkelijk zal zijn.

Ir M. K. HYLKEMA, Te lang boer?

Over het algemeen is het aantal oudere boeren vrij hoog in Nederland. De tuinbouwers zijn gemiddeld jonger. De verhouding tussen het aantal jongeren en ouderen is niet ideaal, wat het gevaar meebrengt van een te groot conservatisme. Het zal moeilijk zijn om in het genoemde verschijnsel wijziging te brengen. Het is ook zeer de vraag volgens schrijver of ten aanzien hiervan maatregelen gewenst zijn. Eén van de oorzaken, die tot het verschijnsel hebben geleid, is de neiging om het beroep, waarvan men houdt, zolang mogelijk te blijven uitoefenen. Vervolgens wijst schrijver er o.a. op, dat de kosten van levensonderhoud en de belastingen hoog zijn, zodat het vele boeren wel niet gelukt zal zijn voldoende over te houden om stil te kunnen gaan leven. Wat de jongeren betreft merkt schrijver op, dat er tegenwoordig veel kapitaal voor nodig is om boer te kunnen worden. Bovendien is de kans, om naar een boerderij mee te dingen, minder groot dan vroeger vanwege het continuatierecht.

— SOMMAIRE —

Ir S. HERWEIJER, Après un an de restauration agraire dans les régions dévastées.

L'auteur expose les progrès réalisés dans la désalination et la remise en valeur des terres situées dans les régions dévastées des Pays-Bas.

Mr Th. A. FRUIN, Développement du crédit familial aux Pays-Bas.

Cet article compare le volume du crédit familial aux Pays-Bas en 1939 et en 1952. A cette occasion l'auteur étudie la mesure dans laquelle différentes institutions et entreprises de détail accordent du crédit familial.

Dr F. J. KROP, Assurance et dépréciation de la monnaie.

Se référant à la nouvelle police d'assurance récemment introduite aux Pays-Bas et intitulée „Veiligheids-Index Brandpolis”, l'auteur examine les avantages et inconvénients de celle-ci, où le montant assuré est en corrélation avec le développement des chiffres à l'index.

Ir M. K. HYLKEMA, Cultivateur trop longtemps?

L'auteur donne un aperçu de la répartition par catégorie d'âge des agriculteurs et des maraîchers aux Pays-Bas. Il examine ensuite les avantages et les inconvénients qui découlent du fait de rester agriculteur pendant longtemps. Il recherche aussi quelques causes qui incitent beaucoup de cultivateurs âgés à rester en activité.

Eén jaar agrarisch herstel in het rampgebied

Vorig jaar gaven wij een nadere analyse van de agrarische schade en de mogelijkheden van herstel¹⁾. De meeste gebieden stonden toen nog onder water, zodat het niet mogelijk was de werkelijke gegevens te verstrekken. De analyse was in hoofdzaak gebaseerd op de resultaten van het onderzoek en de praktijkervaringen, die in de jaren 1945-1950 verkregen waren bij het herstel van de toenmalige inundatie- en overstromingsgebieden.

Nu we reeds meer dan een jaar verder zijn, blijkt dat de periode 1945-1950 inderdaad van onschatbare betekenis is geweest; deze herstelperiode is de „generale repetitie” geweest. Zowel bij het opstellen van de ramingen van de geleden schade als bij de uitwerking van de te nemen herstelmaatregelen konden we ons in het voorjaar van 1953 baseren op de resultaten van het wetenschappelijk onderzoek, die juist in de jaren 1949-1952 gepubliceerd waren in de reeks „Verslagen van landbouwkundige onderzoekingen”. Van een speciale serie in deze reeks, getiteld „De inundaties gedurende 1944-1945 en hun gevolgen voor de landbouw”, waren op het moment van de ramp reeds zes delen gepubliceerd, terwijl van de resterende zeven de meeste in manuscript aanwezig waren.

Opnieuw is gebleken, dat:

- nieuwe maatregelen zoveel mogelijk geprojecteerd en uitgevoerd moeten worden op basis van verricht wetenschappelijk onderzoek, en
- de verkregen resultaten van wetenschappelijk onderzoek niet opgeborgen moeten worden in onoverzichtelijke en onontwarbare dossiers en dienstrapporten, doch in een behoorlijke vorm gepubliceerd moeten worden.

In het voorjaar van 1953 is bij het droogkomen van de afzonderlijke gebieden direct begonnen met het registreren van de schade en de uitvoering van de herstelmaatregelen. In totaal heeft 140.000 ha gedurende een langere of kortere tijd onder water gestaan.

De zoutlaboratoria te Kampen en Goes hebben van de droogkomende polders direct het zoutgehalte van de grond in de zgn. bouwvoor (dit is de bovenste laag van 20 cm) bepaald. In kaartje no 1 is het zoutgehalte aangegeven, zoals dit uit de onderzoekingen gedurende het voorjaar van 1953 en voor Kruiningen in Juli 1953 werd gevonden. Zeer duidelijk blijkt de invloed van het zoutgehalte van het overstromingswater en de duur van de overstroming.

De herstelkosten van de mechanische schade, die aan grond en gebouwen wordt aangericht, blijken globaal genomen recht evenredig te zijn met de duur van de overstroming en de capaciteit van de stroomgaten. Deze herstelkosten zijn in Kruiningen en in Schouwen ongeveer f 6.000 per ha, terwijl deze in polders, die slechts enige dagen overstroomd zijn geweest, niet meer dan ongeveer f 100 per ha bedragen. Door de Wetenschappelijke Afdeling van de Rijksdienst voor Landbouwherstel is in samenwerking met de Cultuurtechnische Dienst de cultuurtechnische schade, welke aan de grond is aangericht, gekarteerd. In gebieden zonder stroomgaten is er met de bouwvoor weinig gebeurd; de grond is daar een keer overstroomd geweest en heeft alleen zoutschade opgelopen. In gebieden met stroomgaten heeft de voortdurende

terugkerende eb- en vloedstroom de bouwvoor verspoeld en verder meer of minder diepe krekken gevormd; het daaruit komende zand is meestal in meer of minder dikke pakketten en het veen in brokstukken op de vruchtbare kleigrond afgezet. Dat in een dergelijk gebied ook de sloten en watergangen geheel zijn dichtgeslibd is duidelijk. Het cultuurtechnisch herstel moet in dergelijke gebieden met veel zorg en op wetenschappelijk en technisch verantwoorde wijze worden uitgevoerd. Door afzanden, mechanisch onderspitten van zand, kleiwoelen e.d. wordt hier weer vruchtbare grond teruggewonnen. Het cultuurtechnisch herstel wordt uitgevoerd onder leiding van de Cultuurtechnische Dienst. Het werk wordt uitgevoerd door de Nederlandsche Heidemaatschappij en de N.V. Grontmij, dan wel door aannemers. Zeer veel draglines, vrachtauto's, bulldozers en ander materieel is hierbij ingeschakeld. Juist door de vele moderne graaf- en andere grondverbeteringsmachines is de arbeidslust en prestatie der arbeiders in het algemeen groot. Het cultuurtechnisch herstelwerk is thans voor bijna 100.000 ha beëindigd. In September hoopt men dit voor het gehele overstromingsgebied, behalve de herverkavelingsgebieden Schouwen en Duiveland, Waarde, de Zak van Zuid-Beveland en Tholen — waarover later — gereed te hebben. De kosten zullen 55 miljoen gulden bedragen; dit is gemiddeld ruim f 500 per ha.

Het eigenlijke landbouwkundig herstel omvat de ontzilting en het structuurherstel. In de bijdrage van vorig jaar in dit tijdschrift werd op de grondslagen hiervan uitvoerig ingegaan. Nu kan volstaan worden met de vermelding van de resultaten. De weersgesteldheid van het jaar 1953/54 is voor de ontzilting uitermate gunstig geweest. De regen is betrekkelijk gelijkmatig gevallen en vooral de koele en regenrijke zomer van 1953 heeft gunstig gewerkt.

TABEL 1.

Hoeveelheid regen per maand in 1953 in Zuid-West-Nederland en het 40-jarig gemiddelde voor hetzelfde gebied

Maand	1953/1954	40-jarig gemiddelde
Januari 1953	21	59
Februari	52	40
Maart	17	43
April	60	45
Mei	29	47
Juni	73	55
Juli	59	67
Augustus	121	66
September	54	71
October	18	73
November	17	76
December	36	65
Januari 1954	46	59
Februari	138	40

Het zoutgehalte is dan ook in een jaar tijd sterk gedaald, hetgeen moge blijken uit de vergelijking van kaart no 2 met no 1. Het tweede kaartje is het resultaat van het verrichte zoutonderzoek in het voorjaar van 1954. De mate van daling van het zoutgehalte in de loop van het jaar en het seizoen blijkt heel duidelijk uit grafiek no 1. De uitzonderlijk vlugge ontzilting is dus een resultante van:

- het weer spoedig functioneren van de afwatering als gevolg van het snelle cultuurtechnisch herstel;
- het in het algemeen goed functionerend drainage-systeem in dit gebied, en

¹⁾ Zie „Economisch-Statistische Berichten” van 4 Maart 1953, no 1866.

c. de goed gespreide en voldoende regenval, in het bijzonder in de zomer van 1953.

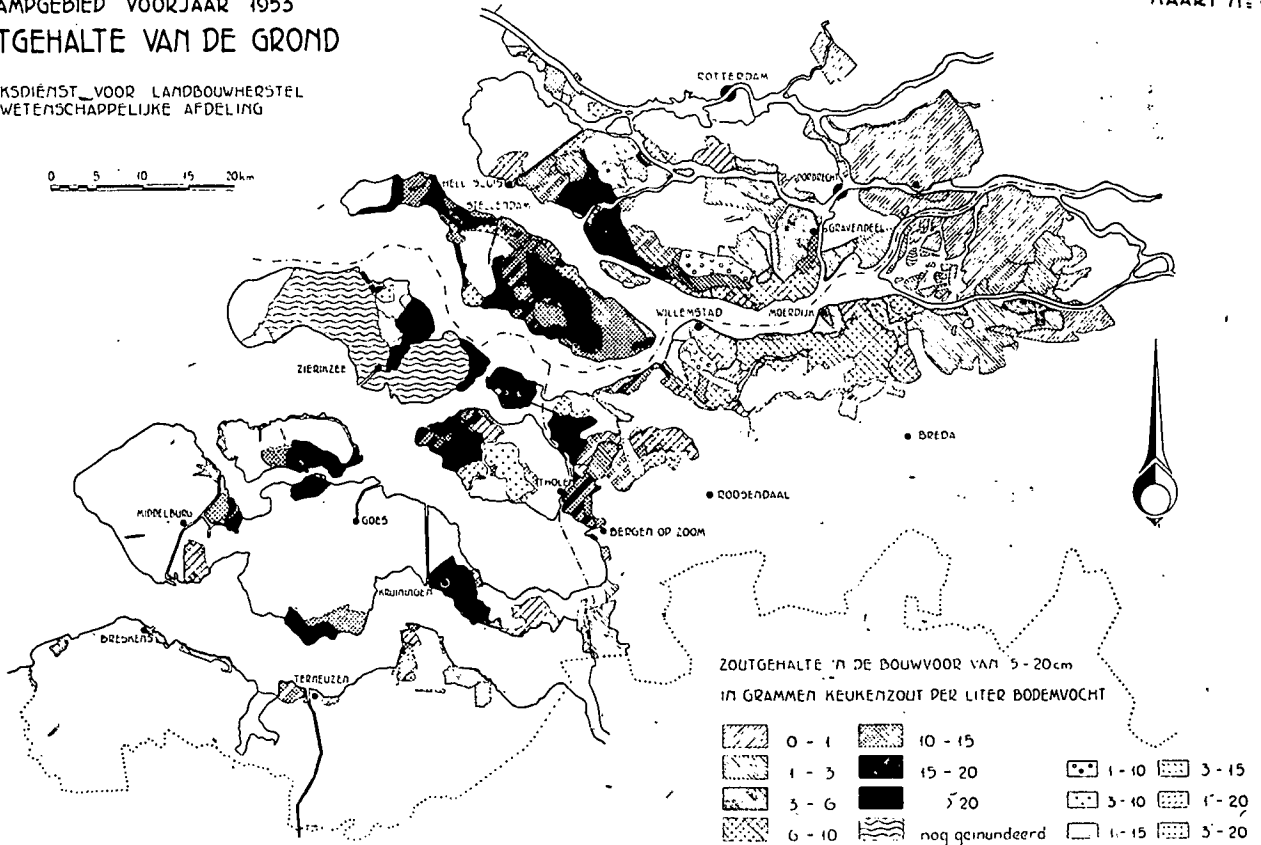
Het herstel van de structuur van de grond vordert eveneens gunstig. In vroeger tijden verliep na een overstroming de ontzilting door de slecht functionerende afwatering en drainage niet alleen langzaam, doch vooral het structuurherstel vergde vele jaren. Het landbouwkundig on-

derzoek heeft uitgewezen, dat gips (calciumsulfaat: $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$) de medicijn is, die moet worden toegevoerd. Op grond van het verrichte onderzoek in de jaren 1945-1950 heeft de Wetenschappelijke Adviescommissie van de Rijksdienst voor Landbouwherstel de Directie geadviseerd over de hoeveelheden aan te wenden gips bij de verschillende zwaarte van de bouwvoor van de grond (slibgehalte) en het zoutgehalte (C-cijfer).

RAMPGEBIED VOORJAAR 1953
ZOUTGEHALTE VAN DE GROND

KAART № 1

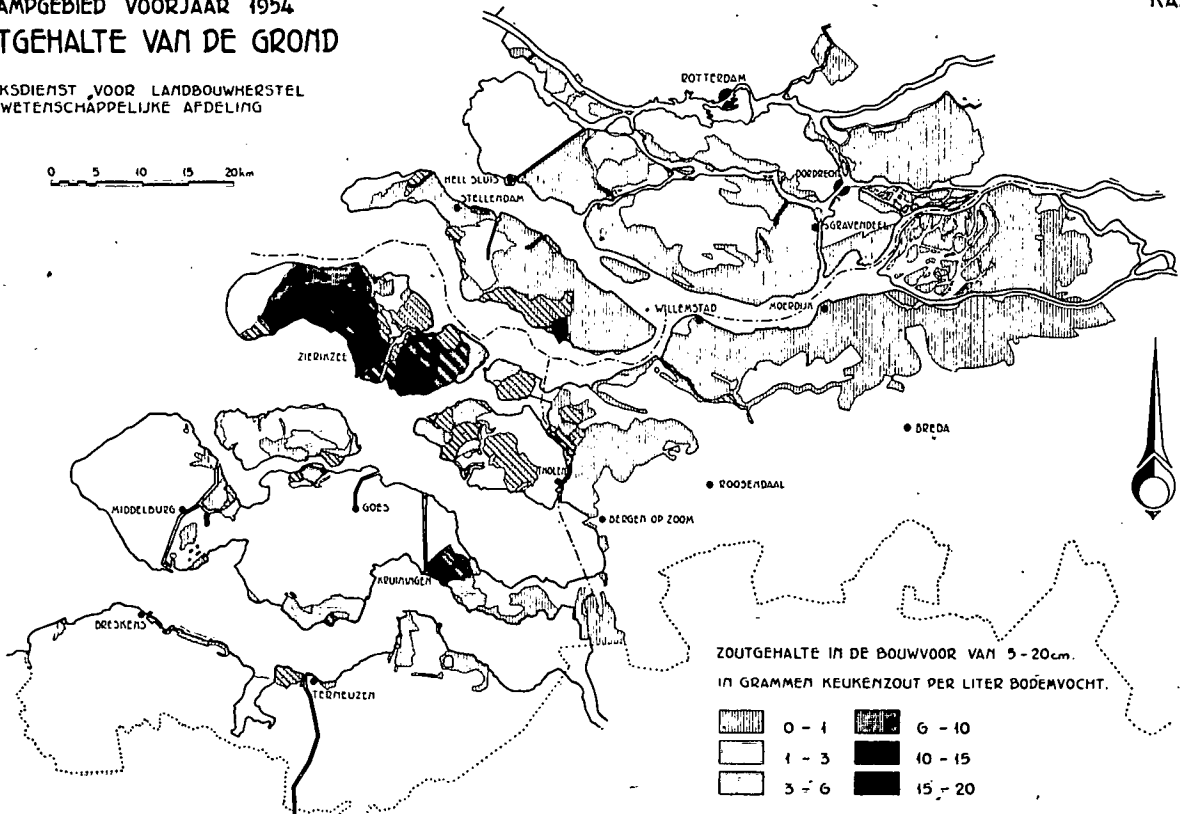
RIJKSDIENST VOOR LANDBOUWHERSTEL
WETENSCHAPPELIJKE AFDELING

RAMPGEBIED VOORJAAR 1954
ZOUTGEHALTE VAN DE GROND

KAART № 2

RIJKSDIENST VOOR LANDBOUWHERSTEL
WETENSCHAPPELIJKE AFDELING

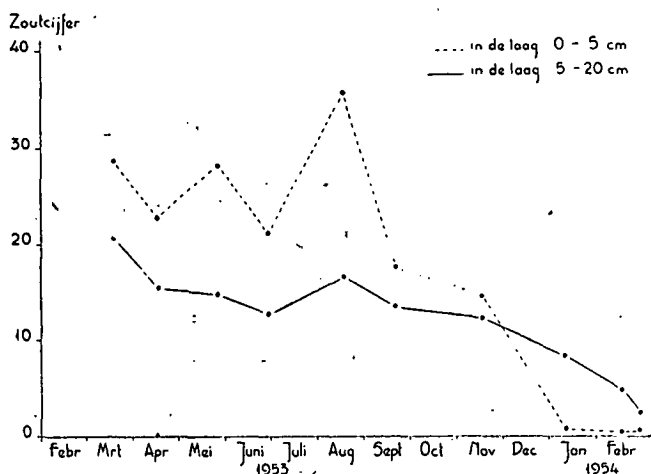

Zoutcijfer van de bouwvoor in het voorjaar

Rijksdienst voor Landbouwherstel
Wetenschappelijke Afdeling

Grafiek № 1

GEMIDDELD VERLOOP ZOUTCIJFER 1953/54

Voor bouwland werd het onderstaande toewijzingschema opgesteld; naast de totale gipsgift per ha is ook de in 1953 verstrekte hoeveelheid per ha aangegeven.

TABEL 2.

Gipstoewijzing voor zoute gronden

Slibgehalte	C-cijfers (aantal gr. NaCl per liter bodemvocht in de bouwvoor 5-20 cm)									
	< 3		3 - 6		6 - 10		10 - 20		> 20	
	Voorl. totaal	1953	Voorl. totaal	1953	Voorl. totaal	1953	Voorl. totaal	1953	Voorl. totaal	1953
11 - 20	0	0	1	1	1	1	2	1	4	2
21 - 30	0	0	2	2	3	3	6	3	8	4
31 - 40	0	0	3	3	5	4	8	4	12	6
41 - 50	0	0	3	3	6	5	10	5	14	7
> 50	0	0	3	3	7	6	12	6	18	9

In totaal is in 1953 reeds 250.000 ton gips verstrekt en in 1954 zal ongeveer eenzelfde hoeveelheid nodig zijn. De zwaardere gronden (hoog slibgehalte) ontvangen 2 à 3 doses. Het gips, door de coöperatieve en particuliere handel vanuit Frankrijk, Duitsland, Joegoslavië, Griekenland, Cyprus en Marokko geïmporteerd, is zeer zuiver van samenstelling; gemiddeld bevat het meer dan 93 pCt $CaSO_4 \cdot 2H_2O$. De afzonderlijke gewassen reageren overigens zeer verschillend op zout, hetgeen uit grafiek 2 duidelijk blijkt. Indien het weer ook in 1954 meewerkt, dan zal in dit jaar:

- het bouwplan weer meer normaal zijn, dus meer arbeids- en kapitaalintensieve gewassen en
- de opbrengst gemiddeld meer dan 75 pCt van normaal zijn.

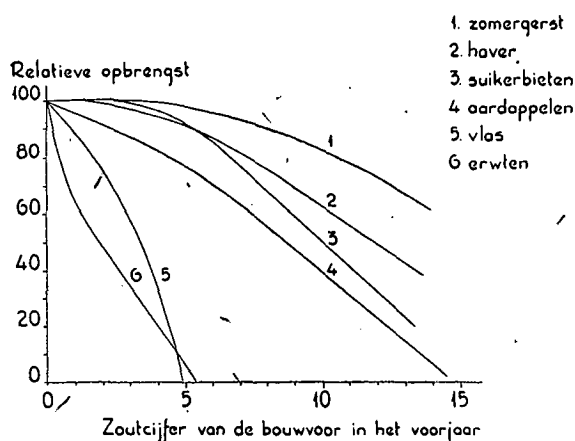
De belemmerende factor in 1954 is niet het zout, doch de minder goede structuur. Een bruto-opbrengst van een gemiddeld landbouwgewas in Zuid-West-Nederland draagt f 1.000 à f 1.400 per ha. Het is duidelijk, dat het rendement van de aanwending van gips, waarvan de kosten gemiddeld f 30 per ton bedragen, zeer groot is, indien een eventuele mislukking van het gewas met 2 à 3 ton extra gips kan worden voorkomen. De Rijks Land- en Tuinbouwvoorlichtingsdienst adviseert de boeren en tuinders over de inzaai van hun gewassen en het gebruik van het gips. De adviezen zijn afhankelijk van de toestand van de afzonderlijke percelen, te weten: zoutgehalte, zwaarte van de grond en de voorvrucht. In grafiek no 3 is de ge-

middelde opbrengst van gerst bij verschillende zoutgehalten van de bouwvoor in verschillende jaren aangegeven. Zoals blijkt, behoort 1953 tot de redelijk gunstige jaren; het klimaat is van doorslaggevend betekenis. De verkregen opbrengsten aan landbouwgewassen, in het bijzonder gerst, zijn in 1953 niet onbevredigend geweest. Ook uit dit voorbeeld blijkt opnieuw van welk een groot belang een nauwkeurige weersvoorspelling op lange termijn voor de landbouw zal zijn. Indien de Landbouwvoorlichtingsdienst en de boeren in Februari van elk jaar over een behoorlijke voorspelling van het weertype van de komende zes maanden kunnen beschikken, dan zullen ook de adviezen van de Voorlichtingsdienst inzake de gewassenkeuze en de wijze van bemesting der gewassen veel waardevoller kunnen zijn dan nu het geval is. De gerstopbrengsten zouden op de zeer zoute gronden — door extra bemesting — in 1953 10 à 20 pCt hoger zijn geweest, indien men tevoren had geweten, dat Juni zo vochtig zou zijn. Ook in verband met de toekomstige zoetwatervoorziening achten wij een goede weersvoorspelling op korte en lange termijn voor de landbouw van bijzondere betekenis; aan dit vraagstuk kan nauwelijks genoeg aandacht worden besteed.

Rijksdienst voor Landbouwherstel
Wetenschappelijke Afdeling.

Grafiek № 2

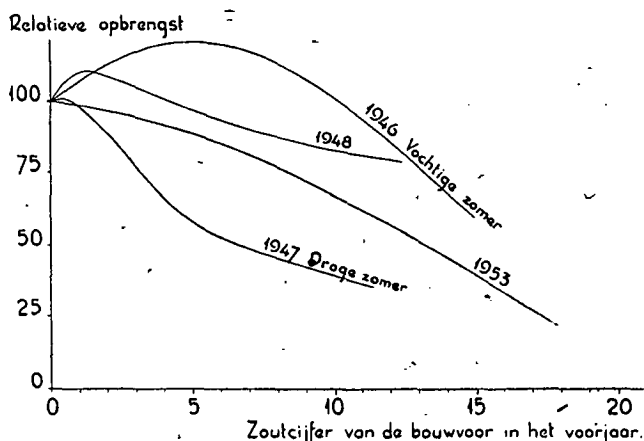
INVLOED VAN HET ZOUT IN DE BOUWVOOR OP DE OPBRENGST VAN LANDBOUWGEWASSEN. RESULTAAT PROEFVELDGEDEVENIS 1953

Rijksdienst voor Landbouwherstel
Wetenschappelijke Afdeling.

Grafiek № 3

INVLOED VAN HET ZOUT IN DE BOUWVOOR OP DE OPBRENGST VAN ZOMERGERST IN DE JAREN 1946, 1947, 1948 en 1953

Naast het herstel van de grond is met kracht gewerkt aan het herstel van de veestapel, de landbouwmachines en -werktuigen. Langzaam maar zeker begint men ook met het inplanten van de boomgaarden en de erfbeplantingen. Het landschapsherstel is zowel uit landbouwkundig, aesthetisch als cultureel oogpunt van grote betekenis; in samenwerking met het Staatsbosbeheer wordt hieraan alle aandacht besteed.

De 140.000 ha cultuurgrond worden bebouwd door 19.200 getroffen boeren en tuinders. Inclusief de herverkavelingsgebieden kost het eigenlijke herstel van de grond 175 miljoen gulden. De schade-uitkeringen aan de andere sectoren van het agrarisch bedrijf zijn in tabel 3 geraamd.

TABEL 3.

Gecorrigeerde raming schade-uitkering agrarische sector in miljoenen

(uitgezonderd kosten herstel schade aan grond)

Rubriek	Uitkering
Boomgaarden	20
Gewassen te velde	26
Producten	20
Werktuigen	20
Hout	2
Vee	20
Bedrijfsmiddelen	15
Schadebeperkende voorziening	15
Definitief grondverlies	3
	141

De totale kosten van het agrarisch herstel zullen mitsdien circa 315 miljoen gulden bedragen. De herstelkosten, die de waterschappen en polders, al of niet met behulp van de Rijks- en Provinciale Waterstaat, hebben moeten maken aan dijken, waterleidingen, wegen en kunstwerken, zijn hierin niet begrepen. Ook de normale bedrijfswinst, die de getroffen boeren en tuinders gedurende twee à drie jaren lijden als gevolg van de zeer onvolledige productie, is niet in deze raming opgenomen. Wij schatten deze op circa 50 miljoen gulden; door de uitkering van levensonderhoudvergoedingen wordt hierin ten dele tegemoet gekomen.

Met de uitkering van de schadevergoedingen is bereids een aanvang gemaakt. Tot en met einde Maart waren

aan ruim 10.000 getroffen boeren en tuinders 13.460 voerschotten verstrekt tot een bedrag van ruim 32 miljoen gulden. Met de definitieve berekening en uitkering der schadevergoedingen is een aanvang gemaakt; het resterende bedrag van 109 miljoen gulden zal voor 75 pCt in 1954 en voor 25 pCt in 1955 worden uitgekeerd. De bedragen voor herstelbewerkingskosten, d.w.z. de niet gedekte kosten van de teelt van landbouwgewassen ten behoeve van het grondherstel, zijn — in verband met onbekendheid van het weertype in de zomer van 1954 — nog niet te ramen. De uitkeringen zullen plaatsvinden in 1954 en 1955, respectievelijk over het oogstjaar 1953 en 1954. Vooral het apparaat van de Provinciale Voedselcommissarissen verricht bij de enquêtering en berekening der vergoedingen, bijzonder nuttig werk.

Samenvatting.

De voortgang van het agrarisch herstel is uitermate bevredigend. Enige duizenden arbeiders werken tezamen met bijna 300 draglines, 250 vrachtauto's en veel ander materieel aan het cultuurtechnisch herstel. Behalve in de herverkavelingsgebieden komt het cultuurtechnisch herstel in 1954 gereed. Het landbouwkundig herstel van de 140.000 ha cultuurgrond vordert eveneens goed; ruim 19.000 boeren en tuinders werken tezamen met de landarbeiders aan deze taak.

Het wetenschappelijk onderzoek is de basis voor de te nemen maatregelen; vooral de gipsverstrekkings neemt bij het landbouwkundig herstel een centrale plaats in. Helaas is de weersvoorspelling op lange termijn nog niet zover gevorderd, dat de resultaten hiervan in de voorlichting kunnen worden betrokken. Hieraan kan — mede in verband met de toekomstige zoetwatervoorziening — nauwelijks genoeg aandacht worden besteed. De landbouwbedrijfsvoering in de getroffen gebieden komt weer redelijk op gang. In 1954 en 1955 zullen de schade-uitkeringen plaatsvinden; het overgrote deel in 1954.

Over de betekenis van de herverkavelingen in Schouwen en Duiveland, Tholen, de polder Waarde en de Zak van Zuid-Beveland zal later een en ander worden medegedeeld.

Utrecht.

Ir S. HERWEIJER.

Ontwikkeling van het gezinscrediet in Nederland

Het gezinscrediet wordt in Nederland, evenals elders in West-Europa, in drie vormen verstrekt: verkoop op afbetaling, geld- en koopboncrediet. De laatste vorm, die in de Verenigde Staten nauwelijks voorkomt, heet hier te lande betaalzegelcrediet. De eigenaardigheid daarvan is, dat de credietnemer zijn crediet niet in geld krijgt uitbetaald, doch in op vaste bedragen luidende bonnen (zgn. zegels) waarmede hij, als met contant geld, zijn aankopen kan betalen bij detaillisten welke bij het zegelbedrijf zijn aangesloten. Dat bedrijf voert dus zijn klanten aan een beperkt aantal detailhandelaren toe, die bereid zijn voor de aldus verkregen omzetvermeerdering een, door het Ministerie van Economische Zaken tot 9 pCt begrensde, korting te betalen. De betaalzegelkassen lenen kleine bedragen (vóór de laatste oorlog ongeveer f 30, thans gemiddeld een kleine f 90) uit met aflossing in 20 à 25 wekelijkse termijnen, welke bij de overwegend tot de volksklasse behorende credietnemers aan huis worden opgehaald.

Kenmerk van alle vormen van gezinscrediet is, dat daarbij de aflossing in een aantal, meest maandelijks of

wekelijkse kleine termijnen uit het lopende inkomen plaatsvindt.

Cijfers omtrent de omvang van het afbetalingscrediet zijn over het jaar 1939 verzameld door het Centraal Bureau voor de Statistiek ¹⁾. Over latere jaren zijn zelfs geen partiële cijfers beschikbaar.

Tot het gezinscrediet is in dit artikel niet het crediet voor aankoop op afbetaling van automobielen gerekend, daar, anders dan in de Verenigde Staten, auto's uitsluitend voor gezinsgebruik uitzondering zijn en waarschijnlijk bovendien zelden op afbetaling worden gekocht. Uiteraard behoort ook de afbetalingsverkoop van bedrijfsmachines en -inventaris niet tot het gezinscrediet. Van het gezinsafbetalingscrediet diende in 1939 36 pCt voor aankoop van meubelen, stoffering, haarden en kachels, kleding en gemengd, 64 pCt voor (motor)rijwielen, radio-toestellen, muziekinstrumenten, koelkasten, wasmachines, stofzuigers, naaimachines, elektrische en gasapparaten, diversen. De detailhandelaren verstrekten 73,8 pCt van

¹⁾ Maandschrift C.B.S. 1942 afl. 11/12.

*Laat
dit het punt zijn,
waarop U besluit met ons in
contact te treden voor de gehele
verzorging van Uw reclame.*

*Maak een afspraak voor
een vrijblijvende bespreking
met Reclame Adviesbureau*

B. VAN BORSSUM WAALKES

Julianaan 11 Tel. 2245 (K 2954)

BAARN

het gezinsafbetalingscrediet, fabrikanten en groothandelaren 25,6 pCt, financieringsmaatschappijen door huurkoopcontracten op eigen naam met de kopers slechts 0,6 pCt. Daarnaast werd voor een bedrag ter grootte van nog niet 8,7 pCt van het door de detailhandel verstrekte afbetalingscrediet gefinancierd door financieringsmaatschappijen door overname van huurkoopcontracten. De omzet dezer speciale bankinstellingen betrof in 1939 dan ook voor bijna 80 pCt de financiering van automobielen. Bijna 45 pCt van het gezinsafbetalingscrediet kwam voor rekening van de zgn. afbetalingsmagazijnen, dat zijn winkels die allerlei soorten goederen in hoofdzaak op afbetaling verkopen en daarin dus gespecialiseerd zijn.

De kleine credieten der betaalzegelkassen betreffen in hoofdzaak textiel, schoeisel en huishoudgerei.

Geldgezinscrediet werd vóór de laatste oorlog in de eerste plaats gegeven door overeenkomstig de geldschieterswet toegelaten particuliere geldschietbanken. Verder door gemeentelijke volkscredietbanken, door hulpbanken en enkele als zodanig fungerende spaarbanken. Al deze instellingen verlenen crediet op zakelijke basis (ook al zijn zij, met uitzondering van de particuliere geldschietbanken, niet-commercieel), in hoofdzaak voor aankoop van dezelfde goederen als op afbetaling worden verkocht. Kleding en woninginrichting nemen echter een groter deel van haar omzet in beslag dan huishoudapparaten, rijwielen en radiotoestellen. Ook lenen zij wel uit voor schuldenconsolidatie en betaling van diensten, maar deze doeleinden spelen bij haar een veel geringere rol dan in de Verenigde Staten, waar zij de hoofdschotel van het geldschieterscrediet schijnen te vormen. Hoewel het geldcrediet niet de zekerheid van besteding overeenkomstig het opgegeven doel biedt als de beide andere vormen van gezinscrediet, blijkt het geld in de praktijk slechts zelden voor andere doeleinden te worden besteed. De looptijd dezer credieten bedraagt meest een jaar of langer; de gemiddelde grootte ligt tegenwoordig tussen f 200 en f 300.

Betreffende het geld- en betaalzegelcrediet doet het C.B.S. jaarlijks een zgn. „Statistiek van het Volkscrediet”²⁾ verschijnen. Met de daarin ook opgenomen crediet-

verlening door charitatieve instellingen is hier geen rekening gehouden, daar die voor een deel bedrijfscrediet aan de onderste laag der kleine zelfstandigen betreft en overigens dikwijls, vooral bij de openbare instellingen (gemeentelijke diensten voor sociale zaken) geen strikt zakelijk karakter draagt. Ook de fondsen van werknemersorganisaties en bedrijven zijn buiten beschouwing gelaten, omdat die zich zoveel mogelijk beperken tot noodcrediet, althans tot crediet voor het allernoodzakelijkste.

Hoewel de eerste statistiek van het volkscrediet het jaar 1941 betreft, is het met behulp van de (niet gepubliceerde) uitkomsten van een door het Ministerie van Economische Zaken destijds gehouden enquête naar het betaalzegelbedrijf, van de door de Nederlandse Vereniging voor Volkscredietwezen en Woekerbestrijding ingestelde onderzoeken en van enkele vooroorlogse gegevens betreffende commerciële geldschietbanken mogelijk een redelijk betrouwbare schatting van de omvang van het geld- en betaalzegelcrediet in 1939 te geven. Samen met de voor het C.B.S. over 1939 verzamelde, volgens dat bureau wegens onvolledige opgaven met 20 pCt te vermeerderen, cijfers betreffende het afbetalingscrediet kan aldus het totale gezinscrediet van 1939 worden berekend. De uitkomsten zijn, met de overeenkomstige gegevens over 1952, zowel absoluut als in procenten van 1939, in tabel 1 opgenomen. Evenwel ontbreken daaraan de niet bekende cijfers van het afbetalingscrediet in 1952.

Blijkens tabel 1 stonden ult. 1939 rond 700.000 gezinscredieten op zakelijke basis uit. Het aantal credietnemers was kleiner, daar een deel van hen meer dan één crediet tegelijk had opgenomen. Schat men dat de helft der debiteuren gemiddeld twee credieten tegelijk had, dan zou het aantal debiteuren twee derden van 700.000 of 466.000 hebben bedragen. Daar het gros der debiteuren tot de gezinnen met kinderen behoort, kan men het aantal van het crediet genietende personen op 4 maal 466.000 of 1.864.000 aannemen, zijnde 21 pCt van de Nederlandse bevolking ult. 1939. Niet onwaarschijnlijk is dat aantal door minder talrijke dubbele credieten nog iets hoger en mag men zeggen, dat in 1939 een kwart der bevolking bij het gezinscrediet was betrokken. Uit het onderzoek van het C.B.S. blijkt dat toen per hoofd van de bevolking in de grote steden meer dan het dubbele van het landelijk gemiddelde aan afbetalingscrediet door de detailhandel was verstrekt, zodat het niet gewaagd schijnt aan te

²⁾ Laatstelijk de afzonderlijke uitgave „Statistiek van het Volkscrediet 1951” en een samenvattend overzicht over 1952 in Statistisch Bulletin 1954, nr 19.

TABEL 1.

	verstrekte credieten × 1.000						uitstaande credieten ult. × 1.000					
	aantal			bedrag			aantal			bedrag		
	1939	1952	pCt	1939	1952	pCt	1939	1952	pCt	1939	1952	pCt
geldschietbanken	20	18,3	91	2.700	5.264	195	20	20,5	102	1.800	3.624	201
hulpbanken	8	9,2	115	1.600	2.538	159	10	9,3	93	1.500	2.221	148
gemeentelijke banken	12	110,2	919	1.400	27.628	1.973	13	109,3	769	900	16.104	1.789
totaal geldcredieten	40	137,7	344	5.700	35.430	622	43	139,1	323	4.200	21.949	523
betaalzegelkassen	300	328,3	109	9.000	28.832	320	141	158,8	113	2.700	8.768	325
afbetaling	500			32.300			515			26.300		
totaal	840			47.000			699			33.200		

TABEL 2.

	aantal credieten × 100							uitgeleend × f 1.000			uitstaand saldo × f 1.000						
	zegel	gsb.	gem. b.	hulpb.	totaal	toe-neming	pCt	totaal	toe-neming	pCt	zegel	gsb.	gem. b.	hulpb.	totaal	toe-neming	pCt
1947	1.053	105	273	39	1.470	491	50	17.038	6.649	64	2.569	1.665	3.508	764	8.506	2.910	52
1948	1.566	133	412	43	2.154	684	46	26.396	9.358	55	4.011	2.211	5.942	1.106	13.270	4.764	56
1949	2.414	154	711	49	3.328	1.174	55	41.472	15.076	57	6.059	2.626	9.963	1.274	19.922	6.652	50
1950	2.890	171	902	57	4.020	692	21	51.559	10.087	24	7.549	3.103	12.541	1.653	24.846	4.924	25
1951	3.219	178	1.046	62	4.505	485	12	61.258	9.699	19	8.366	3.354	14.516	1.926	28.162	3.316	13
1952	3.283	183	1.102	58	4.626	121	3	63.149	1.891	3	8.768	3.624	16.104	2.221	30.717	2.555	9
1953			1.189				8						18.130				13

nemen, dat 40 à 50 pCt van de bevolking in deze steden in een of andere vorm gezinscrediet genoot.

Toch bedroeg het totale in 1939 verstrekte gezinscrediet ad rond f 47 mln slechts 1 pCt van de consumptie door gezinnen ad f 4.727 mln en het ult. van dat jaar aan gezinscrediet uitstaande saldo van f 33 mln 0,57 pCt, dus goed een half procent, van het nationale inkomen (tegen marktprijzen) ad f 5.743 mln.

Ziet men naar de verdeling van het gezinscrediet over de diverse soorten credietgevers — waarbij in verband met de grote verschillen in looptijd het beste van de uitstaande saldi kan worden uitgegaan —, dan springt naar voren dat in 1939 het afbetalingscrediet met 79 pCt van het uitstaande saldo, verdeeld over 74 pCt der debiteuren, verreweg het belangrijkste was. De betaalzegelkassen volgden wat betreft het aantal verstrekte credieten, het uitgeleende bedrag en het aantal debiteuren onder wie het saldo was verdeeld (20 pCt) doch omvatten slechts 8 pCt van het bedrag van het uitstaande saldo, gevolg van de kleinheid en korte looptijd van hun credieten. Bij het geldcrediet was slechts 6 pCt van het aantal doch 13 pCt van het bedrag van het uitstaande saldo betrokken. De commerciële geldschietbanken waren de belangrijkste instellingen van deze groep, al werden zij door gemeentelijke en hulpbanken samen overtroffen.

In de bezettingsperiode kromp het gezinscrediet door gebrek aan goederen en betrekkelijke geldruimte sterk in. Zowel het aantal betaalzegelkassen als dat der commerciële geldschietbanken verminderde tot ongeveer de helft. Eind 1944 hadden de betaalzegelbedrijven nog slechts 6 pCt van het aantal en 8 pCt van het bedrag uitstaan van vóór de oorlog. Met het afbetalingscrediet kan het weinig gunstiger gesteld zijn geweest. Aantal en bedrag van het uitstaande saldo der commerciële geldschietbanken hielden zich met rond 20 pCt iets beter, waarschijnlijk als gevolg van de omstandigheid dat hun crediet niet alleen voor aankoop in winkels maar ook voor andere uitgaven kon worden gebruikt. Iets dergelijks gold voor de hulpbanken. Daarentegen vertoonden de gemeentelijke banken een afwijkend beeld. Vóór de oorlog waren die slechts gering in aantal, voor een deel nog afdelingen van gemeentelijke banken van lening, en gaven zij nog slechts weinig credieten, voornamelijk aan ambtenaren. Kort voor de oorlog en nog in 1940 en 1942 traden nieuwe banken in werking, welke ook de arbeidersbevolking in hun cliëntele betrokken en zich in de eerste bezettingsjaren nog uitbreidden, zodat zelfs op het dieptepunt ongeveer 80 pCt van het vooroorlogse saldo uitstond.

Na de bevrijding herstelden de overgebleven gezinscredietbanken zich slechts geleidelijk. De aanvankelijke schaarste aan duurzame gebruiksgoederen beperkte de credietmogelijkheden. Het zgn. consumentencrediet der jaren 1947 en 1948 (dat voor het overgrote deel gift was) voorzag in de dringendste behoeften der minst draagkrachtigen. Eerst na 1948, toen er weer meer gebruiksgoederen aan de markt kwamen en de distributiemaatregelen waren ingetrokken, nam het gezinscrediet snel toe. In dat opzicht was 1949 een topjaar; daarna werd de toeneming van jaar tot jaar minder (tabel 2). In 1952 vermeerde het aantal verstrekte credieten en het uitgeleende bedrag der gezinscredietbanken nog slechts met 3 pCt. De betaalzegelbedrijven en de hulpbanken gaven in dat jaar iets meer credieten uit dan in 1939, doch bleven beneden 118 pCt daarvan, het percentage van 1939 waartoe de bevolking inmiddels was gestegen. De

ROTTERDAMSCH E BANK

FINANCIERING VAN
IMPORT- EN EXPORT-
TRANSACTIES

250 VESTIGINGEN IN NEDERLAND

(Advertentie)

particuliere geldschietbanken hadden nog niet het aantal van 1939 bereikt.

Het uitgeleende bedrag en het uitstaande saldo stegen meer, als gevolg van de waardedaling van het geld, doch beliepen in 1952 bij de hulpbanken nog slechts rond anderhalf, bij de particuliere geldschietbanken rond twee en eerst bij de betaalzegelkassen $3\frac{1}{4}$ maal het vooroorlogse bedrag. Hiertegenover stelle men de toeneming van het nationale inkomen (tegen marktprijzen) tot 351 pCt en van de consumptie door gezinnen tot 289 pCt van het peil van 1939.

Bij de gemeentelijke volkscredietbanken heeft een vergelijking met de periode vóór de oorlog weinig zin, omdat zij eigenlijk eerst na de bevrijding tot volle ontplooiing zijn gekomen; aanvankelijk de reeds eerder bestaande, daarna alle nog onvolgroeide banken, terwijl na 1948 voortdurend nieuwe banken werden opgericht, zodat thans vrijwel alle gemeenten met meer dan 30.000 zielen hetzij een eigen bank bezitten, hetzij bij één in een naburige gemeente zijn aangesloten. Hetzelfde geldt ook voor een aantal kleinere gemeenten. Het resultaat is, dat de gemeentelijke banken thans een groter bedrag hebben uitstaan dan de drie andere groepen gezinscredietbanken samen. Naar aantal credieten en uitgeleend bedrag zijn echter de betaalzegelkassen met haar korte termijnen nog de belangrijkste groep.

Met inbegrip van de gemeentelijke instellingen is het aantal uitstaande credieten der gezinsbanken tot 162 pCt, het uitgeleende bedrag en het uitstaande saldo tot 448 resp. 445 pCt van dat van 1939 gestegen (tabel 1). Bij de beoordeling van dit laatste cijfer moet worden bedacht dat volgens de budgetonderzoeken van het C.B.S. het arbeidersgezin thans anderhalf maal zoveel van zijn budget voor duurzame gebruiksgoederen besteedt als vóór de oorlog, niet omdat het daarvan meer gebruikt, maar omdat de prijzen er van onevenredig zijn gestegen. Dientengevolge zou, indien een even groot percentage van de gezinsuitgaven voor duurzame gebruiksgoederen thans als voor de oorlog met gezinscrediet zou worden gefinancierd, de omvang daarvan rond $289 \times 150 : 100$ of $4\frac{1}{3}$ maal die van vóór de oorlog bedragen.

Na 1951 is ook de invloed van de conjunctuur op de omzet der gezinscredietbanken merkbaar. Als gevolg van

de onvoldoende compensatie door loonsverhoging van de, door de afschaffing van de subsidies, gestegen kosten van levensonderhoud trad in 1951 de door de Regering beoogde vermindering van de consumptie door gezinnen in, welke voor het grootste deel ten laste kwam van de aankoop van duurzame gebruiksgoederen. De hoeveelheidsindex van de consumptie dier goederen, welke in 1949 en 1950 100 had bedragen, daalde tot 83 in 1951 en 82 in 1952. De invloed hiervan begon zich in het najaar 1951 en vooral in 1952 ook voelbaar te maken bij de 16 gemeentelijke volkscredietbanken welke van 1948 en vroeger dateren en dus al tot ontplooiing waren gekomen. Het aantal credieten en het uitgeleende bedrag dezer instellingen daalde in 1952 beneden het peil van 1951. Ook het uitgeleende bedrag der zegelbedrijven verminderde in 1952 een weinig, al nam het aantal credieten nog met 2 pCt toe. Evenzo zagen de hulpbanken, op twee expansieve instellingen na, zowel aantal als bedrag harer credieten in 1952 verminderen.

Dat een en ander inderdaad een conjunctuurverschijnsel is, wordt uit de enkele over 1953 bekende gegevens waarschijnlijk. Met de stijging van de hoeveelheidsindex der duurzame gebruiksgoederen tot 92 ging ook een toename van het aantal credieten der 16 oudere gemeentelijke banken gepaard, al bleef dat aantal nog beneden dat van het topjaar 1951. Ook het aantal credieten van de Rotterdamse betaalzegelkassen (van de overige zijn nog geen cijfers bekend), dat in 1952 was gedaald, steeg in 1953 weer bijna tot het peil van 1951.

De stijging van de levensstandaard, welke het gevolg is van de begin 1954 ingegane loonsverhoging en belastingverlaging, zal waarschijnlijk invloed hebben op de aankoop van duurzame gebruiksgoederen en daarmee op de omvang van het gezinscrediet. Er mag uit dien hoofde dan ook een verdere stijging van dat crediet worden verwacht.

Hoe heeft het afbetalingscrediet zich sinds de oorlog ontwikkeld? Geen enkel cijfer is beschikbaar. Tot 1948 hoort men er weinig van. Daarna schijnt het weer te zijn opgeleefd. In de laatste jaren wordt een drukke reclame met gemakkelijke betalingsvoorwaarden gemaakt en neemt ook de colportage weer een grote vlucht. Het schijnt echter niet gewettigd uit deze verschijnselen de conclusie te trekken dat het afbetalingscrediet thans relatief meer te betekenen heeft dan voor de oorlog, toen de klachten over „opgedrongen contracten” veel luider waren. De vermindering van de aankoop van textiel en meubilair sinds 1951, blijkende uit de sterke daling van de hoeveelheidsindex der duurzame gebruiksgoederen, moest wel leiden tot het gebruik van middelen om de omzetvermindering tegen te gaan en daarbij speelde de verkoop op afbetaling een niet onbelangrijke rol. Dat deze op allerlei wijzen gestimuleerd werd, wil nog niet zeggen dat zij zich inderdaad tegen de conjunctuur in belangrijk heeft kunnen uitbreiden. Wel kan enige invloed hebben dat de op afbetaling gekochte goederen sinds de oorlog zijn toegenomen met de bromfiets, terwijl ook de wasmachine meer ingang heeft gevonden. Eind 1953 ging ook een groot warenhuis tot het afbetalingsstelsel over.

Daar staat tegenover dat door de enorme prijsstijging juist der duurzame goederen, vergeleken bij voor de oorlog, de financiering van de afbetalingsverkoop een kapitaal vereist dat vele malen groter is dan vroeger. Het is de vraag of de eigenlijke afbetalingsmagazijnen, die grotendeels met eigen middelen werken, hun kapitaal evenredig hebben kunnen uitbreiden. Stellig is de financiering van de afbetaling moeilijker geworden voor de

contante detailhandel, voor welke zij een aanvulling van de omzet vormde. Waarschijnlijk is dit deel van het afbetalingscrediet naar verhouding verminderd en vervangen door gemeentelijk gezinscrediet. Weliswaar beliep het bedrag dat de gemeentelijke banken in 1953 aan detailhandelaren voor bij hen door credietnemers dier banken gekochte goederen uitbetaalden nòg geen f 6 mln, maar ook de verdere f 25 mln crediet dezer banken in 1953 diende grotendeels voor aankoop van duurzame gebruiksgoederen. Uit door enkele nieuwe banken aan credietaanvragers gestelde vragen bleek dat ongeveer de helft hunner tevoren ten dele bij commerciële gezinscredietbanken had geleend, doch in hoofdzaak op afbetaling had gekocht.

Overigens is de financiering van de afbetalingsverkoop door speciale financieringsmaatschappijen in de laatste jaren van veel meer betekenis geworden. Vóór de oorlog werd, ongerekend automobielen en bedrijfsmachines en -inventaris, nog geen f 2 mln van de afbetalingsomzet op deze wijze gefinancierd. Begin 1953 is daarmee een daarvoor speciaal in het leven geroepen dochterinstelling van een der grote handelsbanken begonnen, welk bedrijf dadelijk een grote vlucht heeft genomen. Anders dan in 1939 worden thans de gefinancierde huurkoopcontracten veelal op naam van de financieringsmaatschappij gesteld, die zelf voor het incasso zorgt en het risico draagt.

Ook het krachtige herstel der betaalzegelbedrijven wijst er op dat vele detaillisten hun afbetalingsverkoop liever door deze instellingen laten verzorgen dan deze zelf te financieren.

Alles bijeengenomen lijkt het niet zo heel waarschijnlijk dat het gezinsafbetalingscrediet naar verhouding meer zou zijn toegenomen dan dat van de betaalzegelkassen. In dat geval zou men dus de gezinsafbetalingsomzet en het saldo daarvan op ongeveer $3\frac{1}{4}$ maal die van 1939 kunnen aannemen, dus op f 105 resp. f 88 mln, tegenover de vier groepen gezinscredietbanken f 64 resp. f 31 mln. De betekenis dezer laatste zou dan van 21 pCt van het totale saldo ult. 1939 zijn gestegen tot 26 pCt ult. 1952, hetgeen in verband met de opkomst van het gemeentelijke volkscrediet in deze periode niet zou behoeven te verbazen. Neemt men echter aan dat het afbetalingscrediet zou zijn toegenomen in evenredigheid aan de gestegen consumptie, vermeerderd met de helft voor het grotere aandeel van de duurzame goederen daarin, zodat de bedragen van 1939 met $4\frac{1}{3}$ zouden moeten worden vermenigvuldigd, dan komt men tot f 140 mln omzet en f 114 mln saldo. De omzet van gezinscredietbanken en afbetalingscrediet samen zou in het eerste geval f 169 mln of $1\frac{1}{4}$ pCt van de consumptie door gezinnen ad f 13.650 bedragen en in het tweede f 204 mln of $1\frac{1}{2}$ pCt, tegen 1 pCt in 1939, terwijl het totale uitstaande saldo ad f 119 resp. f 175 mln op 0,59 resp. 0,87 pCt van het nationale inkomen (tegen marktprijzen) ad f 20.180 mln zou neerkomen tegen 0,57 pCt in 1939.

Deze percentages zijn zeker niet onrustbarend en aanzienlijk lager dan in de Verenigde Staten. Na vermindering van het saldo van het gezinscrediet daar ad f 18.684 mln ult. 1952 met dat betreffende automobielen en voor herstel en vernieuwing van huizen bleef nog f 9.179 mln over of 3,17 pCt van het nationale inkomen. Het overeenkomstige in 1952 verstrekte gezinscrediet bedroeg er 5,5 pCt van het persoonlijke inkomen.

Stellig zal de stijging van het gezinscrediet hier te lande nog aanhouden. In de eerste plaats in verband met de toename der bevolking. Verder naarmate de gezinsinkomsten stijgen. Bovendien zal vermoedelijk een ge-

leidelijk toenemend percentage der gezinnen van crediet gebruik gaan maken. De vermeerdering van de cliëntele der vier groepen gezinscredietbanken tot 162 pCt van het aantal van 1939, terwijl de bevolking slechts tot 118 pCt toenam, wijst daar wel op. Deze vermeerdering is overigens uitsluitend te danken aan de gemeentelijke banken, van welke de 16 oudere (met 80 pCt van het aantal credieten) hun zenith schijnen te hebben bereikt, terwijl nieuwe in hoofdzaak nog slechts worden opgericht in kleine, landelijke gemeenten. Daarentegen neemt de betekenis der financieringsmaatschappijen in de laatste tijd sterk toe en gaat daarvan een stimulans uit tot vermeerdering van het afbetalingscrediet.

Maar ook indien het uitstaande saldo van het totale gezinscrediet in de eerstkomende jaren in dezelfde mate zou stijgen als in 1951 bij de gezinscredietbanken het geval was, zou de jaarlijkse toeneming niet meer dan f 13 à f 17 mln bedragen, d.w.z. niet meer dan ongeveer 1 duizend per jaar van de consumptie door gezinnen en dus conjunctureel zonder enige betekenis zijn. De bezwaren tegen het gezinscrediet kunnen daarop dus niet

HANDEL-MAATSCHAPPIJ

H. Albert de Bary & Co. N.V.

HERENGRACHT 450 · AMSTERDAM

Internationaal handelscontact

Financiering van de buitenlandse handel

(Advertentie)

zijn gebaseerd. Daar niettemin nog al eens bezwaren worden vernomen en die althans voor een deel gefundeerd zijn, zullen in een volgend artikel de voor- en nadelen van het gezins- en in het bijzonder van het afbetalingscrediet nader in beschouwing worden genomen.

Amersfoort.

Th. A. FRUIN.

Verzekering en geldontwaarding

Het is goed indien wij ons nog eens duidelijk voor ogen stellen waartoe men zich in de huidige maatschappij verzekert. Door het sluiten van een verzekering trachten wij de onzekerheden van allerlei aard en intensiteit in, economische zekerheden om te zetten. Indien ons leven wordt afgesneden willen wij onze nabestaanden niet onverzorgd achterlaten en indien ons bedrijf door brand wordt verwoest willen wij in staat zijn het weer op te bouwen, ja zelfs willen wij gedurende de tijd dat onze productie stilstaat doorverdienen. In dit alles kunnen de moderne verzekeringsvormen voorzien. Op één punt echter schiet naar veler mening de verzekering tekort; tegen geldontwaarding kan men zich in het algemeen niet verzekeren, althans niet langs de gebruikelijke weg.

Naarmate het begrip verzekering tot in vrijwel alle lagen van de hedendaagse maatschappij is doorgedrongen, is het publiek deze onvolkomenheid sterker gaan voelen. Door de voortschrijdende inflatie na 1940 hebben velen aan den lijve gevoeld wat het betekent wanneer men goed geld heeft betaald om daar later kwaad geld voor in de plaats te krijgen. Er ontwikkelden zich grieven tegen het verzekeringswezen en het behoeft ons dan ook niet te verwonderen dat de verzekeraars — dienstenverleners bij uitstek — naarstig hebben gezocht naar nieuwe verzekeringsvormen die aan deze bezwaren tegemoetkomen.

In het buitenland — met name in Finland — zijn reeds in de levensverzekeringsbranche proeven genomen met uitkeringen en premiebetalingen gekoppeld aan prijsindexcijfers. Het is hier niet de plaats om op de wordingsgeschiedenis van dit Finse experiment¹⁾ in te gaan. Veeleer zijn wij benieuwd naar het succes van deze nieuwe verzekeringsvorm bij het zekerheid zoekende publiek. Het is gebleken, dat de populariteit van de aan prijsindexen gekoppelde levensverzekering gering is geweest. De tegenzin van het publiek school natuurlijk niet in de variabiliteit van de verzekerde bedragen, doch wel in die van de premiebetalingen. Men heeft een grote afkeer van niet vaststaande premiebetalingen; deze afkeer is zo groot, dat men het voordeel van de aan de prijzen aangepaste schadeloosstellingen lager aanslaat.

¹⁾ Voor belangstellenden zij verwezen naar: „The Review” van 1 Augustus 1952, blz. 704 e.v.

Psychologisch heeft de aan prijsindexen gekoppelde verzekeringsvorm een groot bezwaar, namelijk dat de naar een zo groot mogelijke zekerheid zoekende mens ten gevolge van een onzekere premiebetaling in zekere zin van de wal in de sloot terecht komt. Bezien wij deze verzekeringsvorm van de hoek van de verzekeraars uit, dan stellen wij aanstonds vast, dat ons verzekeringswezen hoofdzakelijk is ingesteld op de „gulden is gulden”-fictie. De aan verzekeringsinstellingen toevertrouwde gelden zijn hoofdzakelijk belegd in obligaties of in in guldens luidende schuldbekentenissen. Gesteld dat de verzekeraars op grote schaal hun beleggingspolitiek zouden wijzigen en het meer in de „Sachwerte” zouden zoeken, dan zou dit de effectenmarkt kunnen ontwrichten. Bovendien is het nog altijd de vraag, of de „Sachwerte” de genoemde prijsindexen volledig zouden volgen; in de hedendaagse economische orde die meer overheelt naar de gebondenheid dan naar de vrijheid, moet dit ernstig worden betwijfeld. Men zie slechts de recente koersontwikkeling ter Amsterdamsche beurze.

Voorgaande korte beschouwing zweefde ons voor de geest toen wij vernamen, dat een kleine schadeverzekeraar hier te lande een „Veiligheids-Index-Brandpolis” in het leven heeft geroepen²⁾. Deskundigen hebben geraamd, dat de verzekerde bedragen voor brand en inbraak in doorsnee 25 pCt te laag zijn gewaardeerd, wanneer al-

²⁾ Als gevolg van de vele devaluaties, welke de franc na de bevrijding heeft ondergaan, werd in Frankrijk een sterke behoefte gevoeld een modus te vinden om met zo weinig mogelijk administratieve rompslomp de verzekerde sommen op peil te houden. De Franse maatschappijen hebben toen voor „risques simples” het volgende systeem toegepast:

Aan de gewone brandpolis werd een inlegvel toegevoegd, waarop een clause voorkomt, welke ten doel heeft de verzekerde sommen automatisch te doen stijgen en dalen naar gelang de franc in waarde daalt of stijgt.

Om de drie maanden wordt daartoe door de „Fédération Nationale du Bâtiment et des Activités annexes” een indexcijfer bekend gemaakt, hetwelk betrekking heeft op de bouwkosten van vastgoed in Parijs en omgeving. Als basis neemt men 1 Januari 1941 = 100.

Wanneer men nu op basis van „indice variable” een brandverzekering sluit op een „risque simple” van massieve constructie wordt op de polis de zgn. „indice de base” vermeld, d.i. het laatst bekend gemaakte indexcijfer door de „Fédération Nationale du Bâtiment”. Op de jaarlijkse premiekwitantie wordt vermeld de zgn. „indice d'échéance”, d.i. het laatste indexcijfer dat bekend is gemaakt, tenminste 3 maanden vóór de vervaldag. Wijkt het „indice d'échéance” 10 pCt of meer van het „indice de base” af, dan wordt het premiebedrag evenredig verhoogd of verminderd, waardoor automatisch de verzekerde sommen op het juiste peil worden gebracht. Aldus wordt bereikt, dat althans eenmaal per jaar de sommen worden herzien, zonder dat hiervoor aantekening op de polissen behoeft te worden gedaan.

Dergelijke brandpolissen met een „indice variable”-clause worden pas enkele jaren afgegeven, zodat het moeilijk valt thans reeds een oordeel over de werking in de praktijk te geven.

thans rekening wordt gehouden met de vervangingswaarde. Zulk een toestand is ongewenst voor degenen die door brand of inbraak worden getroffen en de teleurstellende ervaring opdoen, dat zij door onderverzekering slechts een gedeelte van de werkelijk geleden schade vergoed krijgen. Bij prijsdaling is het euvel enigszins anders; iemand die te hoog verzekerd is heeft daarvan geen enkel voordeel, omdat zijn schade op basis van de vervangingswaarde (eventueel met een aftrek van oud voor nieuw) wordt geschat. Hij kent slechts het nadeel van de te hoge premiebetaling.

Bij de zojuist genoemde in Nederland ontworpen polis wordt uitgegaan van een verzekerde som van de inboedel, die fluctueert met de stijging en daling van de maandelijks gepubliceerde indexcijfers van het C.B.S., waarbij als grondslagen worden gebruikt de prijsindexcijfers voor het gezinsverbruik van kleding en schoeisel, alsmede dat van woninginrichting. Bij schade wordt de verzekerde som uitbetaald volgens de hoogste van de beide genoemde indexcijfers, hetwelk dan gebruikt zal worden voor de gehele inboedel en wel volgens het in de daaraan voorafgaande maand gepubliceerde indexcijfer. Vanzelfsprekend zal ook de premie fluctueren; elk jaar zal op de premievervaldag het verzekerde bedrag voor het komende jaar voorlopig worden vastgesteld op grond van het in de daaraan voorafgaande maand gepubliceerde indexcijfer.

Teneinde het genoemde element van onzekerheid in de premiebetaling — dat wij als een psychologisch euvel hebben aangeduid — weg te nemen, zal naast het jaarlijks wisselende premiebedrag een voorschotpremie van 20 pCt worden berekend, welk voorschot met het premiebedrag van het volgende jaar wordt verrekend, wanneer uiteindelijk kan worden vastgesteld wat het gemiddelde verzekerde bedrag is geweest en welke premie in feite verschuldigd is. Dit klinkt niet onaardig, doch als in de loop van het verzekeringsjaar blijkt, dat de voorschotpremie niet voldoende zou zijn, is de directie der verzekeringmaatschappij bevoegd een aanvullende voorschotpremie te heffen in verhouding tot de prijsstijging. Deze clause is een ernstige afbraak van de façade der zekerheid die de verzekeraar met de 20 pCt heeft getracht op te trekken. Bovendien is het nog zeer de vraag, of de verzekeraar

met de te behalen rentewinst op de voorschotpremie van 20 pCt alle extra kosten van deze verzekeringsvorm volledig kan dekken en deze ook niet te eniger tijd ten laste van de verzekeringnemer gaan komen.

Een ander bezwaar is, dat de gebruikte indexcijfers uitsluitend slaan op kleding en schoeisel en op woninginrichting. Voor zover de verzekerde som mede wordt bepaald door preciosa, antieke voorwerpen, kunstverzamelingen e.d. zullen belangrijke verschillen tussen werkelijk prijspeil en de gebruikte indices niet achterwege kunnen blijven, waardoor een juiste aanpassing van het verzekerde bedrag wederom illusoir wordt.

In tijd van inflatie, zoals wij na de oorlog bijkans bij voortdurend hebben beleefd, vrezen wij dat de nieuwe verzekeringsvorm, noch van de zijde van de verzekerden, noch van de zijde van de verzekeraars, voldoende aantrekkelijk zal zijn. Toch is het tijdstip van de invoering van de nieuwe vorm zeker niet onjuist gekozen. Het prijsniveau heeft ook in ons land een hoog punt bereikt en het ziet er naar uit, dat weldra een geleidelijke deflatie zal intreden, indien de wereld voor calamiteiten als oorlogen enz. gespaard blijft. In tijden van prijsdaling kan de nieuwe vorm zeker enig nut hebben, omdat een groot deel van het publiek aan de gevolgen daarvan — met name voor de premiebetaling — onvoldoende aandacht schenkt. Het is wel merkwaardig dat juist voor een dergelijke situatie de nieuwe verzekeringsvorm niet is ontworpen. Overigens geloven wij dat het actieve deel van het zich verzekerende publiek ook zonder deze nieuwe verzekeringsvorm steeds in deze diligent is en de verzekerde bedragen op de voor hem meest geschikte wijze en tijd aan de omstandigheden aanpast, daarbij geholpen door een steeds vakkundiger en van de waarde van zijn beroep overtuigender stand van tussenpersonen (men denke in dit verband ook aan de op handen zijnde invoering van de Wet Assurantiebemiddeling). De verzekeringmaatschappijen zullen daarbij ongetwijfeld stimulerend optreden, opdat dit actieve deel steeds blijft groeien. Als zodanig heeft deze nieuwe polis haar waarde, al achten wij bij grotere premiebedragen fluctuaties voor de verzekeringnemer bezwaarlijk.

Rotterdam.

Dr F. J. KROP.

Te lang boer?

Men hoort tegenwoordig nogal eens de klacht, dat er voor de jongeren te weinig kansen zijn om in ons land een landbouwbedrijf te beginnen, omdat de ouderen onder de boeren niet bereid zouden zijn tijdig hun plaats af te staan. Zij zouden dus te lang boer blijven.

Natuurlijk zijn er meer redenen, waarom het in Nederland moeilijk is om aan een boerderij te komen. Daar is het feit, dat er onder de boereñzonen een nogal sterke voorkeur is om ook boer te worden. En waar de oppervlakte cultuurgrond niet sterk meer kan worden uitgebreid, ligt het voor de hand, dat de vraag naar boerderijen sterker is dan het aanbod.

Nu zou het uit dien hoofde gewenst geacht kunnen worden, dat de oudere boeren tijdig hun plaatsen zouden afstaan aan jongeren. Dat dit gemakkelijker gezegd is dan gedaan, zal echter evenzeer duidelijk zijn. Want daar rijst allereerst al de vraag: wat is tijdig? Is dit op 65-jarige leeftijd, of reeds wanneer de oudste zoon, die boer wil worden, wil gaan trouwen?

Men zal begrijpen, dat dit in vele gevallen een teer

punt is. In streken, zoals in het Oosten en Zuiden van ons land, waar de jongelui vaak bij de ouders introuwen, is dit gemakkelijker op te lossen dan waar trouwen ook veelal zelfstandig boer worden betekent. Daar is dan aan de ene kant de zoon, die graag voor zichzelf wil beginnen, zelf iets wil opbouwen, maar door het tekort aan boerderijen eigenlijk alleen op het bedrijf van de vader of van een ander nauw familielid daarvoor een kans heeft. Moet deze oudere nu terugtreden? Een moeilijke vraag! Wanneer deze nog gezond en sterk is, kan men zich indenken, dat hij er niet veel voor zal voelen om, eigenlijk te vroeg, te gaan rentenieren. Bovendien, het moet ook maar kunnen.

Er zitten dus aan dit vraagstuk vele zakelijke, maar ook menselijke kanten en zo zal het vroeger ook wel zijn geweest. Toch hebben wij de indruk, dat de boeren tegenwoordig minder gauw gaan rentenieren dan vroeger. Of dat inderdaad zo is, zal wel moeilijk zijn te bewijzen. Dat de gemiddelde leeftijd van de boeren in ons land vrij hoog ligt, bleek ons uit gegevens, die wij aantreffen in de

„Statistiek van de land- en tuinbouw 1952”. In deze publicatie van het C.B.S. vindt men een indeling van het aantal bedrijfshoofden met hoofdberoep land- of tuinbouwer naar leeftijd, welke wij hierbij weergeven.

Indeling van het aantal bedrijfshoofden met hoofdberoep land- of tuinbouwer naar leeftijd in procenten

Bedrijfs-grootte	A. Landbouwers				
	Totaal aantal bedrijfshoofden	waarvan (in procenten)			
		jonger dan 40 jaar	40-50 jaar	50-65 jaar	65 jaar en ouder
Minder dan 1 ha	12.610	16	14	30	40
1- 5 ha	56.272	18	21	37	24
5-10 ha	61.826	24	27	35	14
10-20 ha	46.853	22	27	37	14
20-30 ha	15.316	23	28	37	12
30 ha en meer	10.520	24	28	37	11
Nederland	203.397	21	25	36	18
B. Tuinbouwers					
Minder dan 1 ha	14.528	30	22	29	19
1- 5 ha	20.060	33	28	30	9
5-10 ha	1.837	26	26	36	12
10 ha en meer	580	25	24	35	16
Nederland	37.005	31	26	30	13

Bron: Statistiek van de land- en tuinbouw 1952, tabel 47. Uitgave van het C.B.S.

Bepalen wij ons allereerst tot de landbouwers, dan blijkt, dat vooral op de kleinste bedrijfjes (van minder dan 1 ha) het aantal ouderen zeer groot is: 70 pCt is 50 jaar of ouder en 40 pCt heeft de leeftijd van 65 jaar bereikt of overschreden. Maar ook bij de volgende grootteklasse (1-5 ha) is 61 pCt 50 jaar en ouder, terwijl het percentage van diegenen, die 65 jaar en ouder zijn, eveneens aanzienlijk hoger is dan bij de landbouwers met grotere bedrijven. Het zou interessant zijn hiervoor een nadere verklaring te hebben. Mocht het betekenen, dat er bij de jongeren weinig animo is voor deze soort bedrijfjes, zodat hiervoor in vele gevallen geen opvolger zou zijn, dan zou daaruit volgen, dat het kleine-boeren-probleem, althans ten dele, bezig is zichzelf op te lossen.

Niettemin liggen ook bij de grotere bedrijven de percentages der boeren-bedrijfshoofden, ouder dan resp. 50 en 65 jaar, vrij hoog, want niet minder dan ongeveer de helft is 50 jaar of ouder. Terwijl, als gemiddelde voor Nederland, uit deze tabel blijkt, dat 18 pCt van het totaal aantal bedrijfshoofden — dat zijn meer dan 36.000 boeren — de pensioengerechtigde leeftijd heeft overschreden!

De tabel van het C.B.S. geeft ook een indeling naar landbouwgebieden en eveneens naar provinciën. Er blijkt uit, dat in de rivierkleigebieden relatief de meeste oude boeren zijn, terwijl naar provinciës gerekend Overijssel, Gelderland, Zeeland en Limburg de hoogste cijfers tonen.

De tuinbouwers zijn, door elkaar genomen, jonger. Volgens de statistiek beginnen zij eerder een zelfstandig bedrijf. Waarom dit zo is, is zonder meer moeilijk te zeggen. Misschien komt het, omdat er vaak wat minder

kapitaal nodig is om een tuinbouw- dan om een landbouwbedrijf te beginnen. Mogelijk ook, omdat aan een tuinderij een bedrijfswoning niet zo onverbreekelijk verbonden is als aan een boerderij. Een tuinbouwbedrijf is daarom bij het huidige woningtekort gemakkelijker over te nemen of te beginnen dan een landbouwbedrijf.

In hoeverre is het nu al of niet gunstig, dat de gemiddelde leeftijd van de bedrijfshoofden in land- en tuinbouw, maar vooral in de landbouw, tamelijk hoog is? Het zal een ieder duidelijk zijn, dat dit een moeilijke vraag is, want zowel voor ouderen als voor jongeren kunnen goede argumenten naar voren worden gebracht.

De oudere boeren zullen stellig in de loop der jaren vaak een rijke ervaring hebben opgedaan, die zeer zeker een heel waardevol bezit is. Daarentegen hebben de jongeren voor, dat hun lichaamskracht groter is; hun energie is nog ongebroken. Zij zullen over het algemeen ook meer open staan voor nieuwe ideeën en vindingen, wat vooral in deze tijd, nu er door de mechanisatie in enkele jaren tijds zoveel is veranderd, van groot belang is.

Evenals in de gehele maatschappij dient er ook in de boerenstand een zeker evenwicht te zijn tussen jongeren en ouderen. De voortvarendheid van de jeugd zal in de bezadigdheid van de ouderen een nuttig tegenwicht kunnen vinden, terwijl omgekeerd de laatsten door de jongeren kunnen worden voortgestuwd. Beide groepen zullen elkaar aan, hun voortdurend contact alsmede de vreedzame wrijvingen bepalen tenslotte de richting, waarin de landbouw zich beweegt.

Toch komt het ons voor, dat de verhouding tussen jongeren en ouderen zeker niet ideaal is; de gemiddelde leeftijd lijkt ons te hoog. Dat brengt het gevaar van een te groot conservatisme met zich, van het zich niet snel genoeg aanpassen aan gewijzigde omstandigheden. Voor een agrarisch exportland als Nederland, dat niet alleen moet trachten bij, maar liefst vooraan te blijven, kan dit stellig een gevaar betekenen.

Het zal echter moeilijk zijn in dit verschijnsel, de over het algemeen vrij hoge leeftijd van de Nederlandse boeren, wijziging te brengen. Het is trouwens ook zeer de vraag, of ten deze maatregelen zelfs wel gewenst zouden zijn; men zou daarmee in deze materie misschien zelfs meer kwaad dan goed doen.

Maar wel zou het nuttig kunnen zijn een nader onderzoek in te stellen naar de oorzaken, die zeker van velerlei aard zullen zijn. Enkele factoren, die naar onze mening van belang zijn, willen wij hier alvast noemen. Daar is in de eerste plaats de neiging om het beroep waarvan men houdt zolang mogelijk te blijven uitoefenen. Deze neiging zal er altijd wel zijn geweest en of deze tegenwoordig groter of kleiner is dan vroeger, zal wel moeilijk vastgesteld kunnen worden. Dan is er, als steeds, de kwestie van de financiën. De kosten van levensonderhoud zijn hoog en de belastingen eveneens, zodat het vele boeren

(Ingezonden mededeling)

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom

koperdraad en koperdraadkabel

kabelgarnituren, vulmassa en olie

N K F
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

wel niet gelukt zal zijn voldoende over te houden om stil te kunnen gaan leven. Dan zijn, in verhouding tot de kosten van levensonderhoud, de pachten vooral in de eerste na-oorlogse jaren zeker niet dusdanig gestegen, dat het voor een boer-eigenaar mogelijk was om daarvan te kunnen bestaan. En voorts is er ook nog de woningnood, waarmee rekening moet worden gehouden.

Wat de jongeren betreft, die boer willen worden, dient evenmin te worden vergeten, dat daarvoor tegenwoordig heel wat kapitaal nodig is. Terwijl bovendien vanwege het continuatierecht de kans om naar een boerderij mee te dingen, minder groot is dan vroeger.

Zo zijn er vele factoren, die er naar onze mening toe samenwerken, dat de jongeren in de tegenwoordige tijd moeilijker in de Nederlandse landbouw aan de slag kunnen komen dan vroeger en vele oudere boeren niet op tijd voor hen plaats maken. Het is een maatschappelijk verschijnsel, dat zeker nadere aandacht verdient.

Voorburch.

Ir M. K. HYLKEMA.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES

Philips' jaarverslag 1953

Ontwikkeling.

Het is voor mij ieder jaar weer een genoegen het jaarverslag van Philips door te nemen. Al lezende in dit uitvoerige en fraai verzorgde stuk krijgt men enig idee van wat er allemaal voor nodig is de snelle technische ontwikkeling op zo gevarieerd gebied niet alleen bij te houden, maar mede hieraan richting te geven. Het stemt tot verheugenis te zien dat deze onderneming, door haar combineren van kunde en vlijt, daarin kennelijk slaagt. Verschillende, belangrijke aspecten van dit „slagen” zijn niet of nauwelijks met cijfers aan te geven; men denke bijv. aan de ontwikkeling van de medische apparatuur ten dienste van de gezondheidszorg. Het is goed dit te bedenken alvorens men kennis neemt van de groei in omzet en resultaten, zoals die quantitatief kan worden geïndiceerd.

	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953
	(in miljoenen guldens)						
a. wereldomzet ¹⁾ aan derden ..	497	651	830	982	1.242	1.384	1.601
b. winst vóór aftrek van belastingen ..	42	42	52	102	144	143	172
idem in verhouding tot de omzet	8,3%	6,5%	6,3%	10,4%	11,6%	10,4%	10,7%
winst na aftrek van belastingen	21	12	16	48	63	64	88
idem in verhouding tot de omzet	4,2%	1,8%	1,9%	4,9%	5,1%	4,6%	5,5%

ad a. Van de expansie in de wereldomzet krijgt men een meer gespecificeerde indruk wanneer men de verslagen doorleest van de ontwikkeling in de verschillende „hoofd-industriegroepen”. Men verneemt dan van de sterke en snelle groei in de elektronische industrie (electronenbuizen voor radio, televisie etc.); stelt men de wereldomzet in electronenbuizen in 1947 op 100, dan kan die omzet in 1953 met 365 worden getypeerd. Men neemt dan kennis van het feit dat in de nog jonge hoofdindustriegroep,

¹⁾ Waar dit woord wordt gebruikt wordt steeds de totale omzet van het Philips concern bedoeld.

die activiteit ontplooit op het gebied van materialen en onderdelen voor toepassingen in elektronische en electro-technische apparatuur, de wereldomzet in 1953 53 pCt hoger was dan die in 1952. Men kan zich dan verbazen over de enorme ontwikkeling op het terrein van de telecommunicatie, waar, bij 1947 = 100, in 1953 een wereldomzet van 895 werd behaald, al moet daarbij worden vermeld dat in 1953 enkele grote (deels militaire) orders werden afgeleverd, die in de afgelopen jaren werden ontvangen. Gefrappeerd wordt men dan ook door een omzetsijging van 51 pCt ten opzichte van 1952 in de sector farmaceutische-chemische producten, welke omzetsijging ondanks prijsdalingen als gevolg van sterke concurrentie in binnen- en buitenland, kon worden gerealiseerd.

Dit zijn slechts enkele grepen; in andere bedrijfsonderdelen was de expansie minder omvangrijk, in sommige sectoren moest zelfs een zekere teruggang worden geboekt. Het geheel tekent echter de duidelijke lijn van de geleidelijke groei, die zich, naar volgens het verslag verwacht mag worden, ook in de toekomst zal continueren.

ad b. Bij vergelijking van de bovenvermelde winstcijfers in verhouding tot de omzet vóór en na aftrek van belastingen, valt op dat de laatste gezien ten opzichte van 1952, een sterkere stijging vertoont dan de eerste. De verminderde belastingdruk in Nederland en in enige andere landen komt daarin tot uitdrukking. In hoeverre ook een gebruik maken van de mogelijkheid tot vervroegde fiscale afschrijving hier een rol speelt is uit het verslag niet op te maken.

Na deze belichting van enkele facetten van de ontwikkeling in omzet en resultaten worde nog een overzicht (in indexcijfers) gegeven van het verloop van de waarde van de productie in- en de export uit Nederland. Het is doelmatig ook de indexcijfers van de wereldomzet in dit overzicht op te nemen.

	1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953
productie in Nederland	100	135	139	179	233	230	247
export uit Nederland	100	119	135	184	263	248	284
wereldomzet aan derden	100	130	152	179	227	253	293

Met genoegen kan worden geconstateerd dat de recessie die van 1951 op 1952 in de Nederlandse productie en export was ingetreden, door de stijging van 1952 op 1953 weer is tenietgedaan. Ten aanzien van beide grootheden wordt voor 1954 een voortgaande toename verwacht. Vergelijking van de indexcijfers doet ook zien dat, met 1947 als uitgangspunt, de export uit Nederland de wereldomzet goed is gevolgd; de stijging van de Nederlandse productie echter is bij de groei van de wereldomzet achtergebleven.

Liquiditeits- en vermogenspositie.

Het streven naar een verbetering van de liquiditeitspositie, o.a. door een vermindering van de voorraden, waarvan reeds in het jaarverslag over 1951 melding werd gemaakt, heeft in 1953 tot niet onbelangrijke resultaten geleid. Dit kan duidelijk worden afgelezen uit onderstaand overzicht van de debetzijde der geconsolideerde balansen.

	1951	1952	1953
	(in miljoenen guldens)		
duurzame productiemiddelen	432	494	513
deelnemingen en vorderingen daarop ..	33	32	34
niet direct realiseerbare waarden	14	18	20
voorraden	675	668	576
vorderingen	379	448	487
liquide middelen	145	160	315
	1.678	1.820	1.945

De voorraadvermindering krijgt temeer betekenis tegen de achtergrond van de omzetsijging van 11 pCt van 1951 op 1952 en van 16 pCt van 1952 op 1953. Intussen wordt voor 1954, in verband met de omzetsijging, een vergroting van de voorraden verwacht. Ten aanzien van de verbeterde liquiditeitspositie wordt in het verslag opgemerkt, dat „belangrijke investeringen in duurzame productiemiddelen, die in de naaste toekomst zullen plaatsvinden, en de verwachte stijging van de omzet tot een grotere vermogensbehoefte leiden”, waaraan wordt toegevoegd: „het is ons streven daarin door interne financiering te voorzien”.

Met betrekking tot de vermogenspositie kan voorts nog worden vermeld, dat de verhouding tussen vlottend kapitaal en schulden op korte termijn (2,2 : 1) en die tussen eigen vermogen en vreemd vermogen (1 : 1) van 1952 op 1953 niet zijn veranderd. Vooral in goede tijden geeft een dergelijke omvangrijke financiering met vreemd vermogen een rentabiliteitsvoordeel; in slechte jaren kunnen de vaste verplichtingen bij deze grootte de liquiditeit echter in gevaar brengen.

Personeel.

Het aantal personeelsleden werkzaam bij het gehele concern heeft in 1953 een belangrijke uitbreiding ondergaan (van 95.000 op 106.000). Dit geldt ook voor de personeelsbezetting in Nederland die van 41.000 in 1952 tot 44.500 in 1953 steeg. De woningbouw wordt als bottleneck bij de personeelsvoorziening in Nederland opgegeven; het verslag vermeldt dat het gebrek aan bouwvolume een verdere uitbreiding van het personeel in de weg staat.

In 1953 werd besloten de uitgifte van personeelscertificaten (certificaten van preferente aandelen N.V. Gemeenschappelijk Bezit) stop te zetten om scheeftrekking van de kapitaalstructuur en om onbillijkheden, gelegen in de afwijking van het voorkeursrecht van aandeelhouders, te voorkomen. In plaats van personeelscertificaten kunnen voortaan winstdelende obligaties door het personeel worden gekocht. (Voor de N.V. brengt deze verandering ook fiscale voordelen mee). Op deze winstdelende obligaties wordt een rente uitgekeerd, gelijk aan het preferente dividend plus 1 procent. Deze 1 procent is bedoeld als compensatie voor het verlies van het claimrecht dat aan de personeelscertificaten verbonden was. Een oordeel omtrent de vraag of hier, over een langere periode gezien, voldoende compensatie geboden wordt, is uiteraard niet te geven. Gezien de overige rechten aan de personeelscertificaten verbonden, kan bij de huidige wijziging van een achteruitgang in „machtspositie” nauwelijks sprake zijn. A pari geëmitteerd vormen de winstdelende obligaties voor het personeel inderdaad een bijzonder aantrekkelijk spaarobject (7 pCt).

De winstverdeling.

Uit het eerste in deze notitie gegeven overzicht is de stijging van de winst na aftrek van belastingen, zoals die zich sinds 1948 voordeed, af te lezen. In de specificatie in nevenstaande kolom wordt aangegeven aan wie de winsten en dus ook aan wie de stijging van die winsten is toegekomen.

Vergelijkt men nu de winstuitkeringen van 1948 en 1953 dan blijkt dat de totale uitkering aan de groep aandeelhouders bijna 3, die van de groep tantiëmisten ruim 4 en die aan het personeel ca 5× zo groot is geworden. Deze vergelijking van de totaal per groep uitgekeerde bedragen op zichzelf is echter onzuiver, o.a. doordat in 1953 het aandelenkapitaal ca 80 pCt groter was dan in 1948. Beziet men de ontwikkeling in de dividendpercentages dan kan men constateren dat het dividendbedrag per gewoon aandeel in 1953 56 pCt hoger was dan in 1948;

	1948	1949	1950	1951	1952	1953
(in miljoenen gulden)						
winstuitkering aan:						
aandeelhouders	11,8	11,9	15,4	21	26,6	30,6
tantiëmisten	0,7	0,7	1,4	1,6	2,1	2,9
personeel	0,6	0,7	1,3	1,7	2,2	3
	13,1	13,3	18,1	24,3	30,9	36,5
in de onderneming gehouden	f. 1 a)	2,5b)	30,2 c)	38,8	33,3	51
	12,1	15,8	48,3	63,1	64,2	87,5
(in procenten)						
dividend gewone aandelen	9	9	12	12	12	14
idem cum.pref. aandelen	6,6	6,6	7,2	7,2	7,2	7,6

a) Dit bedrag — en dus ook de totale winst in 1948 — is geschat; de afwijking van de werkelijke bedragen kan ten hoogste f 0,5 mln bedragen.

b. In dit bedrag is begrepen f 0,2 mln onverdeeld dividend.

c. In dit bedrag is begrepen f 0,3 mln onverdeeld dividend.

ten aanzien van de cum. pref. aandelen bedraagt deze toename 15 pCt. De stijging van het winstdeel, uitgekeerd aan tantiëmisten, bedraagt evenwel ruim 400 pCt, de toename van de winstuitkeringen aan het personeel 500 pCt. Bij vergelijking van 1951 en 1953 kan men becijferen dat de stijging van het dividendbedrag per aandeel resp. bijna 17 pCt (gewone aandelen) en bijna 6 pCt (cum. pref. aandelen) bedroeg, terwijl de winstuitkering aan tantiëmisten en die aan personeel beide met ruim 80 pCt toenamen. Zelfs indien men rekening zou willen houden met de veranderingen in het aantal tantiëmisten en in de personeelsbezetting in de genoemde perioden (aantal personeelsleden: 1948-81.000, 1951-99.000, 1953-106.000) is de ongelijke ontwikkeling in de positie van deze drie winstgerechtigden duidelijk waarneembaar. Betreft men ten slotte ook de laatste — naar de omvang gezien zou men beter kunnen spreken van de eerste! — winstgerechtigde, de onderneming zelf, in de vergelijking dan laten bovvermelde cijfers zien dat in de afgelopen jaren ook de winstinhoudingen zeer sterk zijn toegenomen. Van 1951 op 1953 bedraagt de stijging bijv. ruim 30 pCt. Van de totale winst in de vermelde zesjarige periode ad f 291 mln, werd ruim de helft, nl. f 155 mln ingehouden. Het gaat hier uiteraard alleen om de zichtbare winstinhouding.

Het „achterblijven” van de aandeelhouders bij de andere winstgerechtigden — ten aanzien van tantiëmisten en personeel op zichzelf een gevolg van belangrijk stijgende jaarwinsten bij gelijke statutaire winstverdeling — is natuurlijk ook door Philips geconstateerd en het is voor de aandeelhouders een gelukkig feit dat het zich bezinnen op de mogelijke consequenties van deze ontwikkeling Philips onlangs heeft geleid tot het besluit van de bijstempeling op de aandelen, waardoor de nominale waarde van f 750 op f 1.000 zal worden gebracht. Er is terecht op gewezen dat deze maatregel voor de aandeelhouder bijna geen effect zou sorteren als de uitgekeerde winst in de toekomst niet op een groter bedrag zou worden bepaald. (Aan de hand van de statutaire winstverdeling is na te gaan dat de positie van de gewone aandeelhouder in dat geval inderdaad nauwelijks veranderen zou; de positie van de houders van de pref. aandelen ondergaat echter — ook bij gelijke uitkeerbare winst — wél een aanmerkelijke verbetering. Zodra de uitkeerbare winst lager ligt dan f 20 mln, zoals vóór 1951 het geval was, krijgen de houders van pref. aandelen zelfs een hoger dividend uitgekeerd dan de gewone aandeelhouders). Men kan echter om meerdere redenen veilig aannemen dat, voor zover Philips dit zelf in de hand heeft, de voor uitkering beschikbare winst in de komende jaren groter zal zijn dan in 1953, hetgeen dus leidt tot een verbetering van de positie van alle aandeelhouders.

Het besproken verslag bevat — als compensatie voor het optimisme elders in het verslag? — een interessante beschouwing omtrent de mogelijkheden tot bestrijding van een depressie. Bepleit wordt een harmonisch samen-

gaan van het uitvoeren van openbare werken en het verlagen van bepaalde belastingen. Om op wisselingen in de conjunctuur sneller en dus meer effectief te kunnen reageren — deze gedachte werd reeds eerder geuit door Prof. Witteveen²⁾ — wordt het vraagstuk van een versnelling van de gebruikelijke parlementaire procedure ter bestudering aanbevolen. Ook al mag men hopen en menen dat de bij deze beschouwing voor de geest komende depressiebeelden in de komende jaren geen concrete vormen zullen gaan aannemen — deze aanbeveling kan men slechts onderstrepen.

Voorburg.

Th. M. SCHOLTEN.

²⁾ Zie „Conjunctuur der conjunctuurpolitiek” in „E.-S.B.” van 14 October 1953.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Hoewel er — evenals de vorige week — wederom middelen naar het bankwezen stroomden door afneming van de chartale circulatie en toeneming van de deviezenvoorraad (tussen 10 en 17 Mei resp. — f 23 mln en + f 30 mln) waren er anderzijds blijkbaar zulke grote betalingen aan het Rijk te verrichten dat niet het saldo der banken bij de circulatiebank, doch dat van het Rijk hierdoor een stijging onderging. Daar de kasreserves der banken de verplichte reserves nog steeds met naar schatting ruim f 100 mln overtreffen is het duidelijk, dat de geldmarkt ruim blijft. De marktdisconto's blijven dan ook onveranderd en wegens onvoldoende aanbod van papier nominaal, terwijl de callgeldnotering alleen omdat daarvoor een minimum is gesteld niet beneden $\frac{1}{2}$ pCt daalt.

Voor de aankoop van 3 of 12 maandspromessen bij De Nederlandsche Bank blijft de animo bij voortdurende gering, waarschijnlijk vnl. omdat de disconto's ($\frac{3}{8}$, resp. $\frac{5}{8}$ pCt op jaarbasis) wel zeer laag worden geacht in verhouding tot risico's die men loopt, wanneer men in de komende periode van 3 of 12 maanden eens illiquide zou worden. In de week 10-17 Mei werd van dit papier f 8 mln afgenomen, tussen 20 April (aanvang van deze verkoop) en 17 Mei in totaal f 15 mln. Deze bedragen steken wel zeer af tegen bijv. de verkoop van papier (vnl. biljetten) door de Agent op één dag als 15 April ad ruim f 70 mln. Het bedrag van f 15 mln in één maand is ook laag in verhouding tot het in het jaar 1954 vervallende bedrag aan promessen ad f 958 mln en a fortiori t.o.v. het promessenbedrag, dat in 1953 verviel ad f 3.015 mln.

De kapitaalmarkt.

Aan de koersstijging, die zich de vorige week op de aandelenmarkt voordeed, is geen lang leven beschoren geweest; per saldo bleef de algemene aandelenindex gedurende de verslagweek nagenoeg ongewijzigd. Deze stabiliteit was het gevolg van een uiteenlopende ontwikkeling bij de verschillende groepen. Zo was de stemming voor aandelen Koninklijke — voor welk fonds sommige beursdagen wederom grote buitenlandse vraag bestond — vrij vast en bewoog de koers zich merendeels boven 500 pCt. Zeer flauw waren daarentegen scheepvaart aandelen. Toen in een rede van de voorzitter der Nederlandse Redersvereniging de minder gunstige vooruitzichten in deze bedrijfstak nog eens werden onderstreept, bleek de hausse van de vorige week voor deze aandelen grotendeels op drijfzand te zijn gebouwd. Voor Indonesische fondsen bleef het bericht, dat dit land voor

een financiële crisis zou staan ten gevolge van de steeds dalende deviezenvoorraad, niet geheel zonder invloed.

Uit de laatste „Telstrook” van het levensverzekeringsbedrijf blijkt, dat door dit bedrijf per ult. Maart 1954 voor niet minder dan f 4.500 mln was belegd. De voornaamste saldolutaties gedurende het eerste kwartaal van 1954 waren: leningen op schuldbekentenis + f 60 mln en effecten (lees obligaties) + f 30 mln. Bij voortdurende oefent deze toestroming van middelen (tezamen met die der pensioenfondsen) een druk op het renteniveau voor niet risicodragende beleggingen uit. Deze druk kan geheel of gedeeltelijk worden opgeheven door nieuwe kapitaalvraag in deze sector, die, wil het effect daarvan merkbaar zijn, een omvang van ettelijke honderden millioenen gulden per jaar netto zal moeten hebben. Een dergelijke vraag is hier te lande momenteel alleen denkbaar, indien zij van de Overheid afkomstig is. In dit verband is van belang, dat de gemeenten sinds meer dan een jaar op de onderhandse markt gedeeltelijk en op de publieke kapitaalmarkt vrijwel geheel verstek hebben laten gaan. Uit de ontwikkeling van hun kaspositie gedurende de laatste maanden meent men echter te kunnen opmaken, dat er kans op een grotere kapitaalvraag van deze zijde bestaat.

Aand. indexcijfers.	14 Mei 1954	21 Mei 1954
Algemeen	188,1	188,3
Industrie	262,4	266,3
Scheepvaart	190,8	179,1
Banken	150,2	152,4
Indon. aand.	66,5	64,0
Aandelen.		
A.K.U.	223 $\frac{1}{4}$	215 $\frac{1}{2}$
Philips	322 $\frac{1}{4}$	321 $\frac{1}{2}$ ex. div.
Unilever	345	338 $\frac{1}{4}$
H.A.L.	157	145
Amsterd. Rubber ..	97 $\frac{1}{2}$	95 $\frac{1}{4}$
H.V.A.	128 $\frac{1}{4}$	125 $\frac{1}{4}$
Kon. Petroleum	498 $\frac{1}{4}$	504 $\frac{1}{4}$
Staatsfondsen.		
2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	77 $\frac{1}{4}$	77 $\frac{1}{2}$
3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	98 $\frac{3}{8}$	99 $\frac{5}{16}$
3 pCt Invest. cert.	100	100 $\frac{3}{16}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt 1951	102 $\frac{1}{4}$	103 $\frac{1}{16}$
3 pCt Dollarlening	95 $\frac{1}{2}$	95 $\frac{1}{8}$
Diverse obligaties.		
3 $\frac{1}{2}$ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	101 $\frac{1}{4}$	101 $\frac{1}{4}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt Bataafsche Petr.	102 $\frac{1}{4}$	102 $\frac{1}{4}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt Philips 1948	102 $\frac{1}{2}$	102 $\frac{1}{4}$
3 $\frac{1}{4}$ pCt Westl. Hyp. Bank	97 $\frac{1}{4}$	97 $\frac{1}{4}$

J. C. BREZET.

De Belgische geld- en kapitaalmarkt in April 1954

De algemene toestand van de geldmarkt.

Het volume van de op de markt aangeboden callgelden nam in April opnieuw toe. Blijkbaar ging dit aanbod echter uit van de banken, daar ingevolge de trimestriële vervaldag van einde Maart de liquide middelen van de banken sterk aangesproken werden. Ook de einde April vervaldag was zeer zwaar, zodat ook het beroep op herdisconto bij de Nationale Bank aanmerkelijk toenam. De sluiting van de banken op 1 Mei had verder voor gevolg dat de afwikkeling van de vervaldag tot over de 6

eerste dagen van Mei werd gespreid. Hoogstwaarschijnlijk mag het groter aanbod op de geldmarkt dan ook toegeschreven worden aan een of andere parastatale instelling.

Kredietverlening door de banken aan de private economie

(in miljoenen franken)

	Herdisconto van de banken bij de Nationale Bank en de parastatale instellingen	Portefeuille handelspapier van de Nationale Bank	Totale kredietverlening der private banken (accepten inbegrepen)
1945 Dec.	4.168	5.171	23.117
1949 Dec.	3.339	4.006	24.506
1950 Dec.	8.543	10.110	27.739
1951 Dec.	7.526	6.703	33.364
1952 Juni	6.875	5.220	32.913
Dec.	7.903	6.710	36.546
1953 Maart	7.355	6.053 a)	36.708
Juni	6.915	7.667 a)	35.513
Sept.	6.585	6.876 a)	36.024
Dec.	8.025	5.379	37.320
1954 Jan.	6.797	5.771	37.324
Febr.	6.188	4.869	38.219
Maart	6.976	6.825 a)	39.017
April	—	6.892 a)	—

a) Cijfer begin volgende maand, meer karakteristiek voor de vervaldag.

De toestand van de banken.

Blijkens onderstaande cijfers lagen de globale deposito's einde Februari lichtjes hoger dan een maand te voren, dank zij de progressie van de termijnrekeningen. Vermoedelijk bracht einde Maart nog een verdere kleine vooruitgang, die in April hoogstwaarschijnlijk gedeeltelijk moest worden prijsgegeven.

Het volume van de opgenomen kredieten volgt anderdeels terug een stijgende lijn, zowel bij de verschotten als de discontokredieten. Zulks mag in verband gebracht worden met de toename van de industriële productie tijdens de jongste maanden, terwijl anderdeels de bedrijfskapitaalbehoeften nog steeds worden beïnvloed door de grote vertraging in de betalingen van de export, die niet door documentaire kredieten is gedekt. Anderdeels constateert men doorgaans een verdere vereniging van de winstmarge van vele bedrijven, zodat ook de zelffinanciering zichtbaar beperkt moest worden.

Enkele posten uit de globale bankbalansen

(in miljoenen franken)

	31/12/1952	31/12/1953	31/1/1954	28/2/1954	31/3/1954
Actief.					
Kredieten aan de private economie	36.546	37.320	37.234	38.219	39.017
Handelsswissels	11.483	11.880	12.118	12.872	13.335
Prolongatie voorsch. op eff.	1.180	1.512	1.388	1.364	1.560
Diverse debiteuren	14.749	15.792	15.601	15.848	15.779
Acceptaties	9.134	8.136	8.127	8.135	8.344
Kredieten aan de Overheid	42.408	43.753	44.821	45.034	45.117
Passief.					
Totale deposito's	64.251	67.431	66.763	66.945	67.837
Op zicht	57.510	58.967	58.620	58.579	59.023
Op termijn	6.741	8.464	8.143	8.366	8.814
Obligaties en kasbons	955	1.921	2.041	2.088	2.171
Eigen middelen	5.770	6.095	6.138	6.172	6.189

Te noteren valt eveneens de gestadige vooruitgang van de uitgifte van kasbons door de Belgische banken.

De obligatiemarkt.

De obligatiemarkt bracht in April een lichte koersstijging van de langlopende obligaties en een zwakkere stemming bij de effecten op kortere termijn. Waarschijnlijk houdt deze evolutie enig verband met de recente verlaging van de nominale rentevoet op de emissie markt, alwaar zo pas de Koloniale Schuld 1954/74 à 4½ pCt werd geplaatst en thans een nieuwe R.T.T.-lening, eveneens met 20-jarige looptijd à 4½ pCt wordt aangekondigd.

Inderdaad, méér nog dan een aanpassing van de uitgifteprijs, vestigt een verlaging van de nominale rentevoet de aandacht van de beleggers op de effectieve daling

van de rentevoet op de obligatiemarkt, zodat de belangstelling voor de langlopende waarden uit dien hoofde kan worden uitgelegd. Anderdeels liep het volume van de verhandelingen terug ten voordele van de aandelenmarkt.

Alhoewel de zwakkere stemming eveneens opviel bij de kasbons van de parastatale instellingen en van de grote steden werd in deze rubrieken per saldo nog een zeer lichte koerswinst bereikt.

Bij de leningen van de private vennootschappen was de activiteit tamelijk gering en bleven de koerswijzigingen beperkt. Ook in deze rubriek scheen de voorkeur van de beleggers meer naar de obligaties met langere looptijd gericht.

Officieel werd de intekening van de 4½ pCt Koloniale Schuld 1954/74 op de openingsdag (21 April) reeds afgesloten, nadat een globaal bedrag van fr. 2 mrd door de plaatsende instellingen was onderschreven. Het onderbrengen bij het publiek liep echter zeer traag van stapel.

Ook voor de nieuwe R.T.T.-lening, die op 10 Mei ter ondertekening werd opengesteld, was de belangstelling heel wat minder dan bij de vroeger uitgegeven leningen van dit organisme. Hierbij dient genoteerd dat de jongste R.T.T.-lening de belegger een gemiddeld rendement van 4,65 pCt voor een doorsneelooptijd van 13 jaar en 4 maanden biedt. Berekend tot de uiterlijke looptijd bereikt het rendement 4,55 pCt. Men meent dan ook in de condities van de 4½ pCt R.T.T.-lening 1954/74 een poging te zien van de Overheid om de rentevoet op de emissie markt te verlagen.

Rentestand op de obligatiemarkt a)

(in pCt per einde maand)

	Gemiddelde looptijd	Aug. 1948	Juni 1950	Juni 1951	Maart 1954	April 1954
Staatsrenten	langlopende	4,77	4,38	4,68	4,37	4,36
Staatsfondsen	7 à 8 jaar	4,83	4,63	5,24	4,66	4,70
Kasbons steden	5 à 6 jaar	5,07	4,49	5,37	5,04	5,02
Kasbons parastatale instellingen	ca 9 jaar	—	—	5,41	4,69	4,67
Private instellingen	10 à 12 jaar	6,06	5,43	6,08	5,25	5,21

a) Reële rendementen — rekening gehouden met agio en disagio tegenover terugbetalingsprijs.

Bron: K.B.

De aandelenmarkt.

In de loop van April werd een einde gemaakt aan de gedurende de 2 vorige maanden opgemerkte koersafbrokkelingen. Op slechts één uitzondering na — brouwerij-aandelen — boekten inderdaad alle beursrubrieken een koersverbetering. Dit was zelfs het geval voor de steenkolenwaarden, die, in verband met de zwakke perspectieven in die sector, sinds geruime tijd hun koersen zagen teruglopen. De sterkste verbetering situeerde zich in de koloniale aandelen, waar o.a. enkele aandelen met hoge stukwaarde de rubriek zeer gunstig beïnvloedden. Maar ook de metaalwaarden profiteerden van de hausse.

Het algemeen karakter van de verbetering wijst er op dat niet enkel economische motieven aan de basis van de beweging lagen. De grote impuls van de verbetering der aandelenkoersen schijnt te zijn uitgegaan van politieke factoren. Op de eerste plaats op binnenlands plan de verkiezingen en de daaruit gevolgde regeringswijziging, waaraan allerhande verwachtingen werden gekoppeld. Zo constateert men inderdaad dat vooral vanaf de Paasweek het volume van de contantverhandelingen toenam. Dit gebeurde daarenboven voor een deel ten koste van de beleggingen in obligaties; vooral kortlopend overheidspapier werd zichtbaar gearbitreerd tegen aandelen. Ongeveer rond dezelfde periode groeide de onzekerheid

op internationaal plan, en werd met een Amerikaanse interventie in het Verre Oosten gerekend, hetgeen een nieuwe industriële hoogconjunctuur in het leven zou kunnen roepen. Deze mogelijkheid, tezamen met de aankondiging dat de Verenigde Staten opnieuw tot aankopen van grondstoffen — meestal metalen — voor de „stockpile” zullen overgaan, steunden de grondstoffprijzen en meteen ook de koersen van vele aandelen van grondstoffenproducerende maatschappijen. Over geheel de maand beschouwd liep het algemene koersniveau aldus op met 4,9 pCt.

De toename van het volume der verrichtingen vooral op de contantmarkt, wijst er verder op, dat ook de cliëntele zich aan de beursactiviteit meer heeft geïnteresseerd.

Het gemiddelde beursrendement op de gewone 75 vedetten vertoonde over de maand April een gevoelige daling die hoofdzakelijk terug te brengen is op de koersstijgingen. Nochtans hebben een paar couponverlagingen ook invloed gehad. Het gemiddelde rendement is thans het laagste sinds Februari 1952.

(Indices 1936/38 = 100)

	30/4/54	31/3/54	Beweging in pCt
Banken	252,1	242,4	+ 4,0
Portefeuille	207,3	192,3	+ 7,8
Trusts	161,2	153,8	+ 4,8
Gas en electriciteit	253,4	247,8	+ 2,3
Metaalnijverheid	221,3	209,0	+ 5,9
Scheikundige producten	184,9	175,1	+ 5,6
Steenkolmijnen	187,7	180,6	+ 3,9
Spiegelglas	71,2	67,3	+ 5,8
Glasblazerijen	95,4	92,0	+ 3,7
Bouwnijverheid	221,7	213,2	+ 4,0
Textiel	163,9	163,3	+ 0,4
Koloniale	530,6	484,2	+ 9,6
Voeding	119,4	117,7	+ 1,4
Verscheidene	254,5	246,9	+ 3,1
Brouwerijen	66,3	68,3	- 2,9
Papiernijverheid	387,7	367,9	+ 5,4
Warenhuizen	409,4	394,5	+ 3,8
Algemeen	238,5	227,4	+ 4,9

Beursrendement

	1952	1953	1954
Januari	3,63	5,44	4,74
Februari	4,05	5,55	4,89
Maart	4,58	5,50	4,53
April	4,86	5,34	4,08
Mei	5,29	5,24	—
Juni	5,26	5,22	—
Juli	5,11	5,06	—
Augustus	5,02	5,04	—
September	5,45	5,31	—
October	5,44	4,94	—
November	5,36	4,86	—
December	5,39	4,84	—

De maand April is, althans wat de tweede helft betreft, sterk beïnvloed geweest door speculatieve bewegingen. De afwezigheid anderzijds van markante en grondige wijzigingen in de perspectieven van de verschillende sectoren laten vermoeden dat de hausse van April eerder uitzonderlijk was en meer in het teken stond van een spontane reactie tegen nieuw opgerezen binnen- en buitenlandse extra-economische factoren.

Kortrijk.

Dr L. DELMOTTE.

Regelmatige reclame
verhoogt Uw goodwill

INDEXCIJFERS VAN BRUTO-LONEN EN SALARISSEN VAN MANNELIJKE ARBEIDSKRACHTEN IN NEDERLAND 1) 2)

(30 Juni 1947 = 100)

Periode	Volgens regelingen in het vrije bedrijf				
	Lonen				Salarissen
	Nijverheid (gem. van 40 takken)	Landbouw (akkerbouw en veehouderij)	Transport (gem. van 5 takken)	Nijverheid, landbouw en transport	
1947 gem.	101	100	100	101	100
1948 gem.	105	104	101	105	101
1949 gem.	109	111	108	109	107
1950 gem.	116	121	116	117	116
1951 gem.	125	130	125	126	124
1952 gem.	128	135	127	129	126
1953 gem.	130	140	129	131	128
1953					
31 Jan.	130	140	128	131	127
30 Juni	130	140	128	131	127
31 Sept.	130	140	130	131	127
30 Oct.	131	140	130	132	127
31 Dec.	131	140	130	132	128
1954					
31 Jan. 3)	141	148	138	142	138

1) Bron: C.B.S.

2) Excl. kinderbijslag.

3) In enkele bedrijfsgroepen zijn de nieuwe loonregelingen nog niet definitief vastgesteld; in die gevallen is bij de berekening der indexcijfers voorlopig rekening gehouden met 5 pCt loonstijging.

INTERIM-PRIJSINDEXCIJFERS VAN HET GEZINSVERBRUIK IN NEDERLAND 1) 2)

1949 = 100

Aard der gezinsuitgaven	Wegingsfactor (pCt van totale gezinsuitgaven in 1949)	15 Oct. 1953	15 Nov. 1953	15 Dec. 1953	15 Jan. 1954 3)	15 Febr. 1954 3)	15 Maart 1954 3)
I Voeding, w.o.:	37,7	125	124	122	124	126	127
brood, gebak							
meel	8,0	124	123	124	124	124	124
aardappelen, groenten, fruit	6,8	118	111	108	115	129	130
suiker en koloniale waren, dranken	6,5	125	125	126	128	129	131
vlees, vleeswaren, vis	4,6	151	150	149	151	151	150
oliën en vetten	3,8	114	114	114	114	116	115
zuivelproducten, excl. roomboter	8,0	121	123	118	118	117	116
II Roken	2,3	115	115	115	115	115	115
III Woning, w.o.:	21,0	123	123	123	133	133	133
huur, water, onderhoud woning	9,2	115	115	115	139	139	139
huur afzonderlijk verwarming en verlichting	8,4	115	115	115	140	140	140
woninginrichting en huisraad	5,1	144	144	144	141	141	141
IV Kleding en schoeisel, w.o.:	6,7	118	117	117	119	119	120
kleding	13,3	114	114	114	114	114	114
schoeisel	10,6	113	113	112	113	113	113
V Hygiënische en medische zorg, w.o.:	2,7	120	121	121	120	120	120
reiniging	3,4	109	109	109	113	114	114
persoonlijke en gezondheidszorg	1,6	104	104	104	105	106	107
VI Ontwikkeling en ontspanning, w.o.:	1,8	113	113	113	121	121	121
ontwikkeling, ontspanning, verenigingen	10,1	118	118	118	120	120	120
verkeer	7,6	116	116	116	119	119	119
VII Verzekeringen en belastingen	2,5	124	124	124	124	124	124
Totaal (excl. belastingen)	12,2	118	118	118	118	118	118
Totaal	100	121	120	120	123	124	124
Totaal (excl. belastingen)	94,9	123	122	122	126	127	127

1) Ontleend aan het Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

2) Volgens huishoudrekeningen over 1949 van geschoolde arbeiders, voor de lagere kantoortbedienden en ambtenaren, met in 1949 een bruto-weekloon van f 50 tot f 60, een gemiddelde gezinsgrootte van vier en wonende in de middelgrote en kleine gemeenten van ons land.

3) Voorlopige cijfers.

Verleden, heden en toekomst van de katoenindustrie (1904-1954)

I. Inleiding.

Bij het begin van het Jubileumcongres van de „International Federation of Master Cotton Spinners' and Manufacturers' Associations” past het ons, ons een moment te verplaatsen in de jaren 1903 en 1904.

Het begin van de 20ste eeuw. De aanvang van een tijdperk, dat gekenmerkt zou worden door een sterke bevolkingstoename en een grote expansie, zowel van de „Atlantische” industrie als van de wereldhandel. Een periode, waarin de katoenindustrie in Lancashire vlak voor de eerste wereldoorlog het maximum aan exportcijfers bereikte.

Het waren jaren ook van overgang en aanpassing. De agrarische voortbrenging toch had het snelle industrialisatietempo aanvankelijk niet weten te volgen en zoals wel meer in tijden van structurele schaarste voorkomt, viel deze divergentie samen met een wederom tegenvallende katoenoogst¹⁾. Een ideale tijd dus voor de speculatieve handel.

Het behoeft dan ook geen verwondering te wekken, dat het katoenjaar 1903/04 een poging tot de vorming van een katoencorner te zien gaf. Door de te kleine Amerikaanse oogst van nog geen 10 mln balen geruggesteund, wist de Amerikaan Sully in Februari 1904 de prijs te New York tot het voor die tijden hoge niveau van 17,25 dollarcent per pond te doen stijgen.

Het was nu in deze sfeer, dat de Engelse „Federation of Master Cotton Spinners” onder de bezielende leiding van Charles W. Macara het initiatief nam tot de vorming van een internationaal afweerfront van industriëlen.

Waar men in Lancashire de cornervorming reeds tegemoet was getreden met een tijdelijk inkrimpen van het verbruik door in short-time te werken²⁾, poogden de Engelsen ook elders steun te krijgen. Zouden zij hun collega's op het continent over kunnen halen eveneens de productie te verminderen, dan zou dit voldoende zijn om Sully's plannen te verijdelen. Een waarschuwing tevens voor hen, die in de toekomst hetzij in de handel hetzij in regeringsbureau's misschien nog eens pogingen tot cornervorming zouden wagen.

Het bericht, dat in Mei 1904 de kern van de West-europese spinners zich in Zürich zou beraden over de methode hoe de continuïteit van de katoenaanvoer, te handhaven was, bracht reeds reacties op de New Yorkse beurs teweeg.

Geleidelijk aan werd het bovendien duidelijk, dat de te verwachten oogst zeker een 30 pCt groter zou uitvallen dan tot dusver gebruikelijk was. De prijs daalde daarop in Augustus 1904 tot 10,45 dollarcent.

Het ontstaan van de International Federation is dus te danken aan de poging van de katoenverbruikers om de machtspositie van de handel te breken en meer continuïteit in de katoenvoorziening te verkrijgen. Tegenover de Amerikaanse leuze „Cotton up” stelden zij zich te weer onder het motto: „Cotton down, yarn up”. Het

is deze periode, die wij als uitgangspunt van onze beschouwingen over het verleden van de katoenindustrie kozen.

Nu sedert het eerste congres in Zürich een halve eeuw verlopen is en wij het 50-jarig bestaan van de International Federation als Clearinghouse for Information mogen herdenken, heeft het zin zich eens te verdiepen in de situatie, waarin de katoenindustrie heden ten dage verkeert. Temeer bestaat daartoe aanleiding, omdat zich in de periode die achter ons ligt, zulke belangrijke verschuivingen in het wereldbestek voordeden: de eerste wereldoorlog, de ingrijpende economische crisis, uit de jaren dertig en de laatste volkerenkrijg, die ons nog zo vers in het geheugen ligt. Welke gevolgen heeft dit alles voor onze industrie gehad?

Het jachtig tempo van deze eeuw maakt het echter niet verantwoord langer stil te staan bij het verleden dan strikt nodig is: noodzakelijk voor het verkrijgen van een inzicht in de structuur van de huidige industrie, gewenst echter ook om uit deze diagnose een prognose voor de naaste toekomst af te leiden.

Teneinde dit nu te bereiken en om zodoende tevens een kader te verkrijgen voor de tijdens deze congresdagen verder te behandelen onderwerpen, stellen wij ons voor de ontwikkeling van de katoenindustrie in deze eeuw, de situatie van nu en de vooruitzichten voor de komende jaren te schetsen.

Aangezien het onderwerp van deze studie zeer veelomvattend is, zal het gebillijkt moeten worden, dat wij ons daarbij bepalen tot het zoeken van enkele trends in het verloop van de ontwikkeling der grondstofproductie en der grondstofverwerking. Waar enigszins mogelijk zullen hierbij grafische voorstellingen ter verlevendiging van veelal dorre cijferopsommingen worden ingevoegd.

II. Vijftig jaar grondstoffen voor de katoenindustrie.

Hoewel de International Federation haar bestaansrecht verwierf door haar activiteit op het gebied van de katoen, zou het onjuist zijn ons in dit overzicht alleen tot deze grondstof te beperken. Ook de man-made fibres dienen wij na de creatie en de verdere ontwikkeling gedurende de laatste drie decennia onder het begrip grondstof voor de katoenindustrie in de ruimste zin te rangschikken.

Dat naast de rayon ook de rayonvezel en in de naoorlogsjaren de synthetische vezel binnen de gezichtskring van de katoenindustrie vielen is een feit, dat nog eens ten overvloede erkend wordt door de naamsverandering van de Federation. De belangrijke plaats, die beschouwingen over de man-made fibres innemen onder de onderwerpen, die gedurende de congresdagen behandeld worden, is een tweede symptoom van de erkenning.

Dat wij ons ondanks de weidse titel van „een halve eeuw grondstoffen” in deze paragraaf beperkingen zullen moeten opleggen, is een ieder duidelijk, die weet, welk een overweldigend cijfermateriaal op dit punt ter beschikking staat. Maar misschien is dit juist de charme van zulk een overzicht, waarbij men wel gedwongen is niet de bomen doch alleen het bos-complex te zien.

Wij volstaan dan ook in het navolgende met het doen van enkele grepen uit de vele gegevens, waarbij wij ons

¹⁾ De eerste Amerikaanse katoenoogsten in de 20ste eeuw schommelden om een gemiddelde van 10 mln balen van 478 lbs. per seizoen:

1900/01	10.124.000 balen	1902/04	10.630.000 balen
1901/02	9.508.000 balen	1903/04	9.851.000 balen

Op dit niveau bleef het katoenaanbod achter bij de vraag.

²⁾ 40 uur i.p.v. de 55½ uur per week, die toentertijd gebruikelijk was.

zullen concentreren op de productie, de consumptie en het prijsverloop in de grondstoffensector.

Vijftig jaar grondstofproductie.

Op het moment van het ontstaan der International Federation was er slechts sprake van één grondstof: katoen. Zoals wij in onze inleiding reeds opmerkten was het de divergentie tussen de agrarische en industriële voortbrenging, die de spanningen in de eerste jaren van de 20ste eeuw veroorzaakten.

Eerst in het oogstjaar 1904/05 bereikte men in de Verenigde Staten het peil, waarmee wij sedertdien vertrouwd zijn geraakt. De verhouding waarin toentertijd de oogsten van het ook heden ten dage nog steeds belangrijkste katoen producerende gebied lagen t.o.v. de wereldproductie is in de laatste 50 jaar echter sterk gewijzigd.

Nu is het met een terugzien op een lange reeks van oogstjaren in het algemeen uiterst moeilijk om deze, ter verkrijging van karakteristieke jaargemiddelden; in periodes van gelijke duur te splitsen. Immers, dan weer is het de natuur, die in de vorm van misoogsten, dan weer de mens, die met oogstrestricties of door oorlogsgeweld de normale ontwikkeling beïnvloedt. Het uitslippelen van een trend wordt daardoor wel zeer bemoeilijkt.

Teneinde toch een zij het ruwe schets van het verloop der oogsten te geven volgt hieronder een eerste cijfertabel, waarbij een rangschikking wordt gevolgd, die in deze studie voortdurend gehandhaafd blijft. Zij poogt n.l. successievelijk de volgende vier perioden te karakteriseren:

- tot 1914: de periode vóór de eerste wereldoorlog;
- tot de jaren dertig: het tijdperk vóór de internationale crisis;
- tot 1939: de jaren vóór de tweede wereldoorlog;
- ten slotte de laatste 5 jaar volgende op de tweede wereldoorlog.

Een tweede poging tot vereenvoudiging is de beperking van ons werkterrein tot de vrije wereld. Het uiterst vage

karakter van de gegevens, die betrekking hebben op de landen achter de ijzeren en bamboe-gordijnen werkt deze simplificatie in de hand. Wij ontveinzen ons echter niet, dat een allesomvattende wereldproductie, -handel en -consumptie het ideaal moet zijn, waarnaar wij zullen moeten streven. Een der beste waarborgen voor de vrede is nog altijd een gezamenlijk economisch belang, in casu dat de economieën van verschillende landen elkaar moeilijk kunnen missen.

TABEL 1.

Katoenproductie in de vrije wereld³⁾

Jaargemiddelde in de periode	Ver. Staten	Egypte	India	Brazilië	Overig			Totaal
					Amerika	Azië	Afrika	
1912/14	13.928	1.571	3.970	448	352	176	60	20.505
1927/29	13.716	1.467	4.914	447	637	190	377	21.748
1938/40	11.880	1.515	5.029	2.065	1.133	769	988	23.379
1948/50	15.327	1.813	3.110	1.440	1.683	830	1.230	25.433
1951/53	15.161	1.864	4.497	1.775	2.440	1.519	1.425	28.681

Allereerst blijkt hieruit duidelijk hoe de oogsten der „big three” van 1912/14 in feite tezamen een 10 pCt in omvang zijn toegenomen; hun aandeel in de wereldoogst welke voor 40 jaren 95 pCt bedroeg, is thans echter teruggelopen tot 75 pCt.

Een scherpe tegenstelling daarmee vormen de oogsten van Brazilië en de overige Amerikaanse landen, alsmede die van de sterk opkomende katoenproducenten in Azië en Afrika. Van een jaargemiddelde van 1 mln balen in 1912/14 zijn de oogsten van deze katoensoorten tot gemiddeld ruim 6 mln balen per jaar opgelopen⁴⁾.

³⁾ Voor bronvermelding zie bijlage I bij grafiek 1.

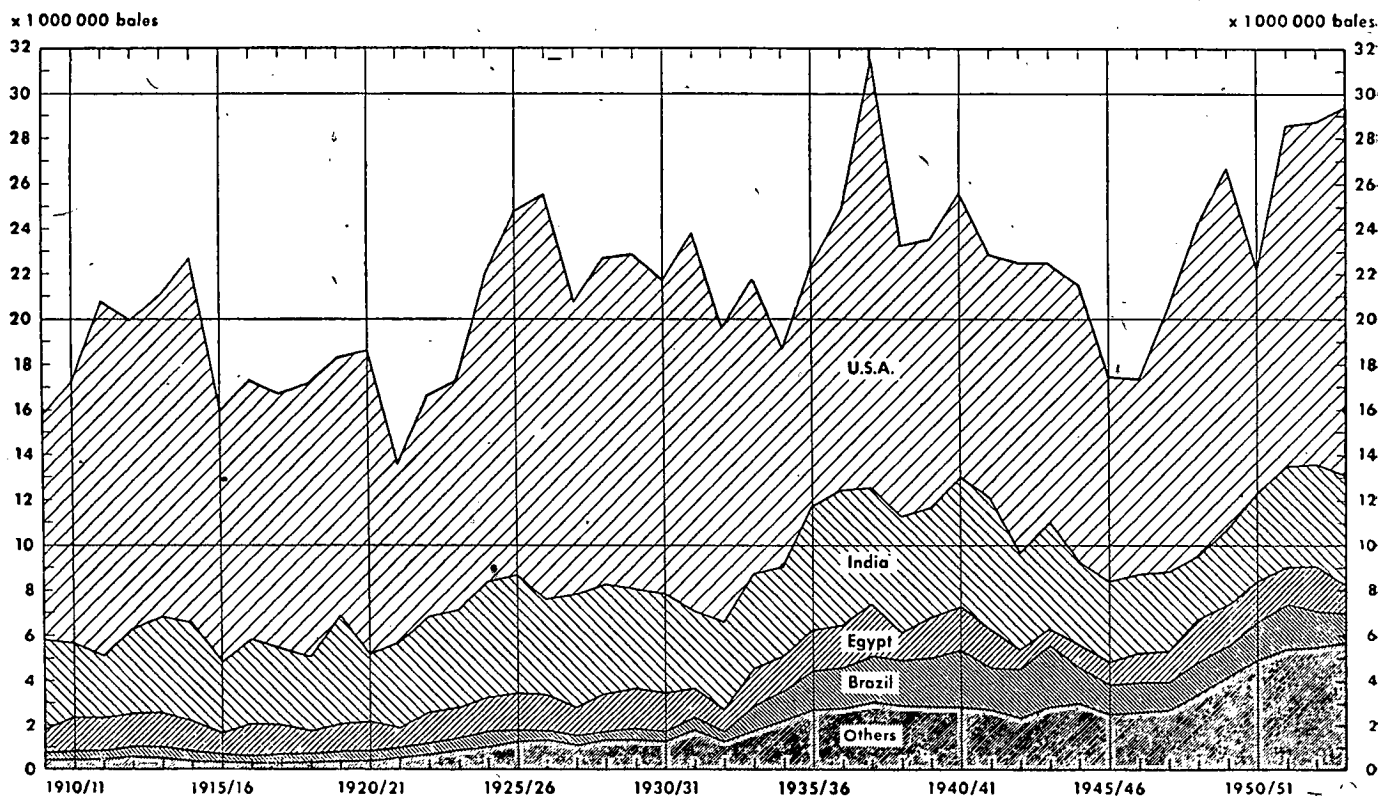
⁴⁾ In de laatste jaren (1951/53) werd een oogst van meer dan 100.000 balen per jaar geregistreerd in de volgende gebieden (1.000 balen):

Amerika	Azië (incl. Zuid-Europa)	Afrika
Peru 438	Turkije 687	Sudan 342
Argentinië 550	Syrië 205	Uganda 291
	Iran 136	Congo 210
	Griekenland 123	Fr. Eq. Afrika ... 142
		Mozambique 137

De oogst in Mexico (1951/53 gem. 1.265.000 balen per jaar) lieten wij buiten beschouwing. Deze katoen is voor een belangrijk deel gelijk te stellen aan de Noord Amerikaanse.

GRAFIEK 1.

Katoenoogsten in de voornaamste productiegebieden

Om aan het te verwachten verwijt te ontkomen, dat door deze periodenindeling een al te grote vervlaking optreedt en daardoor de werkelijkheid geweld wordt aangedaan, verwerkten wij de detailcijfers in grafiek 1, terwijl wij ten overvloede in bijlage I nog eens alle cijfers hebben vermeld. Diegenen, die ook de jaarschommelingen wensen te bestuderen, kunnen hieruit hun conclusies trekken. De grafiek laat aan duidelijkheid o.i. niets te wensen over.

Het zou ons te ver voeren over het zojuist gegeven zeer globale overzicht nog verder uit te weiden. Immers, gaan wij dieper op de jaarcijfers in, dan ontkomen wij evenmin aan een verdergaande splitsing der katoensoorten. Ten onrechte hebben wij nl. tot dusver alleen over katoen als één homogene grondstof gesproken.

Reeds in de eerste jaren van de 20ste eeuw waren de „big three” even zoveel representanten van volmaakt ongelijksoortige katoenvariëteiten. Egypte heette de bakermat van de extra-lange en langstapelige katoen; Amerika vooral produceerde de middenstapelige, terwijl India voor een belangrijk deel de kortstapelige katoen leverde. En ook in die jaren zou een dergelijke simplistische wijze van rubricering reeds aanvechtbaar zijn geweest, als men alleen maar denkt aan de oogst van de Sea Island katoen in de Verenigde Staten, welke indertijd tussen 30.000 en 50.000 balen per jaar schommelde.

In latere jaren is dit aanvankelijk toch nog eenvoudige beeld aanzienlijk meer gecompliceerd geworden door de opkomst van de variëteiten in de Anglo-Egyptische Sudan, Uganda, Peru, Californië en andere landen⁵⁾. Bovendien vallen verschuivingen binnen de productiegebieden te constateren, zoals bijv. de merkwaardige trek naar de irrigatiegebieden van West-Amerika. Een verschijnsel, dat haast even tekenend is als een soortgelijke verschuiving op industrieel gebied, nl. die van de katoenindustrie uit de New England States naar het Zuiden. Wij komen hier nog nader op terug.

Ook al zouden wij al deze details recht doen wederaren, dan nog zou de schildering te eenvoudig, te ver van de realiteit blijven, als wij ten slotte geen rekening hielden met de recente verfijning van de katoenbeoordelingsmethoden via de sterkte-, rijpheid- en fijnheidsvergelijkingen, die weer dwars door de beoordelingen van de „growths” heenlopen.

Zonder de perikelen, welke met een indeling naar soorten gepaard gaan, blijft de katoen nog een uiterst complex probleem. Bij de beoordeling van uitbreidingsmogelijkheden stuiten wij bijv. op de concurrentie der voedingsgewassen, die meest onder dezelfde klimatologische omstandigheden groeien. Bij een sterk groeiende bevolking en begrensde natuurlijke hulpmiddelen zal de verbouw van voedingsmiddelen steeds prioriteit verkrijgen.

Als nu statistici becijferen, dat de bevolkingstoename zich de laatste 3 eeuwen gekenmerkt heeft door de gestadige groei van $\frac{1}{3}$ pCt per jaar (1650 - 1750) via $\frac{2}{3}$ pCt (1750 - 1850) tot 1 pCt, waarmee men momenteel rekent, dan valt het niet moeilijk te begrijpen, welke consequenties een verdere stijging (van 1950 - 2000 geschat op $1\frac{1}{3}$ pCt per jaar) met zich zal brengen⁶⁾. En dit zeker als wij ons voor kleding tot de twee belangrijkste vezels, nl. katoen en wol, moeten beperken.

Wat de opvoering van de katoenproductie betreft is

natuurlijk door zaadverbetering, teeltkeus, toepassing van irrigatiemethoden, oordeelkundige bodembehandeling, wetenschappelijke bemesting, insectenbestrijding e.d. zeer veel te bereiken. Ook een ander vraagstuk, dat van het tekort aan arbeidskrachten, is tot op zekere hoogte op te lossen via de mechanische landbouwmethoden.

Toch is het de vraag, of wij het op den duur zonder de productie van vervangingsgrondstoffen als rayon, rayonvezels en synthetische vezels hadden kunnen stellen. Dit geldt niet alleen de kwantitatieve zijde van het vraagstuk doch ook die van de kwaliteit. Want het staat nu wel vast, dat vele speciale eigenschappen van de man-made fibres de mensheid in staat stellen de onvolkomenheden van de katoen en de wol op sommige punten te ondervangen.

Naast het verschijnsel van de sterkere geografische spreiding van de katoenproductie is de aanvulling van het grondstoffenarsenaal der katoenindustrie met de veelsoortige man-made fibres o.i. dan ook het meest kenmerkende verschijnsel geweest van de laatste halve eeuw.

Om dit verloop van de productie der 5 voor dit overzicht belangrijkste vezelsoorten in één grafiek samen te vatten, pasten wij de statistische uitbeeldingstechniek toe, waarbij de verticale afstanden gelijke procentuele wijzigingen voorstellen. De detailcijfers, welke de basis van grafiek 2 vormen, zijn verzameld in bijlage II.

Tegen de zeer geleidelijke toeneming in productie van katoen en wol contrasteren de relatief veel fellere bewegingen der man-made fibres. Voor hen, die niet vertrouwd zijn met het „lezen” van een dergelijke vergelijkende grafiek, laten wij een tweede overzicht van de wereldproductie van katoen, wol en man-made fibres volgen in de vorm van een vijftal cirkeldiagrammen (grafiek 3).

De cijfers, waarvan wij uitgingen om deze vergelijking in beeld te brengen, zijn gelijk aan de productiegegevens, die als basis dienden voor grafiek 2 (voor toelichting op de becijfering zie bijlage III). Gemakshalve hebben wij hier echter het rayongaren, de rayonvezel en de synthetische vezels als één groep genomen.

Hoewel de uitbeeldingswijze, waarbij de omvang der cirkels gelijk blijft, statistisch juist moge zijn⁷⁾, hebben wij de diagrammen toch aangepast aan de geleidelijk toegenomen wereldproductie. Ook deze komt o.i. zodoende beter naar voren dan in grafiek 2. De steun, welke de man-made fibres aan de katoen en de wol verschaffen om de wereld te blijven kleden, behoeft na bestudering van deze cirkeldiagrammen verder nauwelijks commentaar.

Mocht de richting van de lijnen in grafiek 2 inderdaad de ontwikkeling in de naaste toekomst weergeven, dan zal de groep der man-made fibres een steeds grotere sector van de consumptiekring tot zich gaan trekken.

Terugkerend tot de katoen, de grondstof waarmee de International Federation zich in de eerste 20 tot 25 jaren van haar bestaan vrijwel uitsluitend bezig hield, laten wij op het overzicht van de productie een analyse van de consumptie volgen. Daar de leden van de Federation practisch toch steeds kwamen uit het Westeuropese veredelingsgebied, kan nl. een beschouwing over de oogsten van de ruwe katoen alleen nimmer voldoende zijn om tot een juist structuuroverzicht te komen.

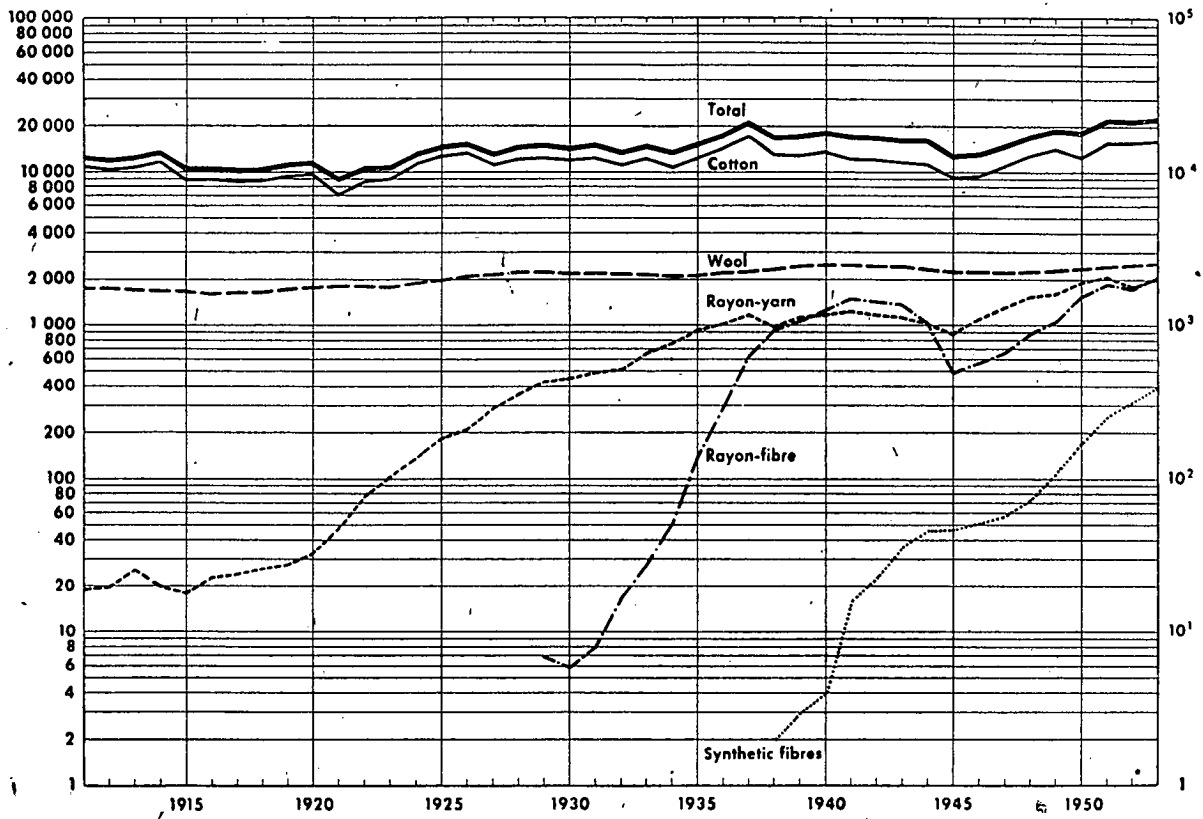
Vijftig jaar grondstofverbruik.

Allereerst geven wij hieronder enkele cijfers over het

⁵⁾ Ondanks dit verschijnsel ligt bij de wereldhandel in katoen het accent nog steeds bij de „medium staple cotton”, welke 90 pCt van het totaal omvat. Typisch is het daarbij te bedenken, dat de langstapelige (boven $1\frac{1}{2}$ ”) en de kortstapelige (onder $\frac{3}{4}$ ”) katoensoorten momenteel alle in de non-dollar sfeer liggen.

⁶⁾ „Fibre production trends”, Dr T. S. Robertson, Venetië, September 1952.

⁷⁾ „Man-made fibres to-day and to-morrow”, B. M. Sweers, Rayon Revue, November 1953, Arnhem.

Wereldproductie van 5 belangrijke textielvezels ($\times 1$ mln lbs.)

katoenverbruik. De reeds eerder genoemde indeling in perioden wordt ook in deze tabel gebruikt.

TABEL 2.

Katoenconsumptie in de vrije wereld
(1.000 balen)

Jaargemiddelde in de periode	Historische katoenproducenten			Zuivere veredelingsgebieden			Overige landen	Totaal
	Ver. Staten	India	Brazilië	Ver. Kon.	Cont. W.-Eur.	Japan		
1912/14	5.592	1.756	142	4.420	6.292	1.486	433	20.121
1927/29	6.962	1.651	404	3.085	5.809	2.687	805	21.403
1937/39	6.303	2.917	661	2.620	5.419	3.063	1.464	22.447
1948/50	8.339	3.607	825	2.056	4.590	885	2.536	22.838
1951/53	9.326	3.902	812	1.661	4.994	1.940	2.904	25.539

Ook hier vermelden wij de jaarcijfers in een bijlage (IV), zij het dat onbetrouwbaarheid van enkele gegevens voor sommige jaren een hiaat veroorzaakt. Toch kunnen zowel uit de gedetailleerde jaargegevens als uit de hierboven geconstrueerde karakteristieke cijfers enkele grote verschuivingen worden afgeleid.

Allereerst valt een sterke toeneming van de consumptie in de historische katoenproducerende landen op te merken. Voegt men hier nog aan toe het katoenverbruik in de belangrijkste „overige” katoenproducerende landen in Amerika, Azië en Afrika (in 1951/53: gem. 1,5 mln balen), dan blijkt hieruit, dat ruim 60 pCt van de katoen momenteel in de productielanden wordt verbruikt. In het begin van onze beschouwingsperiode, dus vóór de eerste wereldoorlog, was dit nog slechts 30 à 35 pCt.

Daarnaast valt een terugslag in de historische veredelingsgebieden op. Engeland heeft hier het meeste terrein verloren.

Tegenover een afnemen van de katoenconsumptie in West-Europa onderstrepen de cijfers over 1927/29 en 1937/39 nog eens de formidabele opkomst van Japan als concurrent van het Westen. Uit de aard der zaak geeft

de consumptie na de tweede wereldoorlog voor dit land een sterk gewijzigd beeld. De laatste jaren echter herhaalt zich de spronggewijze opkomst van de ditmaal modern gerehabiliteerde Japanse industrie.

Als wij hier over katoenconsumptie spreken, doelen wij natuurlijk nog altijd op de ruwe grondstof. Voordat wij over het uiteindelijk gebruik van katoen kunnen spreken, uitgedrukt als dit pleegt te worden per hoofd van de bevolking, passeert de grondstof het gehele verwerkingsproces tot aan het gefinishte (deels geconfectioneerde) weefsel. Als sluitstuk hierop komt ten slotte het internationale goederenverkeer.

Hoewel bij dit alles ook de stroom van de grondstof van productie- naar verbruikcentra van grote betekenis is, levert een beschouwing van de im- en exporten van katoen in het zeer ruime kader van deze studie weinig nieuwe gezichtspunten op. In wezen openbaart zij weer de consumptietoename in de katoenproducerende landen en in Japan naast de teruggang van de verwerking in West-Europa. De trek dus van de industrie naar de meer agrarisch gebonden voortbrenging, alsmede naar de „goedkope” arbeid in het Oosten.

De reeds bij de paragraaf over de katoenproductie met een enkel woord gesignaleerde interne verschuivingen bijv. in de Verenigde Staten lopen hiermede parallel.

Een tekenend voorbeeld is in dit verband een vergelijking van het katoenverbruik in de Verenigde Staten in het begin van de 20ste eeuw met de huidige situatie (zie tabel 3).

Tevens een vingerwijzing voor hen, die de gevolgen van een integratiepoging onderschatten. Ook in West-Europa is een dergelijke verschuiving nl. niet ondenkbaar.

De cijfers van de internationale handel uit de eerste helft van onze overzichtsperiode zijn te vaag om nader uit te werken. In het algemeen spreekt men over de inter-

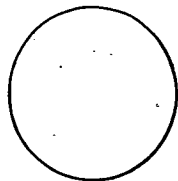
Indien U naar aanleiding van het in Economisch-Statistische Berichten van 26 Mei 1954 opgenomen artikel „Wat is het Nederlands Verkeersinstituut?” omtrent dit Instituut nadere inlichtingen wenst te ontvangen, behoeft U slechts Uw naam en adres hieronder in te vullen en deze kaart ongefrankeerd te verzenden.

NAAM: .....

ADRES: .....

Kan ongefrankeerd
worden verzonden

ANTWOORDKAART
MACHTIGING Nr 495
's-GRAVENHAGE

Nederlands Verkeersinstituut
Bezuidenhout 23
's-Gravenhage

TABEL 3.

Katoenverbruik en spindles in de Verenigde Staten ⁸⁾

Jaren beginnend 1 Augustus	Ver. Staten	Katoen ver- bouwende staten	New England	Andere Staten
Katoenverbruik 1.000 balen				
1900	3.872,9	1.523,1	1.909,4	440,4
1923	6.665,9	4.247,7	2.049,5	368,7
1952	9.419,4	8.724,5	602,4	92,5
Percentage				
1900	100	39	49	12
1923	100	64	30	6
1952	100	93	6	1
In bedrijf zijnde katoen- spindles op de laatste dag van het seizoen (1.000)				
1900	19.472,0	4.367,6	13.171,3	1.933,1
1923	36.259,9	16.310,3	18.053,7	1.895,9
1952	20.007,0	16.881,0	2.947,0	179,0
Percentage				
1900	100	22	68	10
1923	100	45	50	5
1952	100	84	15	1

ationale handel in ruwe katoen gedurende 30 vooroorlogse jaren (1909/1939) als een zeer stabiele, nl. schommelende tussen 13 à 14 mln balen per jaar. Momenteel ligt dit peil op gem. 10 à 11 mln balen ⁹⁾. Een zelfde vaagheid bestaat met betrekking tot de internationale katoenvoorraden. Op kort zicht bezien zijn deze laatste natuurlijk uiterst belangrijk. Wij behoeven slechts te herinneren aan de jaren van overvloed als 1932/33/34 en 1938/39/40. In deze laatste periode kwam het tweede lichaam, dat zich op internationaal terrein met de katoen bezig hield, tot stand: de „International Cotton Advisory Committee”.

Nog sprekender zijn wellicht de huidige voorraden, speciaal in de Verenigde Staten. Zij maken deel uit van een complex van problemen, die samenhangen met de agrarische surpluspositie in het algemeen en met die in de Verenigde Staten in het bijzonder. Voor de katoenindustrie is het een levensbelang, dat de hantering van deze voorraden met grote voorzichtigheid geschiedt.

Op lang zicht zien wij echter steeds, dat de spanningen tussen productie en consumptie, die door de internationale handel tot elkaar gebracht worden, via de voorraden en prijzen worden afgeleid en geneutraliseerd. De relatie tussen productie met voorraden enerzijds en prijzen anderzijds is daarbij veel sterker dan tussen de consumptie en het prijsniveau.

Met enkele opmerkingen over dit prijsverloop zullen wij het overzicht over de grondstoffen besluiten. Het verbruik van de man-made fibres komt ten slotte ter sprake als wij de consumptie per hoofd van de bevolking onderzoeken.

Vijftig jaar grondstofprijzen.

Indien wij prijzen van de katoen en van de overige textielvezels over een reeks van vijftig jaar gaan vergelijken, dan moeten wij voordien wel enkele opmerkingen maken over de eenheden, waarin deze noteringen worden uitgedrukt. Wanneer wij immers de prijzen terwille van de vergelijkingsmogelijkheid tot eenzelfde noemer als de dollarbasis herleiden is het onjuist met het weergeven van de noteringen te volstaan. Het beeld wordt immers

⁸⁾ Bron: Cotton Production and Distribution. U.S. Bureau of the Census.

⁹⁾ Een door de I.C.A.C. uitgewerkte hieronder weergegeven vergelijking van importen met consumptie in de vrije wereld illustreert in verband met deze inkrimpende wereldhandel nog eens de tendentie dat de katoen meer en meer verwerkt wordt in de landen waar men haar oogst.

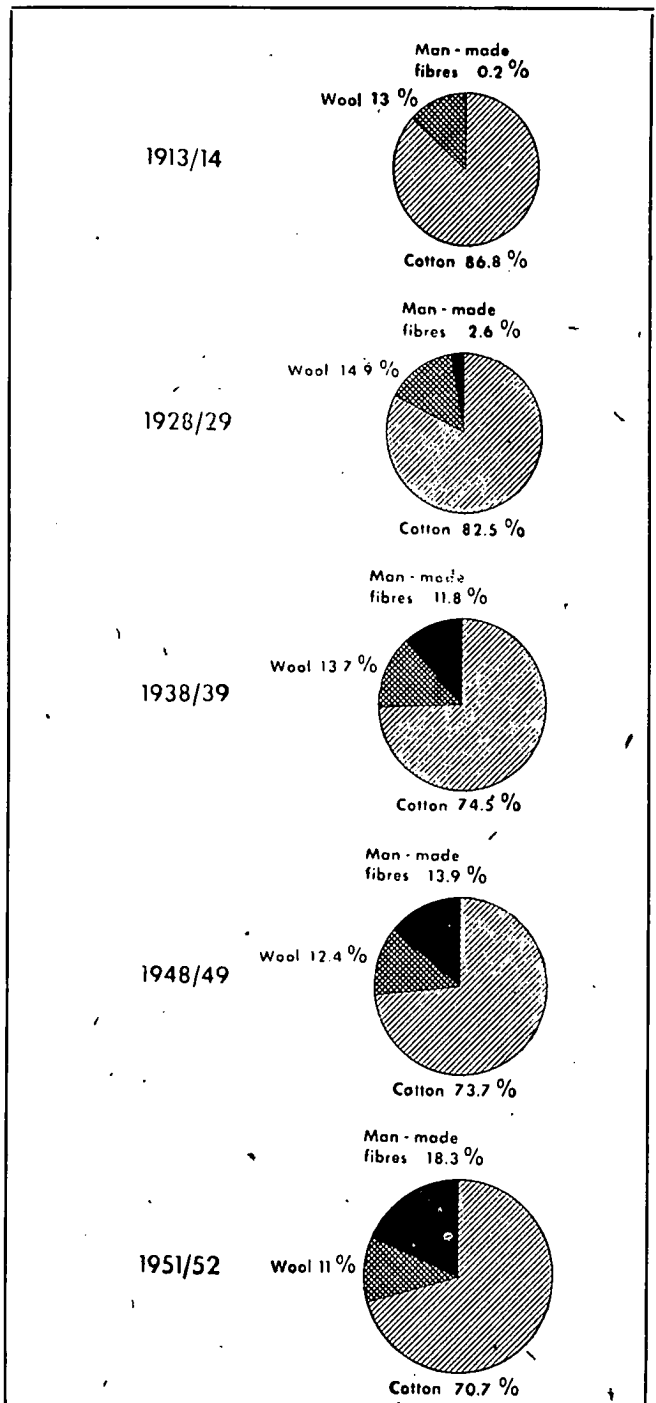
Importen en consumptie van ruwe katoen in de vrije wereld

Seizoen (gem.)	Consumptie (mln balen)	Importen	Percentage
1934/35, 1938/39	23,0	12,9	56
1948/49, 1952/53	24,7	10,2	41
1952/53	25,8	10,3	40

niet alleen beïnvloed door de factoren van internationale vraag en aanbod, doch daarnaast vinden wij invloeden en wisselwerkingen van de voortdurende stijging van de prijsindex, de geleidelijke muntontwaarding en de divergentie in de wisselkoersen van de verschillende productie- en consumptielanden.

GRAFIEK 3.

Productie van katoen, wol en synthetische vezels uitgedrukt in procenten van de totale wereldproductie

Hoewel wij het overzicht niet nodeloos gecompliceerd willen maken en op grond van deze externe invloeden geen prijscorrecties willen aanbrengen, lijkt het ons juist enkele van deze meest prijsverhogende tendenties te noemen. Zulks aan de hand van elders daartoe uitgewerkte berekeningen ¹⁰⁾.

¹⁰⁾ „Individual textile fibre price trends and their reciprocal relationship during the last decades”, Prof. B. Barberi, Venetië, September 1952.

TABEL 4.

Indexen van groothandelsprijzen, goudnoteringen en goudprijzen alsmede het verloop van wisselkoersen in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk

Jaar- midde- den uit de perioden	Index groot- handels- prijzen		Goudindex		Index goud- prijzen		Wisselkoersen	
	Ver. Staten	Ver. Kon.	Ver. Staten	Ver. Kon.	Ver. Staten	Ver. Kon.	Officiële	Economi- sche pari- teitskoer- sen
							noteringen	sen
							dollars per £	
1900-1902	81,3	83,9	100,0	100,1	81,3	83,8	4,84	4,69
1912-1914	98,9	100,0	100,0	100,0	98,9	100,0	4,83	4,77
1927-1929	137,2	139,5	100,0	100,1	137,2	139,3	4,86	4,75
1937-1939	115,6	124,8	169,3	172,3	68,3	72,6	4,76	4,47
1947-1949	225,5	255,5	169,3	211,4	133,2	120,8	3,91	4,28
1951	258,5	381,8	169,3	292,4	152,7	130,6	2,80	3,27
1952	251,3	391,8	169,3	292,4	148,4	134,0	2,80	3,10
1953	248,0	392,1	169,3	292,4	146,5	134,1	2,80	3,06

Zonder ons hierbij in details te verliezen zien wij hoe deze groeperingen van prijzen en koersen op de twee belangrijkste wereldmarkten, de Verenigde Staten en Engeland, alle dezelfde taal spreken. Een geleidelijk stijgen van de groothandelsprijzen tot 1914-1918 (eerste 2 kolommen van tabel 4), een onderbreking door de oorlogsjaren (met een felle, in deze tabel niet tot uiting komende stijging direct daarna: Verenigde Staten 221,2; Verenigd Koninkrijk 307,3!), een hervatting van de stijgende tendentie in de jaren twintig, de débâcle van de crisisjaren (met dieptepunten tot: Verenigde Staten 92,8 en Verenigd Koninkrijk 102,4), het terugwinnen van het terrein tot 1939-1945 en ten slotte de sterke verhoging na de tweede wereldoorlog.

Deze stijging wordt ten dele veroorzaakt door de voortschrijdende devaluatie, zoals aangetoond door de indexen van het goud en van de daaruit berekende goudprijzen. De invloed van de divergentie der munteenheden in de twee wereldmarkten — exponenten van hard en soft currency gebieden — spreekt uit de laatste twee kolommen van deze tabel. Men denke hierbij allereerst aan de enorme invloed, die de dollarschaarste na de oorlog op de vraag naar de verschillende katoensoorten heeft uitgeoefend. Bovendien betekent dit een tegenvaller voor de grootste katoenexporteur, de Verenigde Staten. Zijn

concurrentiepositie t.o.v. de soft currency landen met hun productie van exoten en van katoenvervangende vezels wordt er sterk door aangetast.

Een zeer recent rapport van de I.C.A.C.¹¹⁾ geeft door de rangschikking van de katoenexporten naar dollar en non-dollar producenten hierover een goed inzicht.

TABEL 5.

Katoenexporten in de vrije wereld afkomstig uit de dollar en de non-dollar sfeer

	(1.000 balen)					
	1950/51		1951/52		1952/53	
Dollar-area	4.890	45 pCt	6.531	59 pCt	4.155	40 pCt
Non-dollar area	6.064	55 pCt	4.581	41 pCt	6.245	60 pCt
Totaal	10.954		11.112		10.400	

Hierbij valt op te merken, dat speciaal het beeld van het laatste jaar de afnemende belangrijkheid van de dollar-katoen onderstreept. Men mag wel aannemen, dat dit enerzijds veroorzaakt werd door een dollargebrek bij importlanden, terwijl anderzijds een ruime voorraad non-dollar katoen, het streven naar een expansie van de handel der jonge katoenverbouwende landen met de katoenimporterende landen en bovenal de concurrerende prijzen der non-dollar katoensoorten van invloed waren. Daarover straks nader.

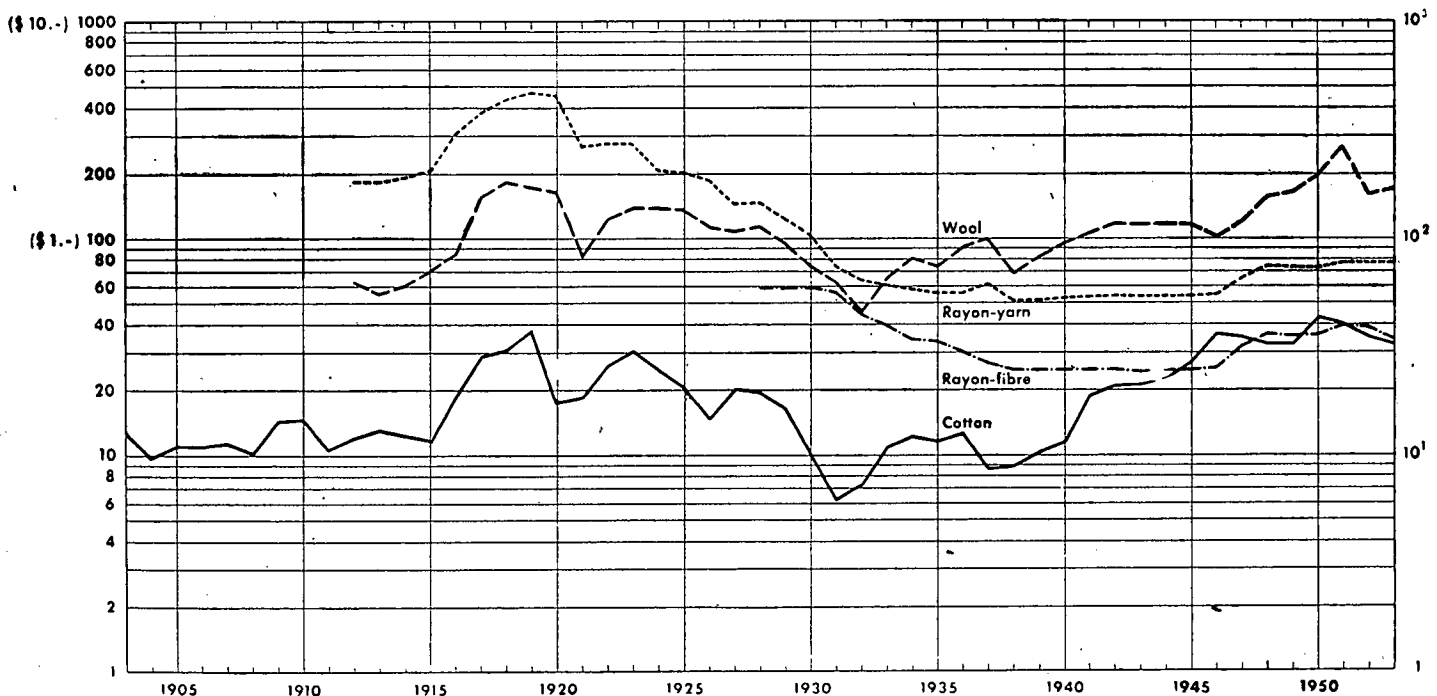
Als wij nu rekening houden met de zojuist geschetste prijsverhogende tendenties, wordt het gemakkelijker het verloop van de prijzen van katoen, wol, rayongaren en rayonvezel te volgen. Het uiteenlopende niveau van de verschillende noteringen noodzaakte ons dit verloop in grafiek 4 op overeenkomstige wijze uit te drukken als in grafiek 2 van de katoenproductie. Een specificatie van de prijzen vermeldt bijlage V.

Wat de katoen betreft moet hier direct worden gewezen op het grote contrast tussen de jaren vóór 1939, toen er inderdaad een wereldmarkt voor katoen bestond, en de jaren na 1945 met de zgn. „nationale” prijsniveaus, beïnvloed door het ingrijpen van regeringen via prijssteunregelingen, centrale aankopen, import- en exportrechten,

¹¹⁾ „International Cotton Trade and the Balance of payments”, November 1953

GRAFIEK 4.

Prijzen van katoen, wol, rayongaren en rayonvezel in dollarcenten per pond

etc. Ook de inwerking van het dollartekort en de inconvertibiliteit der muntsoorten dienen hierbij te worden genoemd.

Bezien wij de situatie van de huidige dag dan blijkt echter wel, dat de katoenprijs relatief op een hoog niveau ligt. Dit geldt zowel ten opzichte van de groothandelsindex als t.o.v. de man-made fibres.

Het sterkste komt dit laatste tot uiting als wij hier Barberi's methode van vergelijking overnemen door achtereenvolgens enkele prijzen op dezelfde basis te herleiden (Amerikaanse dollar per 100 kg) en deze vervolgens in verhouding tot elkaar te plaatsen.

TABEL 6.
Prijzvergelijkingen van katoen, wol en rayongaren ¹²⁾

	Jaargemiddelden					Jaarprijzen			
	1900/ 1902	1912/ 1914	1927/ 1929	1937/ 1939	1947/ 1949	1950	1951	1952	1953
	Prijzen in dollars per 100 kg								
Katoen	20,81	25,35	41,71	20,68	74,30	86,13	98,06	90,61	77,18
Wol	99,27	129,57	210,94	120,81	380,72	619,88	555,57	345,09	394,50
Rayongaren	—	415,20	311,58	121,98	158,01	160,94	171,96	171,96	171,96
	Indexcijfers (1937/39 = 100)								
Katoen	100,6	122,6	201,7	100,0	359,3	416,5	474,2	438,2	373,2
Wol	82,2	107,3	174,6	100,0	315,1	513,1	459,9	285,6	326,5
Rayongaren	—	340,4	255,4	100,0	129,5	131,9	141,0	141,0	141,0
	Prijzvergelijkingen op basis katoen = 100								
Wol	477,03	511,12	505,73	584,19	512,41	719,70	566,56	380,85	511,14
Rayongaren	—	1.637,87	747,02	589,85	212,66	186,86	175,36	189,78	222,80

Wel zeer sprekend in dit overzicht is het relatief lage en stabiele prijspeil van rayongaren in de na-oorlogsperiode. Combineert men dit verschijnsel met het feit, dat rayongaren en rayonvezel in vele gevallen als substitiemateriaal voor katoen dienst kunnen doen, dan kan hieruit nog een belangrijke conclusie worden getrokken.

Een vergelijking van het wereldkatoenverbruik met het prijsverloop in de periode 1904 - 1939 demonstreert hoe de vraag naar katoen, welke grondstof toen min of meer een monopoliepositie innam, relatief inelastisch was t.o.v. prijswijzigingen. Natuurlijk moet men hierbij in gedachten houden, dat de grondstofprijs slechts ten dele in de prijs van het eindproduct tot uiting komt. Verder daalde in die jaren de vraag naar katoen meestal door de teruggang in koopkracht van grondstofverbouwende landen ondanks een daling in de katoenprijs. Ten slotte reageert de handel veelal bij algemene prijsdalingen met een kopersweifelung.

Met de man-made fibres als vervangingsgrondstoffen naast zich mag men echter verwachten, dat de inelasticiteit van de vraag sterk wordt gewijzigd. Dit te meer daar de katoen op het huidige hoge prijsniveau maar al te kwetsbaar is geworden ¹³⁾.

Naar de voornaamste oorzaken voor de relatief hoge katoenprijzen der laatste jaren zullen insiders, naar wij veronderstellen, niet lang behoeven te gissen. De Amerikaanse steunpolitiek, gebaseerd op de pariteitsgedachte, maakt, dat deze „price-leader” van de katoen een volmaakt kunstmatige bodem in de wereldmarkt heeft gelegd. Het Randall-rapport geeft dit de facto ook toe en zoekt de oplossing niet in internationale overeenkomsten doch in een „facing the facts at home”. Het prijspeil, dat wordt gevonden door de gemiddelde katoenprijs van 1909/1914 (ca 12,4 dollarcenten) te vermenigvuldigen met

de factor X (om zo op het peil van ca 33³/₄ dollarcenten te komen), moge dan de in de Verenigde Staten zo begeerde „equality for agriculture” bewerkstelligen, de voor de Amerikaanse economie gevaarlijke consequenties er van zijn voor de Verenigde Staten als „marginal supplier of cotton” niet te onderschatten ¹⁴⁾. De prijs is nl. sedert 1933 niet langer gebaseerd op het klassieke evenwicht van vraag en aanbod.

Het is immers niet te boud als wij constateren, dat zowel de huidige ongunstige statistische positie van de Noord-amerikaanse katoen als de sterke opkomst van bepaalde „outside growths” en het gestage toenemen van de productie van man-made fibres voor een zeer groot deel terug te voeren zijn op de prijsparaplue, die Washington over de wereld ophoudt. Dat daarbij de wereldschaarste aan dollars nog belemmerend voor de Amerikaan werkt, merkten wij reeds op.

Op het moment, dat wij deze regels schrijven, is er niets definitiefs bekend over de wijze, waarop het Department of Agriculture meent in het oogstseizoen 1954/55 en wellicht de eerstvolgende jaren uit de impasse te kunnen komen. Waar men in tijden van katoenschaarste zo goed de kalmtte heeft weten te bewaren en door een stelsel van exportquota gekoppeld aan maximum-prijzen ongetwijfeld velen aan zich heeft verplicht, vertrouwen wij, dat de nog steeds veruit belangrijkste katoenexporteur ook in tijden van overvloed zal tonen de wijsheid te bezitten een schoksgewijs prijsverloop zoveel mogelijk te temperen. „Fair to producers and consumers” is een leuze, die zeker op dit terrein nagevolgd dient te worden.

Dat deze taak overigens verre van eenvoudig is zal een ieder begrijpen, die zich wel eens heeft verdiept in de problemen, die met de — zij het soms onvrijwillige — vorming van nationale (en straks wellicht internationale) bufferstocks gepaard plegen te gaan.

Wij beseffen ten volle, dat wij met deze beschouwingen over de productie, de consumptie en het prijsverloop van de grondstoffen voor de katoenindustrie zeer vluchtig te werk zijn gegaan. De gehele opzet van deze studie noopte hier echter toe. Door tenminste zoveel mogelijk gebruik te maken van tabellen en grafieken verwachten wij er echter in geslaagd te zijn de logische ontwikkeling van enkele trends duidelijk te hebben gemaakt.

Wij zullen trachten deze zelfde methode te volgen bij de terugblik op het wel en wee in de sector van de katoenverwerking. Ook hierbij zal waar mogelijk rekening worden gehouden met de productie van weefsels uit katoen zowel als uit man-made fibres.

III. Vijftig jaar productiecapaciteit van de katoenindustrie.

Voor het verzamelen van gegevens betreffende de capaciteit van de katoenindustrie uitgedrukt in spindles behoeven wij niet ver van huis te gaan. Het unieke archief van de International Federation is op dit statistisch onderdeel de beste bron ter wereld.

Bij het weergeven van capaciteitscijfers zullen wij ons houden aan de periode-indeling, die wij ook in de paragraaf over de katoenproductie en de katoenconsumptie introduceerden.

Bovendien stellen wij de spindle-tallen samen volgens een sedert de International Cotton Conference in Buxton (September 1952) wel meer toegepaste groepering, waarbij wordt uitgegaan van vijf leidende gebieden enerzijds, nl. India, Japan, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten en

¹²⁾ Bij deze vergelijkingen werd uitgegaan van de volgende basiskwaliteiten:
Katoen Upland Spot Cotton, dollarcenten per lbs., New York.
Wol Merino 66's, pence per lbs., London.
Rayongaren Viscose, dollarcenten per lbs., Verenigde Staten.

¹³⁾ I.C.A.C. Report on the Developing World Cotton Situation. Detailed analysis of Trends in and Factors affecting Cotton Consumption, Washington, 1950.

¹⁴⁾ Gelukkig zijn thans de plannen om deze verouderde basis te vervangen door een, die op meer recente jaren is afgestemd, in voorbereiding. Ook het steunpercentage schijnt een meer flexibel karakter te zullen krijgen.

continentaal West-Europa, en van de op dit punt relatief onbelangrijke rest van de vrije wereld anderzijds.

TABEL 7.

De productiecapaciteit van de katoenindustrie in de vrije wereld ¹⁵⁾
(1.000 spindles)

	1913/14 (gem.)	1928/29 (gem.)	1939	1950	1951	1952	1953
India	6.397	8.704	10.054	10.534	10.849	11.241	11.427
Japan	3.388	6.530	11.502	3.906	5.244	6.948	7.502
Ver. Koninkrijk	55.971	55.917	36.322	28.625	28.152	27.977	27.257
Ver. Staten	31.520	34.829	25.911	23.007	23.183	23.226	22.830
Continentaal West-Europa	35.927	35.800	36.548	28.865	29.414	29.799	29.676
Noord-Amerika (excl. Ver. Staten)	133.203	141.780	120.337	94.937	96.842	99.191	98.692
Zuid- en Midden-Amerika	1.510	1.991	2.138	2.271	2.403	2.438	2.436
Azië (excl. India, Japan en China)	— a)	248	275	1.553	1.954	2.130	2.473
Andere landen	480	1.280	290	738	771	812	935
Totaal	136.593	148.301	126.481	104.171	106.742	109.499	109.695
(Oost-Europa en China	9.082 b)	16.803	21.167 c)	18.719	19.251	19.561	19.623

Beter dan deze cijfers spreekt o.i. steeds een grafische voorstelling. Om deze aantrekkelijker te maken weken wij af van de traditionele lijn- of staafdiagrammen en verwerkten wij de cijfers in een beeldgrafiek gebaseerd op het internationaal bekende symbool voor de katoen spin-spindle (zie grafiek 5).

De capaciteit van de „nieuwe” na-oorlogse mededinger op de internationale markt van katoenproducten en wel speciaal van weefsels, het zelf katoenverbouwende India, steeg met een grote regelmaat.

Japan, veredelingsland bij uitstek, heeft momenteel op papier de capaciteit van 1939 nog niet bereikt. Iedere insider weet echter, dat vóór de tweede wereldoorlog nooit meer dan $\frac{2}{3}$ van de spindles in bedrijf was. In aanmerking genomen de algehele technische en bedrijfs-economische verjonging, die het apparaat in Japan sedert 1950 heeft ondergaan, behoef het geen betoog, dat Japan potentieel dus een nog geduchtere concurrent is dan 15 jaar geleden. De eerste symptomen hiervan zijn al zichtbaar.

De productiecapaciteit van de Atlantische groep, het Verenigd Koninkrijk, continentaal West-Europa en de Verenigde Staten vertoont een tendentie van geleidelijke inkrimping. De teruggang in Engeland is daarbij de meest spectaculaire.

Nu is het natuurlijk onjuist om alleen op capaciteitscijfers af te gaan. In de textielindustrie komt het werken in 2 en 3 ploegen (bij de pioniers op dit gebied — de Verenigde Staten en Japan — reeds vóór 1940 normaal) steeds meer in zwang. Bovendien hangt de mate, waarin geïnstalleerd vermogen benut wordt — gemeten als dit pleegt te worden in tonnen — nog af van tal van andere factoren, zoals gemiddelde garenummers, efficiency der werkmethodes, vervanging der mule-spindles door ring-spindles etc.

Een vergelijking van de aantallen spindles met de katoenconsumptie der spinnerijen illustreert ten volle het gevaar van een „jumping to conclusions” na bestudering der technische capaciteitscijfers alleen (zie tabel 8).

Allereerst valt het grote contrast op tussen het stijgend wereldkatoenverbruik en het dalend totaal aantal spindles.

¹⁵⁾ a) Azië: vóór 1914 onder „diverse landen”.
b) Oost-Europa 1913/14: alleen Rusland en Polen; Oostenrijk (incl. Tsjecho-Slowakije in 1914) en Hongarije, Roemenië en Bulgarije waren in deze jaren en daarvóór begrepen onder „andere landen”.
c) In en vóór 1939 viel Oost-Duitsland onder West-Europa. Voor de na-oorlogse periode valt het onder Oost-Europa.

TABEL 8.

Katoenverbruik in de spinnerijen ¹⁶⁾

(in 1.000 „actual bales”)

	1928/29 (gem.)	1938/39 (gem.)	1950/51 (gem.)	1952/53
India	1.997	3.544	3.388	4.404
Japan	2.766	2.721	1.591	1.968
Ver. Koninkrijk	2.800	2.435	2.178	1.570
Ver. Staten	7.043	6.852	10.638	9.420
Continentaal West-Europa	5.270	4.832	5.586	5.195
	19.876	20.384	23.381	22.557
Noord-Amerika (excl. Ver. Staten)	395	481	907	746
Zuid- en Midden-Amerika	550	901	1.943	1.882
Azië (excl. India, Japan en China)	30	165	463	1.255
Andere landen	18	432	481	347
(Oost-Europa, Mantsjoerije, China	20.869	22.363	27.175	26.787
	5.063	5.560	6.131	8.073

Daarnaast treft ons het typische verschil tussen de situatie in Engeland en de Verenigde Staten. In Lancashire, de bakermat van de katoenindustrie, valt een zekere paralleliteit tussen dalend vermogen en afnemende productie uitgedrukt in gewichtseenheden te constateren, zij het dat deze laatste gelukkig met een na-ijling het tempo van de capaciteitsinkrimping volgt.

In de Verenigde Staten is echter een volmaakt tegenovergestelde tendentie merkbaar. Immers, met een gedurende de laatste 25 jaar tot $\frac{2}{3}$ van de vooroorlogse top teruggelopen capaciteit produceert men er liefst 40 tot 50 pCt meer dan in 1928.

Wat dit betekent in een tijdperk, waarin de economische veroudering van het machinepark de mechanische slijtage overtreft, is duidelijk. Het is het voorbeeld van een zeer intensieve wijze van productie en een daarmee gepaard gaande mogelijkheid van tijdige modernisering.

Zo sprekend als de vergelijking van spincapaciteit met katoenconsumptie, is die van weefcapaciteit met weefselproductie niet. In hoofdzaak is dit te wijten aan een ontbreken van een behoorlijke capaciteitsstatistiek. Wij achten het daarom van groot belang, dat de International Federation in den vervolge ieder jaar zowel de aantallen spindles als de aantallen weefgetouwen enquêteert en publiceert. Aan een halfjaarlijks overzicht betreffende spindles en een zeer onregelmatige enquête naar de getouwen (1930, 1933, 1936 en 1952) heeft men bepaald niet genoeg.

Ten einde ook in het volgende overzicht de indeling van de wereld in de „Buxton-groepering” te handhaven bepalen wij ons tot de reeds genoemde 4 enquête-jaren van de International Federation.

TABEL 9.

De productiecapaciteit van de katoenindustrie in de vrije wereld ¹⁷⁾

(1.000 weefgetouwen)

	1930	1933	1936	1952
India	179,7	189,7	201,5	208,1
Japan	188,5	277,3	332,6	290,2
Ver. Koninkrijk	692,9	588,0	504,8	349,7
Ver. Staten	699,0	613,6	573,5	398,5
Continentaal West-Europa	847,2	823,6	795,1	672,7
	2.607,3	2.492,2	2.407,5	1.919,2
Noord-Amerika (excl. Ver. Staten)	21,6	25,5	24,8	19,9
Zuid- en Midden-Amerika	121,6	137,0	126,5	181,9
Azië (excl. India, Japan en China)	2,8	3,2	7,3	38,3
Andere landen	1,3	1,7	3,6	25,2
(Oost-Europa en China	2.754,6	2.659,6	2.569,7	2.184,5
	385,8	410,3	500,3	545,8

¹⁶⁾ Evenals bij de cijfers betreffende de spincapaciteit raadpleegden wij hier als bron de International Federation. Wij zijn niet enthousiast over het gebruik van „actual bales”, maar in het onderhavige geval kunnen deze gegevens even goed dienst doen ter onderlinge vergelijking als de cijfers over katoenconsumptie verwerkt in bijlage IV.

¹⁷⁾ India in 1952 incl. 9.600 weefgetouwen van Pakistan.

Hoewel dit overzicht slechts de laatste twintig jaar omvat en dan nog wel met een fiks hiaat van liefst 16 jaar, sluiten deze cijfers toch weer aan bij berekeningen, die wij reeds eerder mochten publiceren¹⁸⁾.

Ook hier zien wij hoe blijikbaar de weefcapaciteit steeds intensiever gebruikt wordt. Het aantal weefgetouwen in de wereld vermindert geleidelijk, terwijl het katoenverbruik stijgt. De teruggang van de capaciteit is hier echter veel minder spectaculair dan die bij de spinnerijen.

Verder, wij zijn wel genoodzaakt soms in herhalingen te vervallen, valt de achteruitgang der capaciteit op in Engeland, continentaal West-Europa en de Verenigde Staten. Noord-Amerika produceert echter met het tot 57 pCt van het jaar 1930 teruggelopen weefpotentieel momenteel zeker 40 pCt meer dan in de jaren dertig.

Japan vertoont de ups en downs, die wij uit de perioden vóór en na de tweede wereldoorlog kennen.

Een opvallend verschijnsel is verder weer de grote toename in enkele belangrijke katoenverbouwende gebieden. India is hiervan niet het enige voorbeeld.

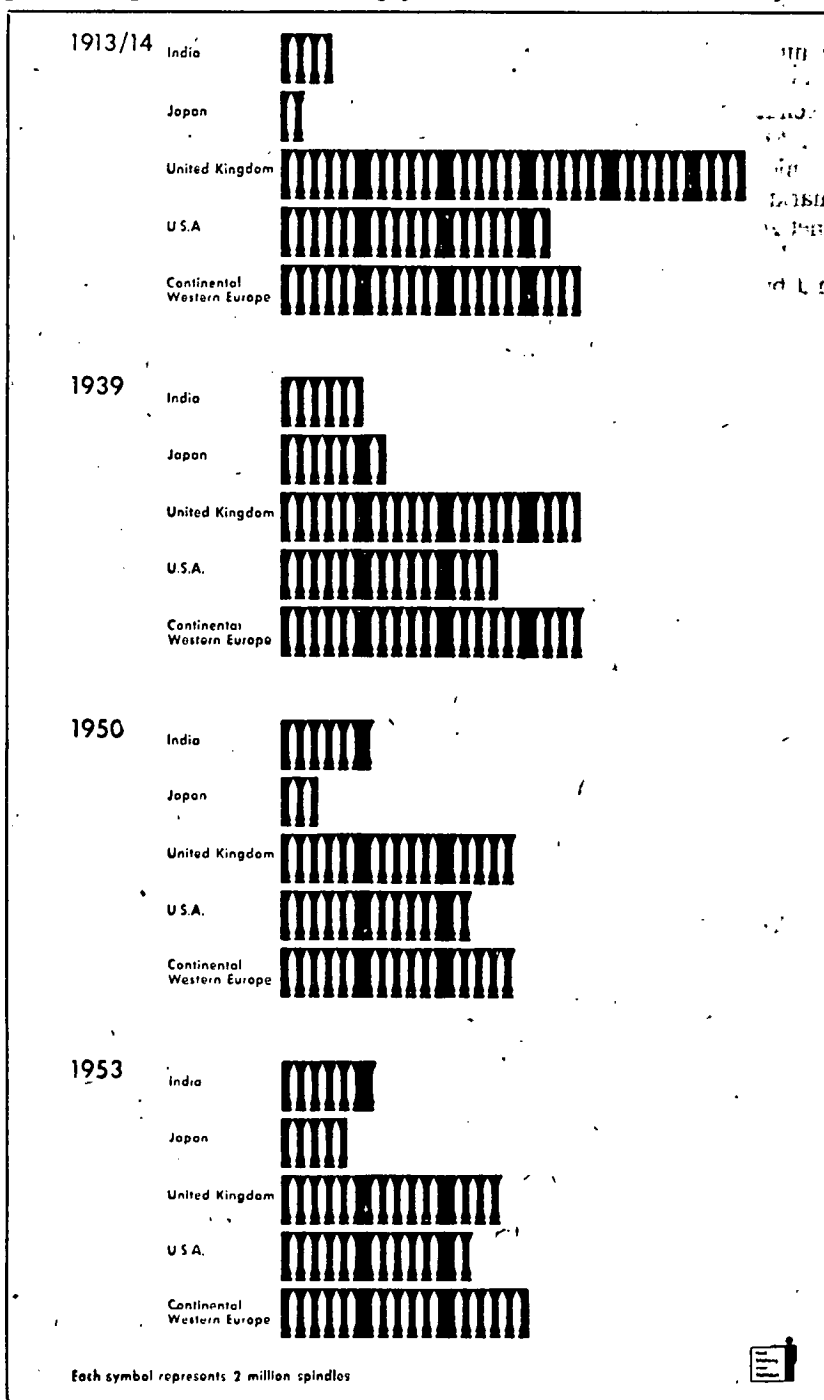
Daarnaast zien wij immers hoe de weverijen in Brazilië, Mexico, Argentinië, Egypte, Griekenland, Turkije en Peru in de laatste 25 jaar reeds met ruim 50 pCt meer getouwen werken¹⁹⁾. Welke de motieven ook mogen zijn, politieke, economische, handelspolitieke, nationalistische, de trek van de industrie naar de grondstoffen toe manifesteert zich ook weer in deze sector.

¹⁹⁾ Aantal weefgetouwen in 7 belangrijke katoenproducerende landen

	(1.000 getouwen)	1930	1952
Brazilië		77,9	100,1
Mexico		31,4	34,1
Argentinië		1,5	14,2
Egypte		1,2	13,7
Griekenland		3,5	9,4
Turkije		1,2	6,2
Peru		3,2	5,7
Totaal		ca 120.000	ca 183.500

¹⁸⁾ „The Cotton Industry of Continental Western Europe”, Dr W. T. Kroese, Manchester 1952.

GRAFIEK 5. De productiecapaciteit van de belangrijkste katoenindustrieën in de vrije wereld

Bij de bestudering van de capaciteitscijfers der spinnerijen maakten wij menig voorbehoud. Wij moeten dit zeker weer doen nu wij enkele globale conclusies trokken op grond van de zojuist weergegeven cijfers van de weefcapaciteit.

Niet alleen speelt de mate van het gebruik, dat van het geïnstalleerd vermogen wordt gemaakt, een rol (geheel of gedeeltelijk stilstaande fabrieken; het werken in één, twee of drie ploegen etc.), ook de meerdere of mindere mate van modernisering zouden wij eigenlijk in onze beschouwingen moeten betrekken. Door het gebruik van automatische getouwen wordt het beeld immers ook volkomen gewijzigd.

Zo zien wij bijv., dat het aantal automatische en geautomatiseerde weefgetouwen de laatste twintig jaren als volgt is toegenomen:

TABEL 10.

Automatisering der weverijen ²⁰⁾
(1.000 getouwen)

	1933	1952
India	4,6	9,3
Japan	21,0	51,8
Ver. Koninkrijk	17,5	40,3
Continentaal West-Europa	149,6	212,8
	192,7	314,2

De Verenigde Staten lieten wij met resp. 419.800 automatische weefgetouwen in 1933 en 398.500 in 1952 (toentertijd dus de totale capaciteit!) buiten beschouwing, daar deze inkrimping, welke in wezen een modernisering is, het totale beeld ongunstig zou beïnvloeden.

Het is een algemeen bekend verschijnsel, dat deze automatisering steeds voortschrijdt ²¹⁾. Ook bij hierna te maken analyses dient men dus op zijn hoede te zijn. Hetzelfde geldt voor het steeds toenemend gebruik van weefgetouwen speciaal bestemd voor het verwerken van rayon, rayonvezel en synthetische vezels. Kortom, een zich baseren op capaciteitscijfers alleen van de katoenweverijen heeft ontegenzeggelijk grote bezwaren.

Gelukkig bieden de uitstekende internationale productiestatistieken van katoenen weefsels uitkomst als wij ons afvragen hoe dan wel de intensiteit van het gebruik der weverijen te meten. Wij reproduceren hier de voor dit doel door de Cotton Board te Manchester gegroepede gegevens betreffende deze productie.

TABEL 11.

Productie van katoenen weefsels in de vrije wereld ²²⁾
(mln yards/mln sq. yards/1.000 quintals)

	1912/ 1913	1929	1936/ 1938	1948	1949	1950	1951	1952	1953
India	1.214	2.419	3.975	4.319	3.904	3.665	4.076	4.599	4.940
Japan	1.050	2.648	3.873	923	984	1.542	2.216	2.238	2.790
Ver. Koninkrijk	8.700	4.600	3.500	2.030	2.100	2.230	2.310	1.780	1.960
Ver. Staten	6.800	8.056	8.530	10.870	9.510	11.070	11.340	10.590	11.140
Continentaal West-Europa	6.585	7.497	6.934	6.173	7.059	8.247	8.813	8.175	8.576
	24.349	25.220	26.812	24.315	23.557	26.754	28.755	27.382	29.406
Afrika	10	15	97	244	248	274	304	303	295
Amerika: Centraal	370	425	414	558	504	535	461	442	434
Noord	105	215	238	268	269	318	316	242	252
Zuid	630	650	1.291	1.987	2.108	2.165	2.312	2.210	2.180
Azië	70	180	437	396	462	502	571	709	747
Australië	—	5	10	24	27	31	34	29	28
Totaal	25.534	26.710	29.299	27.792	27.175	30.579	32.753	31.317	33.342

Ook de kern van deze tabel geven wij ter verduidelijking in een grafiek (zie blz. 11) weer.

²⁰⁾ Bron: International Federation.

²¹⁾ Volgens de laatste „International Cotton Loom Statistic” van 31 Juli 1952 zullen in de eerstkomende 5 jaar zeker meer dan de helft van de nieuw te installeren weefgetouwen in de wereld automaten worden.

²²⁾ Azië excl. China. West-Europa 1912/13 excl. Oostenrijk en Turkije. De cijfers voor 1953 zijn geschat. Voor de details van de Westeuropese productie zie bijlage VI.

Treffend is weer de regelmatige toename van de productie in India, het na-oorlogse herstel van Japan, de geringere productie van Engeland, en de t.o.v. de ingekrompen weefcapaciteit relatief sterk toegenomen productie van de Verenigde Staten. Continentaal West-Europa heeft, zij het in iets mindere mate, dit voorbeeld gevolgd, al volgden dan niet alle landen uit deze vrij heterogene groep dezelfde politiek. Waar de International Federation haar leden toch grotendeels uit de Westeuropese landen recruteert, geven wij de details van de productie op het Continent in bijlage VI.

Met een weergave van de productie per land alleen is ons overzicht echter nog niet compleet. De situatie kan immers voor een land, dat zich uitsluitend met de productie voor de binnenlandse markt bezig houdt, volmaakt verschillend zijn vergeleken met een gebied, dat voor een groot deel op export is ingesteld.

Zo exporteerden de vijf leiders op de internationale markt van katoenen weefsels aan het begin en aan het eind van de door ons in studie genomen halve eeuw naar raming de volgende percentages van hun productie.

TABEL 12.

Exporten van katoenen weefsels in percentages van de productie

	1913	1953
India	7,3	13,5
Japan	26,6	32,0
Ver. Koninkrijk	81,3	36,1
Ver. Staten	6,5	5,6
Continentaal West-Europa	29,1	16,9

Ook hier hebben zich dus grote verschuivingen voorgedaan.

Als sluitstuk volgend op deze paragraaf gewijd aan de productie, zullen wij daarvan nu enkele kenmerkende punten met betrekking tot de wereldhandel in katoenen weefsels beschrijven.

IV. Vijftig jaar wereldhandel in katoenen weefsels.

Reeds eerder hebben wij een toespeling gemaakt op het niet te loochenen feit, dat de International Federation even goed als European Federation kan worden aangeduid. Het stempel van de Engelse en continentale spinners, de oprichters uit 1903/04, en van exporterende industrieën, heeft de Vereniging steeds behouden.

Bij de terugblik op de wereldhandel wenden wij ons daarom het eerst tot de exporten. Daarvoor toch bestaat onder de leden van de Federation in Europa nog steeds de grootste belangstelling.

Een rangschikking naar de in deze studie aangehouden peiljaren en landengroeperingen levert onderstaande tabel.

TABEL 13.

Export van katoenen weefsels ²³⁾
(mln yards/mln sq. yards/1.000 quintals)

	1913	1929	1936/ 1938	1948	1949	1950	1951	1952	1953
India a)	89	146	203	308	466	1.109	776	592	670
Japan	280	1.791	2.511	449	744	1.087	1.082	752	890
Ver. Koninkrijk	7.075	3.672	1.719	762	904	822	865	711	709
Ver. Staten	445	564	252	948	887	563	811	773	630
West-Europa	1.914 b)	2.034	1.366	1.116	1.468	1.731	1.884	1.611	1.447
Sub-totaal	9.803	8.207	6.051	3.583	4.469	5.312	5.418	4.439	4.346
Andere landen c)	30	30	29	159	128	135	177	111	89
Totaal generaal	9.833	8.237	6.080	3.742	4.597	5.447	5.595	4.550	4.435

²³⁾ Bron: „Cotton Board”.

a) Alleen export over zee.

b) Exclusief export van Oostenrijk—Hongarije.

c) Exclusief export van Rusland, Oost-Europa, China en Hongkong.

d) Schatting.

Een beeld weer van grote contrasten. Vóór de tweede wereldoorlog werd de exportmarkt praktisch beheerst door het sterk opgekomen Japan, een door dit land van de eerste plaats gedrongen Engeland en een relatief constant exporterend West-Europa.

Gedurende de laatste 5 à 6 jaren treffen wij echter India en de Verenigde Staten als geduchte mededingers op de wereldmarkt aan.

Nu is het bepaald niet eenvoudig zich van die laatste exportjaren een goed beeld te vormen. Al te dikwijls zagen wij na de oorlog hoe plotseling optredende verschuivingen de verhoudingen verstoorden. Wij noemen o.a. invoerverboden ter handhaving van scheefgetrokken betalingsbalansen, uitvoerverboden ter leniging van de na-oorlogse textielnood, de Korea-boom en de gevolgen van dien, de ups en downs in de katoenprijzen, etc. En, wat de naaste toekomst betreft, indien de resoluties

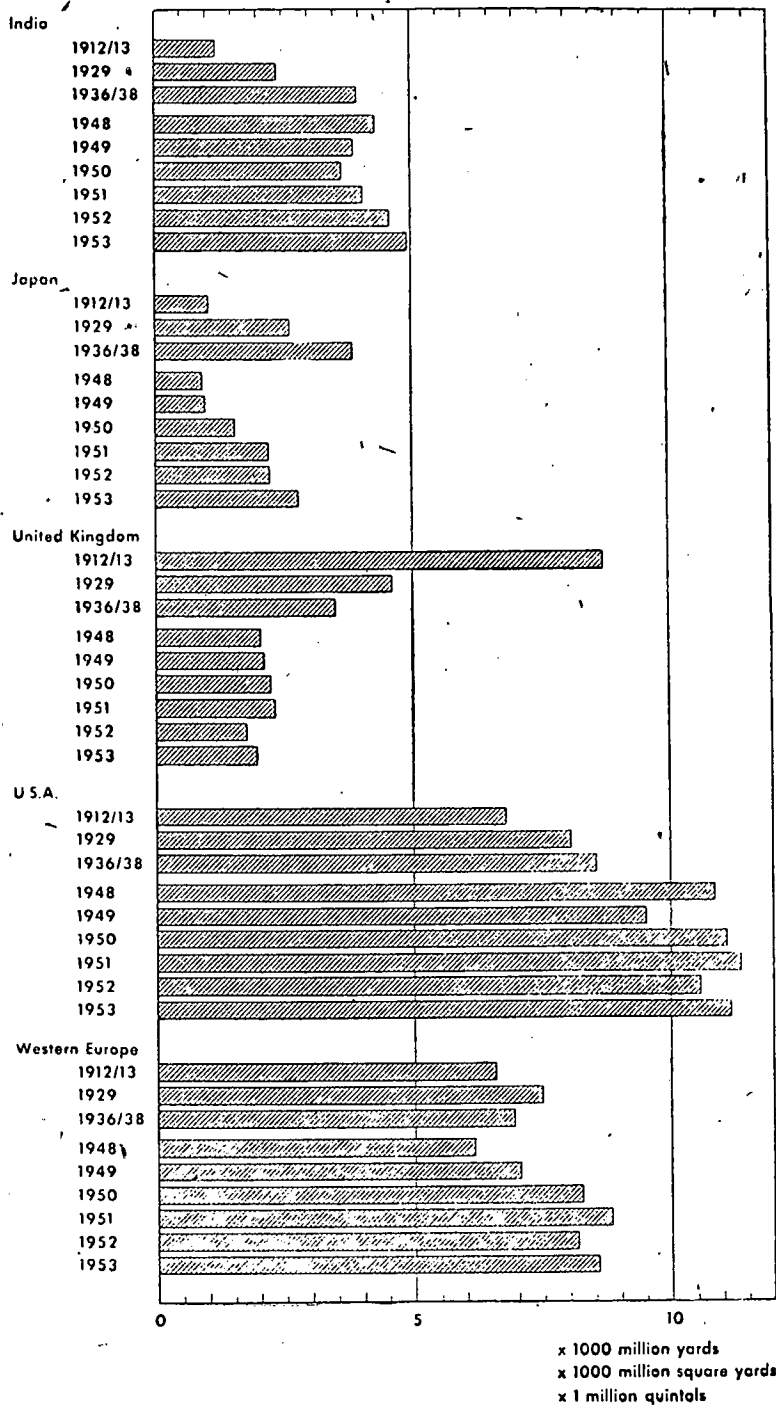
van de I.C.A.C.-conferentie in 1953 niet nauwkeurig nagekomen worden, kan ook „cotton for underdeveloped countries” straks nog zeer verstorend gaan werken!

Wel blijkt uit de periode 1948/1953 nog eens hoe sterk de uitvoeren van de drie „historische” en de twee jongere exporteurs de wereldmarkt beheersen. Verder hoe Japan zich snel wist te herstellen, hoe het leiderschap welhaast elk jaar wisselde en hoe groot de importantie van de exporten uit continentaal West-Europa is.

Bij dit laatste moeten wij natuurlijk nooit vergeten, dat ook de inter-Europese handel in dit groepstotaal begrepen is. Toch, ook dit is exporthandel, zij het „op korte afstand”! Bovendien valt niet in alle landen op het Continent een stijging tot 1951 en een daling daarna te constateren. Een specificatie van deze Westeuropese cijfers, die dit verduidelijkt, is te vinden in bijlage VII.

GRAFIEK 6.

Productie van katoenen weefsels in India, Japan, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten en cont. West-Europa

Aansluitende op het overzicht der exporten laten wij nu de importen van katoenen weefsels in de verschillende gebieden volgen.

TABEL 14.

Import van katoenen weefsels ²⁴⁾

(mln yards/min sq. yards/1.000 quintals)

	1913	1929	1936 /38	1948	1949	1950	1951	1952	1953 ^{c)}
India	3.197	1.910	667	34	91	7	9	7	3
Japan	60	14	1	—	—	1	1	—	1
Ver. Koninkrijk ..	126	83	49	223	348	287	376	180	99
Ver. Staten	47	61	107	32	20	51	48	36	59
West-Europa a) ..	1.074	841	569	411	579	888	846	615	623
Sub-totaal	4.504	2.909	1.393	700	1.038	1.234	1.280	838	785
Afrika	1.170	1.410	1.605	1.360	1.480	1.410	1.570	1.490	1.450
Amerika: Centraal	310	310	273	215	200	240	190	224	196
Noord	135	111	95	178	198	165	184	183	200
Zuid	790	740	578	218	165	150	130	145	110
Azië b)	1.590	1.975	1.930	1.685	1.830	2.395	2.405	2.070	2.150
Australië	240	235	225	227	251	251	378	167	155
Totaal generaal ..	8.739	7.690	6.099	4.583	5.162	5.845	6.137	5.117	5.046

Plaatsgebrek verhindert ons wederom deze cijfers verder te detaileren. Helaas kunnen wij daardoor niet stilstaan bij een typisch verschijnsel, dat zich overigens reeds vóór de tweede wereldoorlog manifesteerde, nl. de splitsing van de wereldmarkt in groepen van vrije markten en in relatief hechte combinaties van export- en importlanden, die zich binnen hun resp. politieke sferen steeds meer pogen te isoleren.

Ook ontbreekt ons de gelegenheid dieper in te gaan op de veredelingshandel. Het is immers verstandig hier direct te wijzen op het misleidende karakter van bepaalde importen, bijv. van weefsels in Engeland. Indien daar niet direct de kanttekening wordt bijgemaakt, dat het hier hoofdzakelijk ruwdoek betreft bestemd voor her-export na veredeling, zou men maar al te gemakkelijk geneigd zijn te concluderen, dat Engeland niet onbelangrijke additionele invoeren nodig heeft tot dekking van eigen behoeften. Insiders weten echter intuïtief hoe het importeren van weefsels in Engeland klinkt als het gezegde: „Carrying coals to New-Castle!“.

Wel geeft tabel 14 veel duidelijker weer dan dit blijkt uit een elders reeds gepubliceerd overzicht ²⁵⁾ hoe bijzonder groot de invloed is geweest van het wegvallen van India als netto-importland.

Bovendien blijkt uit de cijferreeks hoe dit voorbeeld inmiddels door tal van landen, o.a. in Midden- en Zuid-Amerika, is gevolgd.

De inter-Europese handel komt voor een deel tot uitdrukking in de niet onbelangrijke invoercijfers van continentaal West-Europa. Men vergete echter niet, dat ook hier het veredelingsverkeer een grote rol speelt. Bovendien bevindt zich binnen deze heterogene groep een kern van netto-importlanden als de Scandinavische. Zodra men de detailcijfers voor West-Europa, welke in bijlage VIII zijn weergegeven, bestudeert, wordt dit duidelijk.

Het meest tekenende uit tabel 14 is wel de overwegende invloed, die de Aziatische en Afrikaanse kopers op de internationale handel kunnen uitoefenen. Een verschijnsel waar wij nog nader op terug komen bij het beschouwen van de consumptie per hoofd van de bevolking.

Wij hebben ons bij deze terugblik op de wereldhandel

met opzet beperkt tot de katoenen weefsels. Hoewel de handel in rayon en andere weefsels de laatste 2 decennia grote vorderingen heeft gemaakt, achtten wij het terwille van de overzichtelijkheid van het cijfermateriaal beter deze niet in dezelfde tabellen te verwerken.

Toch is het gewent de toename van de totale wereldhandel in rayontextiel te noemen nu wij tot het signaleren van een van de meest kenmerkende verschijnselen van de laatste tijd overgaan, nl. de geleidelijke inkrimping van de wereldmarkt in katoenen weefsels. Voor een deel toch is deze het gevolg van de opkomst van de weefsels van rayon en andere man-made fibres.

Om dit verschijnsel zo duidelijk mogelijk te demonstren, verwerkten wij de vergelijking van de wereldhandel met de consumptie van katoen in een tweedelige grafiek, uitbeeldende zowel de afname der absolute hoeveelheden der exporten als de vermindering er van uitgedrukt in percentages van het katoenverbruik (grafiek 7).

In de cijferreeksen, waarop deze grafische voorstelling van absolute én relatieve teruggang van de wereldhandel in katoenen weefsels is gebaseerd (zie bijlage IX), vermelden wij de reeds eerder genoemde oorzaak, nl. het opdringen der vervangingsweefsels. Uit de aard der zaak kan deze echter niet als de enige verklaring gelden.

Daarnaast hebben wij gezien hoe sterk de trek is van de industrie naar de katoenproducerende landen. Het verschijnsel dus van de industrialisering der agrarische gebieden! En in elke jonge staat, die zich zulk een industrialisatieschema kan veroorloven, vormt de textielindustrie, en in het bijzonder de weverij, bijna altijd de voorhoede.

Een derde en wellicht de meest invloedrijke factor wordt gevormd door het gedaalde verbruik per hoofd van de bevolking in de gebieden, waarnaar de stroom van de wereldhandel zich in het verleden en in het heden in het bijzonder richt: Azië en Afrika. Aan dit feit dienen wij zeer speciaal aandacht te besteden.

Immers, aan het einde van deze beschouwingen over de importen en exporten van katoenen weefsels gekomen, past ons nu het samenvoegen van de cijfers van de grondstofverwerking met die van de internationale handel in weefsels om zo tot de weergave van het gebruik per hoofd van de bevolking te komen.

Interessante berekeningen van de F.A.O. wijzen er daarbij op, dat het verbruik van katoen momenteel nauwelijks het niveau van 1938 heeft bereikt. Hetzelfde geldt voor wol. Wederom is het de rayon, die hier naar verhouding grotere vorderingen heeft gemaakt.

TABEL 15.

Het verbruik van katoen, wol en rayon in de wereld ²⁶⁾

	1938	1948	1949	1950	1951	1952
<i>Totaal verbruik</i> (1.000 ton)						
Katoen	6.200	6.285	6.158	6.404	7.194	6.950
Wol	975	1.197	1.103	1.213	1.018	1.040
Rayon	873	1.113	1.227	1.585	1.795	1.540
<i>Bevolking</i> (1.000.000)	8.048	8.595	8.488	9.202	10.007	9.530
<i>Verbruik per hoofd</i> (kg)						
Katoen	2,88	2,7	2,60	2,66	2,95	2,82
Wol	0,45	0,5	0,46	0,51	0,42	0,42
Rayon	0,41	0,5	0,52	0,66	0,74	0,63
	3,74	3,7	3,58	3,83	4,11	3,87

Daar bij de berekening van deze cijfers is uitgegaan van de hoeveelheden textiel, die beschikbaar zijn voor industrieel en huishoudelijk verbruik, zijn ook de handelsvoorraden

²⁴⁾ Bron: „Cotton Board“.

a) Inclusief Irak, Syrië, Palestina, etc. voor 1913.

b) Exclusief China voor alle jaren, en Irak, Syrië, Palestina etc. voor 1913.

Inclusief import van Birma van 1936/38 af en van Pakistan van 1948 af.

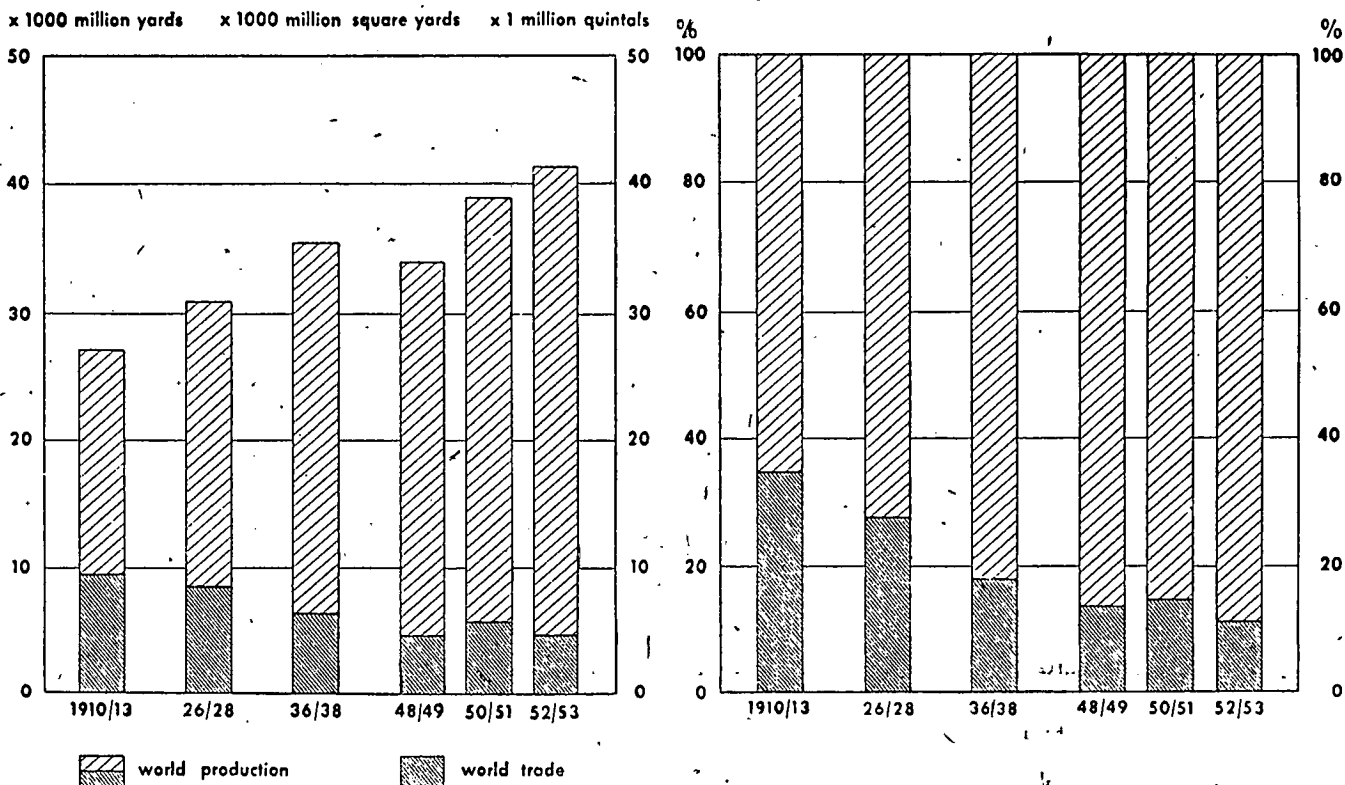
c) Schatting.

²⁵⁾ In de Buxton 1952 - publicatie vergeleken wij slechts de perioden onmiddellijk voor en na de tweede wereldoorlog.

²⁶⁾ „Per caput fibre consumption levels“, F.A.O. Bulletin 21 en 21/1, Rome, December 1951 en 1952. Cijfers betreffen de gehele wereld.

GRAFIEK 7.

Geschatte wereldproductie van en handel in katoen

in deze gemiddelden begrepen. Dit verklaart sommige recente (na-Korea) schommelingen.

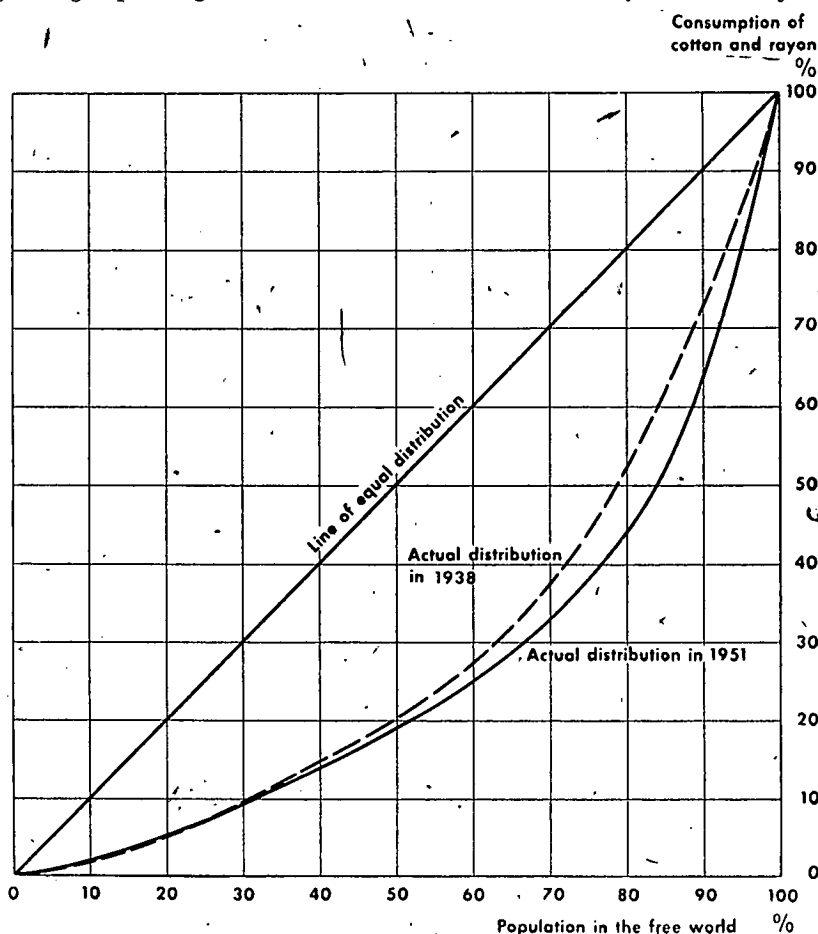
Behalve de berekening van het gemiddelde wereldverbruik van de verschillende vezelsoorten per hoofd van de bevolking is natuurlijk ook de spreiding van het verbruik belangrijk. Conform de door de F.A.O. gevolgde methode van uitdrukking hebben wij daarom de verbruikscurve

van katoen en rayon uitgewerkt voor de vrije wereld in 1938 en 1951 (grafiek 8).

Ter toelichting van deze grafiek moge het volgende dienen. Indien de spreiding van het verbruik van katoen en rayon per hoofd van de bevolking volmaakt zou zijn, zou een bepaald percentage van de wereldbevolking hetzelfde percentage van de beschikbare katoen en rayon verbruiken.

GRAFIEK 8.

Ongelijkmatige spreiding van het verbruik van katoen en rayon in de vrije wereld

ken. Deze volmaakte spreiding zou worden gedemonstreerd door een rechte diagonaal, „the line of equal distribution”.

De mate waarin nu de curve, gebaseerd op de werkelijke consumptie, van deze diagonaal afwijkt, geeft tevens de graad van ongelijkheid weer. Uit de grafiek blijkt allereerst, hoe deze afwijking sedert de oorlog is toegenomen.

Dat er altijd verschillen in het verbruik zullen blijven is duidelijk. Zowel afwijkingen in het klimaat, als verschillen in de economische verhoudingen in de diverse landen, besteding van inkomen en kledinggewoonten, werken hierop in. Het toenemen van deze ongelijkheid wijst echter op een veel grotere dispariteit na de tweede wereldoorlog.

Wat dit voor het katoenvraagstuk als zodanig betekent is duidelijk, als wij eens de volgende globale becijferingen naast elkaar plaatsen.

TABEL 16.

Spreiding van het verbruik van katoen en rayon in de vrije wereld (1951)

	Bevolking van de vrije wereld (1 mln zielen)		Katoen en rayonverbruik (1 mln kg)	
Noord-Amerika	168,4	(10 pCt)	2.881,2	(39 pCt)
Europa	329,9	(20 pCt)	1.962,2	(27 pCt)
Zuid-Amerika	153,2	(10 pCt)	542,5	(7 pCt)
Azië en Afrika	935,3	(59 pCt)	1.937,8	(26 pCt)
Oceanië	10,4	(1 pCt)	87,0	(1 pCt)
	1.597,2		7.410,7	

Uitgaande van het laagste consumptieniveau zien wij hoe 70 pCt van de wereldbevolking — hoofdzakelijk in Azië en Afrika — slechts $\frac{1}{3}$ van het verbruik tot zich weet te trekken. In 1951 consumeerde de overige 30 pCt liefst 66 pCt tegen 58 pCt in 1938.

Katoen is bij uitstek geschikt voor de kleding van de grote bevolkingsgroepen in Azië en Afrika. Uit tabel 14, weergevende de importen van katoenen weefsels, bleek hoe sterk het wel en wee van de wereldhandel met het opnemingsvermogen van deze markten is verbonden. Het is logisch, dat een daling in het gebruik in Azië en Afrika catastrophaal is voor die handel.

Terecht werd dan ook in de interessante studie van de Japanse delegatie op de Conferentie te Buxton, nu bijna twee jaar geleden, gewezen op het grote gevaar, dat in dit verband schuilt in kunstmatig op een te hoog niveau gehouden katoenprijzen. Voor „on the margin of consumption” levende bevolkingsgroepen betekenen te hoge textielprijzen veel meer dan men in sommige landen van de Westelijke wereld denkt. Een te hoge steun aan een Westelijke boer betekent soms een kledingtekort voor een Aziatische boer. Uit een in deze Japanse studie voorkomende aanvulling van de curve der ongelijkheid der katoenconsumptie per hoofd van de bevolking met een soortgelijke curve uitbeeldende de ongelijke inkomensverdeling ²⁷⁾ leren wij verder hoe de laatste in 1939 en vooral in 1949 steeds sterker van de volmaakte spreiding afwijkt. In verhouding ook meer dan het textielverbruik.

Hoe lager het nationale inkomen in de grote consumptiegebieden hoe meer een te hoge grondstoffen- en dus een te hoog eindproductenniveau het verbruik remt en daarmee de wereldhandel inperkt.

Tot dit laatste onderwerp terugkerend, is het wel interessant om tot slot van dit overzicht een vergelijking te treffen tussen de prognoses van de wereldhandel voor het jaar 1953, zoals deze op de reeds genoemde conferentie

²⁷⁾ „Causes of decline in the world's cotton textile trade”, blz. 13, A. J. C. S. A., Osaka, Augustus 1952.

in Buxton opgesteld werden, en de werkelijke exportcijfers van het afgelopen jaar.

TABEL 17.

Vergelijking tussen geschatte en werkelijke export van katoenen weefsels in 1953 ²⁸⁾

	Schatting in Buxton 1952 (mln sq. yards)	Voorlopige jaarcijfers (mln sq. yards/ mln yds/ 1.000 quintals)	Werkelijkheid in pCt van schattingen
India	1.000	670	67
Japan	1.100	890	81
Ver. Koninkrijk	1.350	709	52½
Ver. Staten	725	630	87
West-Europa	1.700	1.447	85
	5.875	4.346	

Wij deden dit niet om nu eens de meerdere of mindere betrouwbaarheid van deze prognose in het licht te stellen. Het leek ons echter juist om het speculatieve karakter van dergelijke toekomstvoorspellingen te demonstreren. En een pleidooi voor voorzichtigheid.

Nu wij ons overzicht van het verleden hebben beëindigd, zullen wij immers aan het heden en vooral aan de toekomst van de katoenindustrie nog enkele woorden moeten wijden. Een aandachtig lezer zal bij het uitstippelen der trends zelf al vele conclusies hebben getrokken. Wij zullen trachten deze nog eens te groeperen. Wij doen dit dan om het beeld, dat de katoenindustrie ons heden ten dage biedt, heen.

V. De hedendaagse verhoudingen in de internationale katoenindustrie.

Bij het samenstellen van het overzicht over de vijftig thans achter ons liggende jaren, hebben wij steeds getracht ook het zeer recente verleden, de jaren 1952/53, in de gegevens te verwerken. Teneinde nu dublures te vermijden, kunnen wij voor het analyseren van de hedendaagse verhoudingen zeer wel naar vele der zojuist weergegeven tabellen verwijzen. De schets van het heden is daarmee voor een belangrijk deel reeds gegeven.

Nadat wij nu vrij lang bij het verleden hebben stilgestaan, zou het echter weinig elegant zijn de huidige situatie alleen maar te schetsen door gemakshalve naar enkele dorre cijferlijsten te verwijzen.

Wij hebben daarom gemeend een meer aantrekkelijke voorstellingswijze te hulp te moeten roepen en stelden een aantal stroomlijndiagrammen van de katoenbalansen op voor de vijf belangrijkste industriegebieden, nl. India, Japan, Engeland, de Verenigde Staten en continentaal West-Europa ²⁸⁾.

In zulk een stroomlijndiagram komt de gehele katoenhuishouding van een land of van een groep landen als bijv. het Continent tot uiting. De stroom dus van de voor onze industrie nog steeds voornaamste grondstof, de ruwe katoen, door de spinnerijen en weverijen heen; de toestromingen van garen- en wefselimporten; de aftakkingen door garen- en wefseluitvoeren. Een samenspel van aanvoer, productie en afvoer, waaruit wij ten slotte het restant van de wefselproductie ter beschikking zien komen van de binnenlandse consumptie.

In het zeer korte tijdsbestek, dat ons was gegeven om deze studie voor te bereiden, konden wij het verzamelen der gegevens, nodig voor het samenstellen der stroomlijndiagrammen, niet zelf ter hand nemen. Gelukkig ont-

²⁸⁾ De schattingen zijn ontleend aan het verslag van de Conferentie in Buxton, September 1952.

²⁹⁾ Om verwarring te vermijden: onder continentaal West-Europa verstaan wij de 9 leden van de West-Europa Club (waarvan overigens ook Engeland deel uitmaakte), nl. België, Denemarken, Frankrijk, Italië, Nederland, Noorwegen, West-Duitsland, Zweden en Zwitserland. Met de statistici van landen als Finland, Oostenrijk, Spanje, Portugal en Griekenland hebben wij nog geen contact.

wikkelde zich ter oplossing van deze moeilijkheid een zeer prettige samenwerking tussen de verschillende statistici der internationale centra voor katoenverwerking. Het is ons dan ook een behoefte bij de publicatie van de vijf diagrammen de medewerking van de experts uit Japan, Engeland, de Verenigde Staten en continentaal West-Europa hier in dank te releveren ³⁰⁾.

Hoewel het cijfermateriaal, dat ons uiteindelijk bereikte, veel omvangrijker was dan tot uiting wordt gebracht in de vijf diagrammen, slaagden wij er toch niet in eenzelfde compleet overzicht over de aanvangsperiode van de International Federation samen te stellen. Voor hen, die zich alsnog voor deze en voor enkele tussenliggende perioden interesseren, worden echter de gegevens voor zover ter beschikking gepubliceerd in bijlage X.

Dat wij ons bij ons schets van de hedendaagse verhoudingen in de internationale katoenindustrie terecht tot de 5 groepen, die ook in de Buxton-conferentie in 1952 samenwerkten, beperkten, blijkt uit de volgende opsomming.

TABEL 18.

Het aandeel van India, Japan, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en West-Europa in de katoenindustrie van de vrije wereld
(in 1952 en 1953)

	India	Japan	Ver. Kon.	Ver. Staten	West-Europa	Andere landen
Spincapaciteit (1.000 spindles)	11.427	7.502	27.257	22.830	29.676	11.002
Weefcapaciteit (1.000 getouwen) ..	208,1	290,2	349,7	398,5	672,7	265,4
Productie van katoenen weefsels (mln yds/mln sq. yds/ 1.000 quintals)	4.940	2.790	1.960	11.140	8.576	3.936
Export van katoenen weefsels (mln yds/mln sq. yds/1.000 quintals) ..	670	890	709	630	1.447	89

Met de aldus verkregen groepering van de vijf machtigste producenten en exporteurs komen wij immers tot een uitbeelding van de katoenuishouding van een internationale katoenindustrie, die 88 tot 90 pCt van de spincapaciteit, de weefcapaciteit en de doekproductie van de vrije wereld beheerst en bovendien praktisch de gehele internationale handel in katoenen goederen verzorgt.

De 5 stroomlijndiagrammen van deze big five werden verzameld in grafiek 9.

Daar alle cijfers op dezelfde schaal verwerkt werden, leveren deze diagrammen goed vergelijkingsmateriaal.

Bij het weergeven der katoenbronnen aan de linkerzijde van de stromen, valt de fundamenteel sterke positie der twee katoenproducenten India en de Verenigde Staten op. Ware het ons mogelijk geweest deze katoenbalansen aan te vullen met soortgelijke voorstellingen voor man-made fibres, dan zou de kwetsbaarheid van de drie katoenveredelingsgebieden natuurlijk minder sterk in het oog vallen. Het gemis aan katoenverbouw kan in de drie veredelingscentra: Japan, Engeland en continentaal West-Europa, echter nooit door productie van man-made fibres worden goedgehaakt.

De katoenimporten der laatste jaren van India zijn een gevolg van de afscheiding van Pakistan, waardoor India compensatie moest zoeken voor ruim een miljoen balen. Daarnaast blijft India katoen exporteren, al valt het tegenwoordig terug op een bescheiden achtste plaats.

³⁰⁾ Wij noemen hier de functionarissen van: The Millowners Association, Bombay; The All Japan Cotton Spinners' Association, Osaka; The Cotton Board, Manchester; The American Cotton Manufacturers' Institute, Charlotte; en de bureaux van de leden der West-Europa Club in België, Denemarken, Frankrijk, Italië, Nederland, Noorwegen, Zweden, Zwitserland en West-Duitsland.

Egypte, Pakistan, Mexico, Turkije, Uganda en Peru waren in deze volgorde in het seizoen 1952/53 qua volume der exporten belangrijker ³¹⁾.

Komen wij in de spinsector, dan zien wij duidelijk hoe zeer de internationale garenhandel aan betekenis heeft ingeboet. Een vergelijking met voorgaande jaren, vooral met de eerste twee decennia van de 20ste eeuw, zou dit verschijnsel, dat sterk wijst op een steeds meer voortschrijdende integratie der industrie, nog beter demonstreren. De tijden der grote garenexporten, bijv. van Engeland, dat in 1912 nog 244 mln lbs. verscheepte, zijn voorbij. De belangrijkste garenexporteurs zijn thans, behalve in Engeland, Japan, de Verenigde Staten en India, op het Continent te vinden en wel vooral in Italië en België ³²⁾.

Wat de afzet van de weefselproductie betreft, treffen ons wellicht als grootste contrasten de Verenigde Staten en Japan. Bij de eerste ligt het accent zeer sterk op de binnenlandse afzet. Van de veel smallere katoenstroom, die de Japanse industrie doorloopt, buigt juist het grootste deel, nl. ruim 55 pCt, af naar export. Door het grote verschil in volume van het katoenverbruik der weverijen, ontloopt het uitgevoerde aantal yards elkaar echter uiteindelijk nog niet eens erg veel.

India, het tweede katoenproducerende land waarvan de „huishouding” hier wordt weergegeven, is de laatste jaren meermalen geneigd de binnenlandse behoeftebevreiding primair te stellen. Door het overheidsingrijpen zijn de exportcijfers aan schommelingen onderhevig. Weefselinvoeren worden er vrijwel geweerd.

Daar wij ons in deze studie geheel concentreerden op de fabriekmatige productie, is het goed bij de katoenuishouding van India te wijzen op de grote capaciteit aan handgetouwen daar te lande. Momenteel schat men er het aantal van deze handgetouwen nog op ca 2,8 mln met een productie van 1.200 tot 1.500 mln yards. Ook elders in de wereld is de handweef- (en soms ook de handspin-) nijverheid niet te onderschatten. Alleen valt het dikwijls moeilijk betrouwbare gegevens over capaciteit en productie te verkrijgen. Gezien de geringe regelmaat in de voortbrenging is dit te begrijpen.

De balansen van de Westeuropese gebieden, nl. Engeland en het Continent, geven nog het beste een beeld van een relatief vrije goederenstroom. Hoewel de belangstelling zich momenteel bij beide — zulks in tegenstelling met 50 jaar geleden — meer op de binnenlandse afzet richt, zijn zij ook heden ten dage netto-exporteurs van betekenis. De importen, zowel in Engeland als op het Continent, zijn evenmin te verwaarlozen. Voor een groot deel zullen dit partijen ruwdoek zijn, die na veredeling gereëxporteerd worden ³³⁾.

Wat het Continent betreft moeten wij bij de buitenlandse handel ten slotte een onderscheid maken in intra-

³¹⁾

Katoenexporten in 1952/53			
(1.000 balen)			
Ver. Staten	3.048	Turkije	422
Egypte	1.735	Uganda	330
Pakistan	1.275	Peru	371
Mexico	1.000	India	290

Bron: „Cotton” (I.C.A.C.), Januari 1954.

³²⁾

Garenexporten in 1952			
(mln lbs.)			
Engeland	35,7	Italië	47,5
Japan	28,2	België	47,0
Ver. Staten	22,8		
India	19,8		

Bron: „Cotton Board”.

³³⁾ Een recente publicatie van het tijdelijk statistisch centrum van de zgn. West-Europa Club toont bijv., dat de invoeren van ruwdoek in West-Europa in 1951 bijna 40 pCt van de totale invoer bedroegen. „Statistics of the Western European Cotton Industries (1950/52)”, Arnhem.

en extra Europese handel ³⁴⁾. Dit om het gedrang op de wereldmarkt tot de juiste proporties terug te brengen.

Wij zijn er ons ten volle van bewust, dat nog talloos veel conclusies uit deze katoenbalansen, hoe ongelijksoortig ze ook zijn samengesteld, te trekken zijn ³⁵⁾. Nog meer zou dit gelden, als wij ook de jaren 1912/13, 1928/29 en 1938/39 niet in cijfers doch in stroomlijn-diagrammen hadden kunnen verwerken.

Te lang zouden wij dan echter in het verleden blijven, terwijl het toch de toekomst moet zijn, waarop wij ons moeten richten. Daarom zijn wij zo vrij degenen, die zich aangetrokken voelen tot het maken van een diepergaande studie, nog eens te wijzen op het cijfermateriaal, dat als grondslag voor grafiek 9 diende.

In een slotparagraaf zal nu getracht worden met de wetenschap uit het verleden en op de basis van het heden enkele conclusies voor de komende jaren te trekken.

VI. De toekomst van de katoenindustrie.

Dus nu: de toekomst! Kunnen wij ons echter wel aan voorspellingen wagen? Het zojuist aangehaalde voorbeeld

³⁴⁾ Op de Internationale Conferentie in Buxton raamde men de interne handel op het Continent op ca 1/3 van de totale export uitgedrukt in lengte-eenheden. De zojuist aangehaalde publicatie wijst in gewichtseenheden op een veel groter intern verkeer. Gebaseerd op de importzijde der 9 meergenoemde landen voerden deze in 1951 80 pCt van de totale import aan katoentextielen aan uit O.E.E.C.-landen.
³⁵⁾ Ons aanvankelijk pogen om tot een gelijkvormige methode van samenstelling te komen, bijv. door met dezelfde afvalpercentages te werken, faalde. In bijlage X geven wij daarom de cijfers weer, zoals deze ons werden verstrekt.

van Buxton-1952 doet ons, eerlijk gezegd, wel ernstig aarzelen. Twee jaar geleden waren hier de kopstukken van de katoenindustrie verzameld. Hoe zwaar viel het hun een juiste prognose voor de wereldhandel in 1953 te stellen. Waarom zouden wij zelf dit werk nu ineens beter kunnen doen.

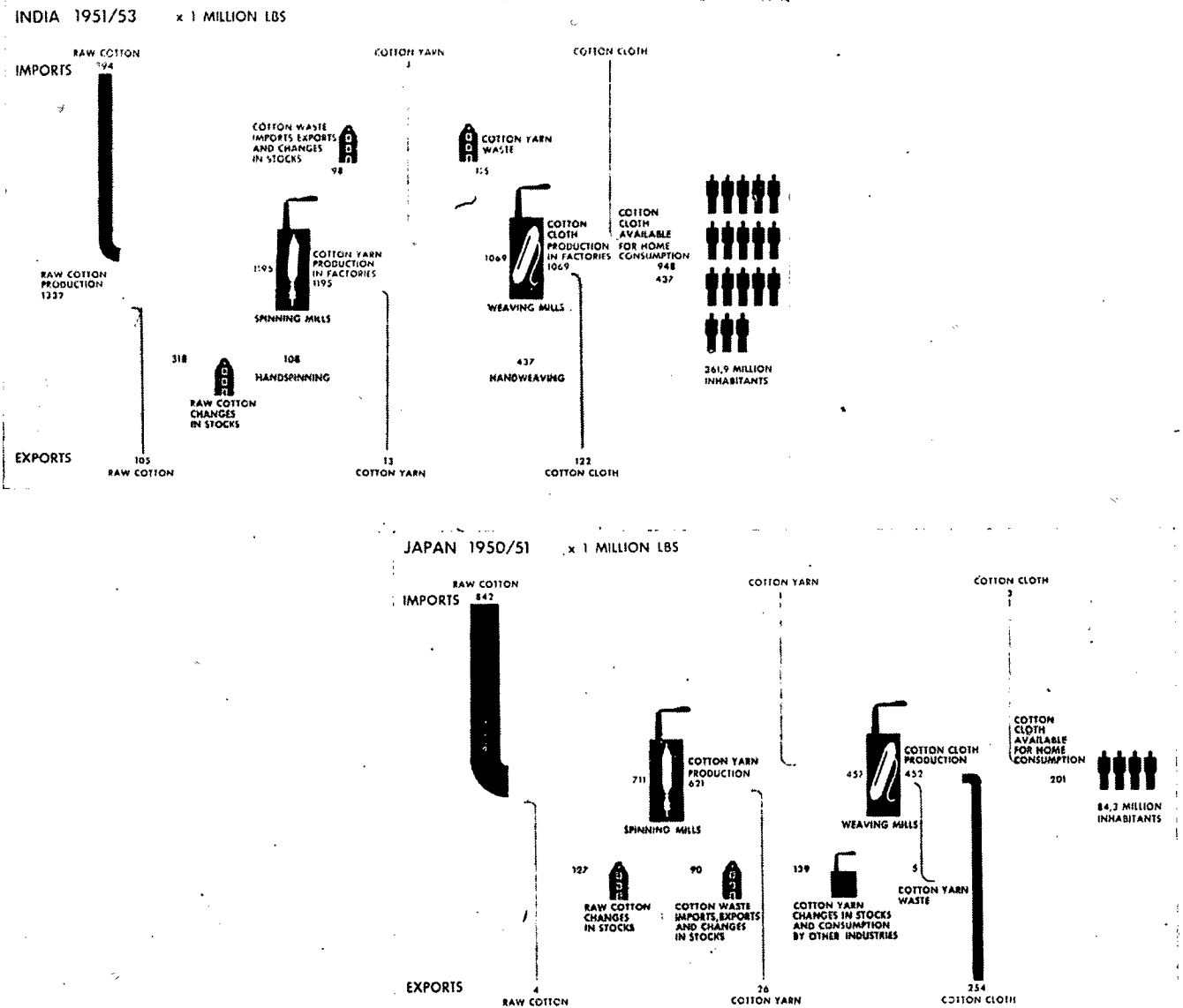
In de eerste plaats is het vraagstuk van de ontwikkeling van de wereldhandel in katoenen en rayon manufacturen naast het grondstoffenprobleem een der lastigste om concrete voorspellingen over uit te spreken. Ook op het zeer kleine terrein, dat wij dan wél door onze eigen activiteit menen te kunnen beïnvloeden, nl. dat der productie, zijn al zoveel inmengingen van buiten af merkbaar, dat wij ook daar dubbel voorzichtig moeten zijn met het opstellen van beschouwingen voor de toekomst.

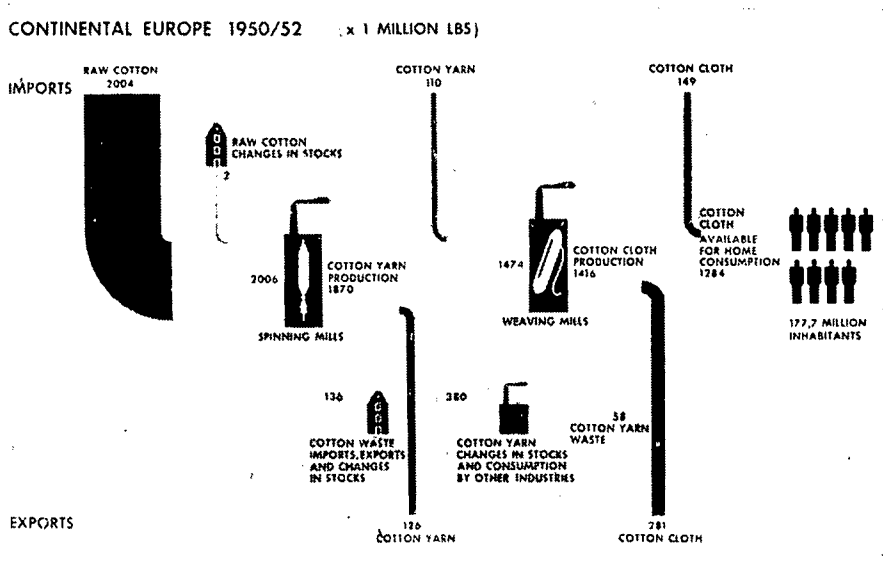
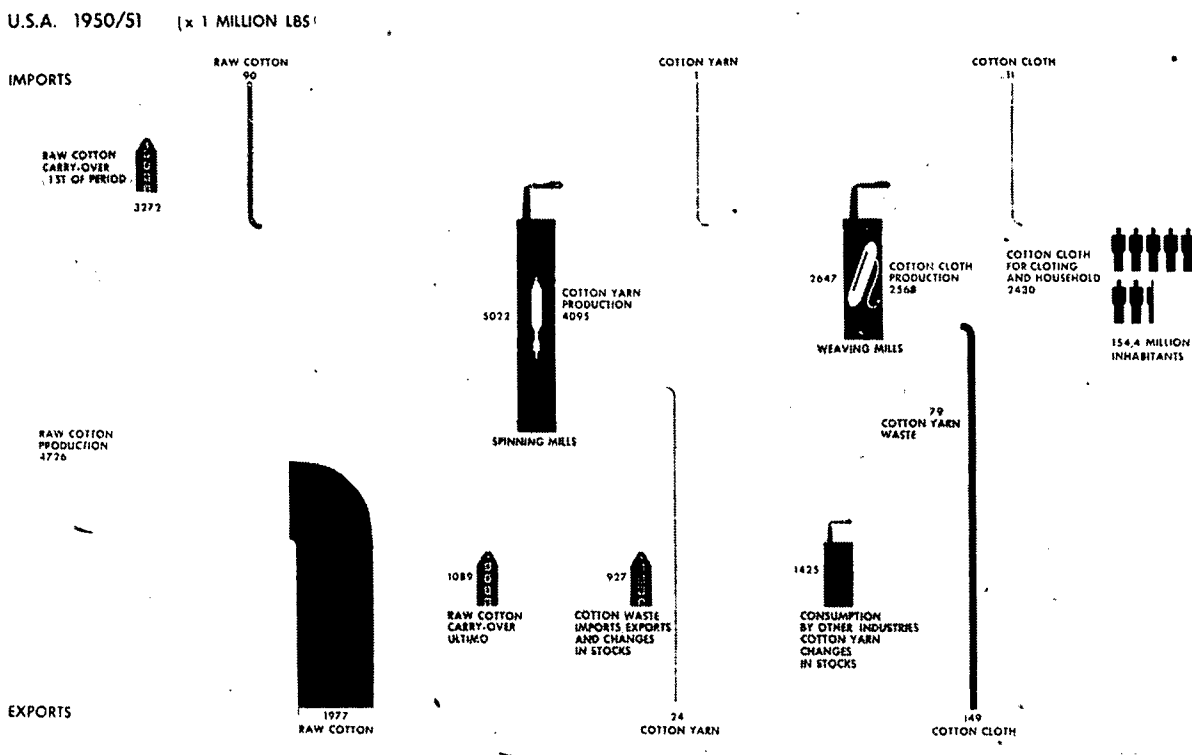
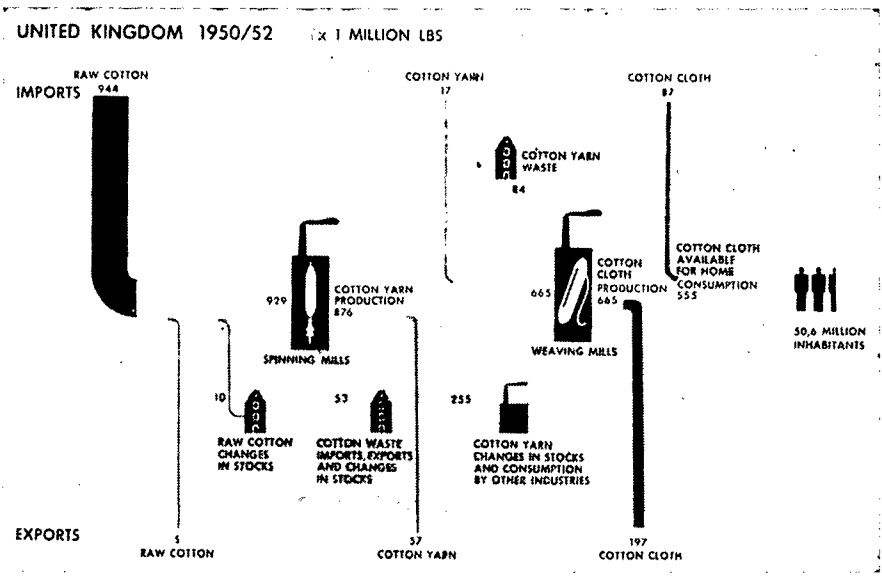
Vrijwel het enige wat wij wél kunnen proberen, is het doortrekken van enkele trends in de ontwikkeling, die wij in onze schets van het verleden opspoorden, om te onderzoeken op welke wijze wij op de daaruit te verwachten gevolgen hetzij individueel hetzij collectief moeten reageren.

Niet dat wij nu de illusie hebben hierbij tot het ontwikkelen van nieuwe, spectaculaire gezichtspunten te zullen komen. Daarvoor liggen de probleemstellingen al te lang te duidelijk voor ons, zodat de meesten van ons er reeds hun werkprogramma op hebben uitgestippeld.

GRAFIEK 9.

Katoenbalansen

Toch kan het zijn nut hebben een aantal vraagstukken voor de toekomst nog eens in logische volgorde te rangschikken. De agenda van dit Congres vormt een waardevolle steun bij dit pogen. Zo dadelijk zal blijken, hoe praktisch alle desiderata, die wij op zullen sommen, in de komende dagen in het middelpunt van onze belangstelling zullen staan.

Door nu het slot van onze beschouwingen te koppelen aan de reeks van lezingen, die het Buxton van 1954 zullen vormen, leggen wij ons tevens de beperking op de toekomst van de katoenindustrie te behandelen vanuit de gezichtshoek van een Westeuropese collectiviteit.

Het leek ons goed dit hier met nadruk te stellen. Immers, benadert men de toekomst als fabrikant individueel, dan zullen zeer velen tot afwijkende conclusies komen. Het zal ten enen male onmogelijk zijn de moeilijkheden, waar een ieder afzonderlijk mee in aanraking komt, in één homogeen schema samen te vatten.

Ook in elk land zal de situatie, waarmee een nationale katoenindustrie in contact komt, steeds weer verschillend liggen. Niemand beter dan onze Belgische vrienden en wij, nauw samenwerkend in Benelux-verband, kunnen dit van dag tot dag nagaan.

Pogen wij daarom alles ruimer, internationaal te bezien, onze International Federation eer aandoend, dan kunnen wij dit niet anders doen dan door ons te beperken tot West-Europa. Van de meermalen genoemde big five zijn alleen de fabrikanten in Lancashire en op het Continent tot een redelijk homogene groep samen te brengen.

Noch de collega's in de Verenigde Staten, noch onze vrienden in Bombay en Ahmedabad, Osaka en Nagoya of in andere centra van de internationale katoenindustrie zullen de toekomst precies zo beschouwen als wij.

Daar wij nu eenmaal het meest vertrouwd zijn met de problemen uit onze eigen en naaste omgeving, zullen wij binnen onze gezichtskring moeten blijven. Het is niet praktisch om te denken dat wij ons volledig in de gedachtingang van de anderen kunnen verplaatsen.

Parallel aan de volgorde, waarin wij onze historische beschouwingen rangschikten, zullen wij dus trachten een zeer ruwe schets te geven van datgene, waarmee wij de komende jaren geconfronteerd worden. Problemen samenhangende dus met de grondstoffen, de productie en de afzet.

Het grondstoffenvraagstuk.

De geschiedenis van de laatste 50 jaar heeft ons geleerd, dat de verbouw van katoen een steeds grotere geografische spreiding krijgt. De oorzaken van dit verschijnsel zijn vele. Wij noemen o.a. de activiteit van de kwetsbare importlanden en denken aan het uiterst vruchtbare werk van de „British Empire Cotton Growing Corporation”³⁶⁾. Verder speelde de doelbewuste politiek van de regeringen van enkele „nieuwe” katoenlanden een rol, waar zij streefden naar, opvoering van de lucratieve katoenproductie. Dat daarbij de prijspolitiek van de Verenigde Staten naast de dollarschaarste een factor van betekenis was, is wel aan te nemen.

Daar West-Europa nimmer een katoenverbouw van enig belang zal kunnen entameren, blijft het „equal access to raw material under equal conditions” voor ons allen vermoedelijk nog lang een wensdroom³⁷⁾. Met Japan zijn

³⁶⁾ Alleen in Afrika (o.a. in de Anglo-Egyptian Sudan, Uganda, Tanganyika etc.) werden de katoenoogsten de laatste 50 jaren van ca. 8.000 tot ca. 1.150.000 balen (400 lbs.) opgevoerd.

³⁷⁾ Het ontbreken van de „rejection clause” in onze katoencontracten is in normale tijden slechts een der kleinste ongelijkheden, waarop wij hier doelen.

wij dus op dit punt in het nadeel t.o.v. onze collega's in de Verenigde Staten en India.

Met verdubbelde ijver zullen wij ons daarom moeten wijden aan de stuçie, welke voordelen een goed gespreid katoenaanbod kan leveren. Wij mogen dan de grondstof al niet naast de deur hebben, op sommige momenten kan een keuze uit meerdere mogelijkheden van katoenaankoop veel vergoeden.

Voor de exportindustrieën is het een levensbelang de volledige vrijheid te behouden met betrekking tot de keuze der aan te kopen grondstoffen. Wat er in de toekomst uit de bus moege komen door middel van internationaal overleg over de katoenproblemen, aan het fundamentele principe van vrijheid van handelen op het gebied van de aanschaffing der benodigde grondstoffen mag niet worden getornd.

Dat het moderne vezelonderzoek daarbij van grote waarde zal blijken te zijn, behoeft geen betoog.

Behalve het verschijnsel van de grotere spreiding in het katoenaanbod, constateerden wij de enorme opkomst van de man-made fibres. Het is aan geen twijfel onderhevig, dat deze groei ook de komende jaren sterk zal toenemen, getuige het recente succes van de vol synthetische garens en vezels.

Daar de snelle groei van de wereldbevolking de verbouw van voedselgewassen in vele gevallen primair zal moeten doen stellen, is de aanvulling van het aanbod van natuurlijke grondstoffen (katoen en wol) door de productie van man-made fibres een volkomen logisch gebeuren. Dit temeer daar het ingrijpen van sommige regeringen³⁸⁾ bepaalde natuurlijke correcties, zoals de trek van de katoenverbouw naar streken met aanmerkelijk hogere oogstopbrengsten per ha, onmogelijk maakt.

Het ligt voor de hand, dat daarom een nauw contact onderhouden moet worden met de producenten van de nieuwe synthetische vezels en garens. Het katoenverbouwende Amerika gaat ons hierin trouwens sedert lang voor.

Het feit, dat de nieuwe vezels een stabiel prijsverloop laten zien, terwijl ook het prijsniveau relatief meer aantrekkelijk is geworden, moet de katoenproducenten over de gehele wereld tot grote voorzichtigheid manen.

Het is dan ook zeker niet de wereldvoorraadpositie van de katoen alleen, doch ook het niveau waarop de katoen wordt verhandeld, hetwelk aan de vooravond van de heropening van de Liverpool Cotton Exchange in het middelpunt van de belangstelling van de katoenwereld staat.

Wat nu de wereldkatoenvoorraad betreft: tijdens het schrijven van deze regels verkeert de internationale textielindustrie nog volkomen in het onzekere hoe de houdster van het grootste deel der voorraden, de Regering van de Verenigde Staten, haar katoenprobleem denkt op te lossen. De rekening voor een excessieve agrarische steunpolitiek.

Het vinden van een goede uitweg uit de impasse is niet alleen van groot belang voor de Amerikaanse boeren en industrieën, doch evenzeer voor de katoenproducenten en -consumenten elders. Zij toch stemmen maar al te dikwijls hun politiek af op die van het Department of Agriculture.

En wat een goede oplossing van de moeilijkheid der Amerikaanse oogstsurplussen voor ons in West-Europa betekent, weet elke insider.

³⁸⁾ Arealbeperkingen en soortgelijke maatregelen.

Het is eigenlijk een typisch feit. De International Federation toch is voortgekomen uit een poging van de zijde der industriëlen om een einde te maken aan een speculatieve inmenging in het grondstoffenaanbod. Zij ontstond dus in een tijd van schaarste.

De belangstelling voor de katoen, de basis waarop onze industrie is gegroundvest, bleef bestaan. Wij bevinden ons nu in een periode van overvloed. Weer is echter een groot deel van het aanbod op een bepaalde wijze onder contrôle gekomen. Ditmaal onder de zeer vertrouwde hoede van de Amerikaanse Regering.

Uit de aard der zaak kunnen de fabrikanten in West-Europa weinig of geen invloed uitoefenen op de beslissingen, die dit jaar met betrekking tot de oogstsurplussen zullen worden genomen. Deze liggen geheel in de sfeer van de agrarische politiek.

Wel is het van het allergrootste belang, dat wij als industriëlen in de Federation, verbruikers van meer dan 25 pCt van de totale wereldkatoenconsumptie, ons collectief blijven interesseren voor alles wat samenhangt met het reguleren van het katoenaanbod. Juist zoals onze voorgangers dat 50 jaar geleden in tijden van schaarste deden.

Het ware te wensen, dat de katoenindustriëlen in het op gouvernementsleest geschoeide katoenparlement van de International Cotton Advisory Committee veel meer en voortdurend de stem der practijk lieten horen. Dit wordt daar o.i. dikwijls node gemist, ook bij het werk van secretariaat en standing committee. Wil men ooit slagen in de poging om via een Cotton Agreement of een ander plan te komen tot een oplossing van het probleem: hoe brengt men de katoenprijs bij een ruim voldoende aanbod geleidelijk op een lager niveau „fair to producer and consumer in every country” en hoe handhaaft men die prijs zonder al te grote schommelingen ³⁹⁾, dan is de stem der practijk onontbeerlijk.

Het is echter niet alleen voor het Cotton Agreement plan, dat de leden van de International Federation zich dienen te interesseren; overal waar de internationale katoenhandel in het gedrang komt, moeten zij paraat zijn.

Of dit nu geschiedt door mede te werken aan een organisatie ter contrôle van het vochtpercentage in de katoen, of door te protesteren tegen de afkondiging van exportrechten met terugwerkende kracht ⁴⁰⁾, of door te ageren tegen clausules betreffende eenzijdige arbitrage in de katoenhandel ⁴¹⁾, of door te waarschuwen voor het achteruitgaan van bepaalde katoenoogsten (foreign and immature fibres in cottons), doet weinig ter zake. Hoofdzak is, dat men op zijn hoede blijft en bereid is op de bres te staan voor een voor allen faire, betrouwbare handel in goed verspinbare ruwe katoen.

Het terrein der werkzaamheden is groot. Vooral als de International Federation zich niet uitsluitend tot het grondstofvraagstuk beperkt. Men moet daarom practisch zijn en er ook in kunnen berusten, dat men op bepaalde sectoren het initiatief heeft verloren. Wij doelen hier op het vermijden van doublures t.o.v. het voortreffelijke statistische werk van het secretariaat der I.C.A.C. Het heeft o.i. geen zin, uit welke overweging ook, te trachten tegen een dergelijk goed werkende organisatie te gaan

concurreren. Het publiceren van oogstverwachtingen, verbruiksgegevens, prijs- en handelsbewegingen, kunnen rustig aan Washington worden overgelaten. Alleen zullen wij af en toe de beslagen brilleglazen, die men ons soms wel eens voor wil houden, schoon moeten vegen. Ook voor het opzetten van een te roze bril moeten wij ons hoeden. Ten slotte echter, mocht ooit een regeringslichaam als de I.C.A.C. worden ontbonden, dan zal de industrie direct handelend moeten optreden teneinde te trachten in de dan ontstane lacune te voorzien. Want een leemte zou fataal kunnen zijn. Het is uit die overweging, dat de International Federation natuurlijk ook niet alle belangstelling voor statistisch werk op het gebied van de katoen zonder meer moet verliezen.

Als wij al deze punten de grondstofvoorziening betreffende opsommen en tegelijkertijd beseffen, dat wij bij lange na niet alle facetten kunnen belichten, geloven wij zeker, dat men er goed aan gedaan heeft enkele lezingen op dit Congres aan de katoen en aan de man-made fibres te wijden.

De experts, die deze materie te behandelen krijgen, zullen zeker geen vrees behoeven te koesteren, dat hun voordrachten niet met aandacht gevolgd of niet door levendige discussies aangevuld zullen worden.

Het productievraagstuk.

De terugblik op de ontwikkeling van het productie-apparaat gedurende de laatste 50 jaar wees duidelijk enkele tendenties aan. Vooral bij de vergelijking van de spin- en weefcapaciteit met het katoenverbruik.

Allereerst noemen wij hier de regelmatige teruggang van het aantal spinnen en weefgetouwen sedert de crisis der jaren dertig. Deze inkrimping van het machinepark contrasteert zo zeer met de toeneming van de wereldbevolking en met de productie van katoenen weefsels dat het een ieder duidelijk zal zijn, dat de spinnen en getouwen van 1904 en die van 1954 onvergelykbare grootheden zijn.

Uit de divergentie van de omvang van het machinepark en de toeneming van de productie blijkt verder nog het streven naar een meer intensief gebruik van kleinere doch zeer moderne installaties. Japan en de Verenigde Staten kunnen ons hier als voorbeeld dienen.

De opkomst van de katoenindustrie in voorheen zuiver agrarische gebieden spreekt zowel uit de grotere internationale spreiding van de aantallen spinnen en getouwen als uit de teruglopende wereldkatoenhandel. De trek van de industrie naar de grondstof en in vele gevallen tevens naar een relatief overvloediger aanbod van werkrachten stipten wij in onze inleiding reeds meermalen aan.

Er zijn geen tekenen aanwezig, en hiermede komen wij al in de „trends”, die er op wijzen, dat aan deze ommekeer spoedig een einde zal komen ⁴²⁾. Wel is het waarschijnlijk, dat het tempo, waarin de historische veredelingsgebieden in West-Europa aan belangrijkheid gaan inboeten, trager zal worden. Een Lancashire dat 40 jaar geleden nog 7.000 mln yards exporteerde is heel wat minder kwetsbaar met een export van 700 mln yards nu.

Dit neemt niet weg, dat het Westen een zware taak wacht om in de steeds kleiner wordende wereldmarkt toch zijn plaats te behouden, ja, misschien een deel van het verloren gegane weer te veroveren. Als echter ooit waarheid schuilt in het gezegde: „in de aanval ligt de

³⁹⁾ De studie van het Cotton Agreement, dewelke speciaal op de laatste twee meetings van de I.C.A.C. te Rome (1952) en Washington (1953) werd ondernomen. Wel is het o.i. aan te bevelen, dat deze meetings zowel in duur als in frequentie wat meer aangepast worden aan de realiteit.

⁴⁰⁾ De actie, die op het vorige congres van de International Federation (Egypte 1951) werd ingezet.

⁴¹⁾ De geheel onnodig op de spits gedreven controverse tussen Alexandrië enerzijds en de katoenbeurzen van Liverpool en Manchester alsmede die op het Continent anderzijds.

⁴²⁾ Wij gebruikten hier het woord ommekeer. Met evenveel recht hadden wij over de terugkeer van de katoenverwerking naar de grondstof toe kunnen spreken. Vergeten wij niet, dat de katoenverwerking, zij het niet de fabriekmatige, uit het Verre Oosten stamt.

beste verdediging" is dit hier wel het geval. Wat dat betreft kunnen wij ons zeer wel indenken in de motieven, welke onze gastheren in ditzelfde Buxton, 2 jaar geleden, er toe brachten een exporttrading van bijna het dubbele te noemen van wat toen ogenschijnlijk bereikbaar leek.

Op het terrein van de productie kunnen wij als fabrikanten nog het meest handelend optreden. Ieder van ons weet wel de zwakke plekken in zijn eigen bedrijf te vinden. Hetzij in de gebouwen, waarin spinnerijen, weverijen of finishing-afdelingen zijn gehuisvest, hetzij in het machinepark, in de organisatie of in de efficiency. En verder is efficiency in distributie een voorwaarde voor efficiency in productie.

Vergelijkingen met datgene, wat in de Verenigde Staten op het gebied van de opvoering van de efficiency is gepresteerd, zijn er minstens net zo veel als er „working parties" naar de overzijde van de Atlantische Oceaan zijn gereisd⁴³⁾. Het lijkt ons nuttig, dat de ervaringen van deze productivity-teams in West-Europa nog eens in persoonlijke contacten worden uitgewisseld. Dit zou vanzelf leiden tot een follow-up in de vorm van een coördinatie van de werkzaamheden der nationale commissies tot opvoering van de productiviteit in de katoenindustrie.

Dat wij bij dit moeilijke reorganisatiewerk geleid moeten worden door datgene, wat in de wereld om ons heen gebeurt, is duidelijk. De concentratie van de industrie binnen relatief kleinere doch moderne „units" moet bijv. leiden tot het werken in twee en drie ploegen. In Amerika is het werken in ploegen eenvoudig een axioma geworden. Het is aan ons om met onze medewerkers de sociale consequenties van deze onafwendbare voortbrengingsmethode op een voor alle partijen meest aanvaardbare wijze te regelen.

Natuurlijk dicteert in elk bedrijf de financiële structuur het tempo, waarin men tot modernisering kan overgaan. Het feit, dat meer dan 50 pCt van de buiten het West-europese productiecentrum te installeren getouwen in de komende jaren automaten zijn, klinkt overigens nog eens als een waarschuwing, het tempo vooral niet te traag te nemen. Laten wij hopen, dat in elk land ook de fiscus dit hoort en begrijpt!

Naast de vernieuwing der apparatuur moet dikwijls ook een algehele herziening van de organisatie plaatsvinden. Nieuwe, moderne textielmachines kan elke fabrikant in elk land, of dit nu zuiver agrarisch dan wel industrieel is ingesteld, kopen. De juiste organisatie is moeilijker te verwerven. Het is vooral op dit punt, dat wij in Europa veel kunnen bereiken, mits wij ook bereid zijn veel te leren.

De Verenigde Staten noemden wij reeds als voorbeeld. Uit ervaring weten wij, dat ook Japan op dit gebied veelal met vrucht kan worden nagevolgd. De belangrijke spelregels van een economische werkwijze, zoals de specialisatie, de standaardisatie, het werken met grote eenheden (packages), de verkorting van het fabricageproces in de spinnerij, de automatisering in de weverij, de klimatisering van het bedrijf, de opvoering van het tempo in het algemeen⁴⁴⁾, dit alles nog gekoppeld aan een relatief overvloedig (en daardoor „goedkoop") arbeidsaanbod maakt dit land tot zulk een geduchte concurrent.

Of het na verloop van jaren India zal worden, dat deze rol overneemt en Japan terugschuift, zodat dit laatste land daardoor nog sterker in de Westeuropese concu-

rentiesfeer zal dringen, zal de toekomst moeten leren.

Ook dan zullen wij ons echter niet in een al te defensieve houding moeten terugtrekken. Door te streven naar een goed en goedkoop product bereiken wij meer dan door het zoeken van de schuldvraag voor een afzetcrisis in te dure katoen of in te gebrekkige bescherming op de weinige overzeese markten, die binnen de invloedssfeer van sommigen van ons vallen. Als wij door verlaging van de eindprijs de afzet denken te kunnen vergroten, moeten wij zelf in de eerste plaats het percentage aan toegevoegde waarde naar verhouding zo laag mogelijk houden.

Het is daarom van de grootste betekenis, dat in deze Congres-dagen zoveel aandacht wordt besteed aan de efficiency in de spinnerij-, weverij- en finishing-sector.

Het afzetprobleem.

Ten slotte het sluitstuk op de grondstoffen en de verwerking er van: de afzet der gereede producten, nl. de garens en de weefsels.

In de jaren na de tweede wereldoorlog zagen wij allereerst de opkomst van India als belangrijk exporteur van katoenen manufactures. Een verschijnsel van zeer grote betekenis, omdat dit tevens de ommekeer van netto importerend tot netto exporterend land betekende. Een der symptomen van de inkrimpende wereldmarkt in katoenen goederen.

Naast India mochten wij de laatste jaren ook de Verenigde Staten als nieuwe exporteur van betekenis begroeten. Een merkwaardig feit, als wij nagaan hoe hoog de levensstandaard in dit productiegebied is. Slaan wij echter de grafiek met de vergelijkende katoenbalansen hierop na, dan wordt veel verklaard als wij zien hoe breed de basis is, waarop daar te lande de productie stoelt. De grote en beschermde binnenlandse markt is een ideaal, dat velen onzer voor ogen zweeft⁴⁵⁾.

Wij raken hier immers direct aan een van de voornaamste voorwaarden voor een rationele productie. Bij de samenvatting van de conclusies voor de productie noemden wij weliswaar begrippen als standaardisatie en specialisatie, doch wij verzuimden de condities te noemen, welke aanwezig moeten zijn om zo'n productiewijze te kunnen voeren; kort gezegd: één grote, homogene en koopkrachtige markt. De versnipperde nationale markten in West-Europa bieden deze allermint.

Moet dit dan automatisch leiden tot de geïntegreerde textielmarkt op het Continent, al of niet met Engeland? Zij, die iets weten van alle moeilijkheden, die hieaan verbonden zijn, zullen economisch en sociaal dit wel als een ideaal zien, doch de concrete vraag vooralsnog ongetwijfeld ontkennend beantwoorden.

Het gaat ons er trouwens niet om in deze slotbeschouwingen een standpunt pro of contra integratie te verdedigen. Wel willen wij van deze gelegenheid gebruik maken de stelling te poneren, dat een grotere textielmarkt voor de 290 mln inwoners van de vrije landen op het Continent niet direct maar wel indirect er toe kan bijdragen de concurrentiekracht van West-Europa te vergroten.

Immers, het probleem van de bestaande overcapaciteit van onze Europese industrie kan nimmer worden opgelost door een vergroting van de intra-Europese handel alleen. Juist buiten West-Europa moeten wij onze afzet zien op te voeren. Wel kan de aanwezigheid van een afzetgebied, dat zelfs 90 pCt meer inwoners telt dan Noord-Amerika, velen van ons in staat stellen de productie tot

⁴³⁾ Het Nederlandse productivity-team berekende in het in December 1953 gepubliceerde rapport over de reis naar Amerika, dat de arbeidsproductiviteit van de Amerikaanse katoenindustrie gemiddeld 2x zo hoog is als die van de Nederlandse.

⁴⁴⁾ Men herinnere zich het gebruik van rolschaatsen in de spinnerij. Alleen al als symptoom van de spirit spreekt dit experiment boekdelen.

⁴⁵⁾ Beschermd misschien niet zo zeer door prohibitief hoge invoerrechten als wel door handig opgestelde douanereglementen.

in het uiterste te vereenvoudigen, de series te vergroten, daardoor de kóstprijs te verlagen en zodoende sterker te staan in de strijd op de wereldmarkt.

Voordat men echter het probleem van een geïntegreerde markt kan aanpakken, moet men eerst onderzoeken of er wel ooit een homogeen afzetgebied in West-Europa te creëren valt zoals de Verenigde Staten. De smaken verschillen nu eenmaal. Mocht een dergelijke enquête gunstig uitvallen, dan eerst kunnen juist wij fabrikanten als insiders wellicht nagaan, hoe deze integratie te verwezenlijken is. Het is met dit voorbereidende werk, dat de „West-Europa Club” zich in haar bijeenkomsten in Parijs (1950), Londen (1951) en Amsterdam (1952) bezig hield.

Uit het feit, dat deze groep zich in Februari 1953 ontbond en geheel vrijwillig in de International Federation overging, moet echter in genen dele worden afgeleid, dat daarmee aan deze activiteit een einde is gekomen. Daartoe is dit vraagstuk te belangrijk en tot op zekere hoogte ook te urgent.

Laten wij daarom niet aarzelen dit punt weer in het werkprogramma, hetzij van het International Cotton Committee hetzij van een aparte daarvoor te vormen studiegroep, op te nemen. Als hogere machten op politiek-economisch terrein over het al of niet instellen van een geïntegreerde markt willen besluiten, moeten wij immers weten wat wél en wat niet mogelijk is. Het weten en het geven van adviezen zal onze plicht zijn.

Met des te meer nadruk wijzen wij op dit probleem, omdat onze Belgische vrienden en wij reeds op kleine schaal in de Benelux met de vele facetten van zulk een integratie hebben kennis gemaakt. Wij weten enigszins wat er bij de verwezenlijking van zo'n experiment komt kijken. Zeker, wij zitten nog met de moeilijkheden en wij zien nu soms al de interne verschuivingen, die net zo als elders (bijv. intern in de Verenigde Staten) een gevolg van een dergelijk ingrijpende stap kunnen zijn. En toch is het goed hier ook eens een gunstige kant te noemen door enkele cijfers te geven, die de toeneming van het handelsvolume in het textielverkeer tussen België en Nederland demonstreren.

TABEL 19.

Handelsverkeer tussen België en Nederland⁴⁶⁾ in de textielsector

(basis: Nederlandse statistiekcijfers)
(1950 t/m 1953 uitgedrukt in pCt van 1938 in gewicht)

	1938	1950	1951	1952	1953
Grondstoffen en afval- len	100	95,5	88,1	124,9	154,1
Garens	100	116,6	108,8	96,1	127,6
AfgeWERkte producten	100	270,7	198,6	182,2	234,1
		118,1	103,5	126,4	158,8

Met deze feiten voor ogen moge het een geruststelling zijn te weten, dat tijdens dit Congres van Belgische zijde nog eens op de grote problemen wordt gewezen, waarvoor de katoenindustrie zich gesteld ziet, als zij zich aan de studie van de integratie waagt. Als van zo'n deskundige zijde de waarschuwing klinkt, dat het niet gaat om het uitspreken van een pro of contra, omdat aanwijsbare voor- en nadelen te verwachten zijn, maar om te preciseren hoe zo'n markt te vormen is als regeringen tot de instelling er van besluiten, zullen velen beseffen, dat zelfs dit Benelux-begeld, hoe geslaagd het experiment ook lijkt, nog niet als bewijs zal worden aangevoerd.

⁴⁶⁾ Het jaar 1950, waarin de eerste verruiming van het handelsverkeer plaats kon vinden, geeft een abnormaal beeld, daar Nederland, dat juist de rantsoenering afschafte, zijn inhaalvraag voor een belangrijk deel in België bevredigde. Daardoor steeg het cijfer der weefselexporten van België naar Nederland zeer sterk. De terugslag na de Korea-boom bleef in 1952 echter niet uit.

1953: 12/9 x Januari t/m September.

Bij onze voorkeur voor de aanval boven de verdediging, bij onze veronderstelling, dat wij door opvoering van de efficiency, straks misschien gesteund door een grotere binnenlandse markt, de overzeese afzet kunnen vergroten, zijn wij er stilzwijgend van uitgegaan, dat onze eindproducten ook zullen worden opgenomen. Een uitgangspunt dus, dat niet strookt met het reeds genoemde verschijnsel van de inkrimpende wereldmarkt. Wij mogen immers tevens aannemen, dat onze collega's in India, Japan en de Verenigde Staten niet zonder meer enig thans door hen bezet terrein zullen prijsgeven. Integendeel!

Kunnen wij fabrikanten dan ook op het gebied van de afzetverruiming in het algemeen nog iets verrichten?

Zolang wij ons beperken tot ons eigen werkterrein kan inderdaad veel bereikt worden. Op het gebied van het marktonderzoek, de sales promotion, de wijze van distributie en de propaganda bijv. kunnen wij veel leren van onze collega's in de Verenigde Staten. Het is daarom een bijzonder goede gedachte om een van de inleidingen op dit Congres aan dit onderwerp te wijden. Dit vooral waar wij het in verschillende landen van West-Europa zo zeer moeten hebben van een hoogwaardige productie, nieuwe kwaliteiten, goede dessinering etc. De export van onze technische en organisatorische kennis en onze fantasie biedt nog vele mogelijkheden.

Doch dit is zeker niet het enige, waarop wij ons moeten werpen. Het zou gevaarlijk zijn, als wij ons nu uitsluitend op de variabele productie van kwaliteitsgoederen zouden concentreren. Het feit, dat wij bij de bespreking van het productievraagstuk juist op de perfectionering van de massale serieproductie wezen, toont wel aan, dat wij ook aan een vergroting van de afzetmogelijkheden in de richting der „bulk-lines” geloven. De export van sommige „bulk-lines” neemt trouwens regelmatig toe.

De stroom van eindproducten, die volgens de katoenbalans in de Verenigde Staten ter beschikking van de consument komt, is heus niet zo breed omdat de Amerikaan meer katoenen kleding en huishoudgoed verbruikt. Daarnaast speelt het industriële verbruik een grote rol. Het komt ons voor, dat wij in West-Europa de mogelijkheden, die hierin schuilen, nog lang niet ten volle hebben uitgebuit.

Daarbij komen de laatste tijd de nieuwe veredelingsprocessen naar voren. Relatief eenvoudige doeksoorten kunnen hierdoor in bijzonder smaakvolle en voor velerlei doeleinden bruikbare artikelen worden omgetoverd. Wat het spinnen en weven betreft kan dikwijls een vrij simpele basis hiervoor worden gelegd via de serieproductie. Slechts de veredeling geeft hieraan de finishing touch. Het is dan ook begrijpelijk, dat het onderwerp van de nieuwe finish-methodes, „The New Fibre Look”, tijdens de Congres-dagen wordt besproken.

Er zijn echter ook aspecten verbonden aan de afzetverruiming, die wij niet rechtstreeks kunnen beïnvloeden.

In onze voorstudie zagen wij reeds het gevaar van de groter wordende „inequality of consumption”. Als juist de grootste consumentengroepen in Azië en Afrika een naar verhouding geringer aantal yards katoenen stoffen per hoofd gebruiken, is dit van grote invloed op de wereldhandel in manufacturen. De verhoging van de levensstandaard in deze gebieden kan een belangrijke bijdrage zijn tot het stuiten van een verdere inkrimping van de wereldmarkt. Dit is echter een probleem, dat naast de nationale inspanning deels ligt in het vlak van de internationale betrekkingen, deels in internationale steunverlening. Bovendien moet men voorzichtig zijn zich hierbij niet te optimistisch te tonen. Wij zagen immers

hoe snel de in ontwikkeling enigszins achtergebleven gebieden reageren op de geringste verbetering van de economische structuur door prompt tot het stichten of uitbreiden van een eigen katoenindustrie over te gaan. Wie echter verkopen wil, moet ook ruimte laten voor leveringen.

Een tweede zeer belangrijke mogelijkheid om tot een grotere afzetspreiding te komen is de vergroting van de handel met de gebieden achter de ijzeren en bamboegordijnen. Ook dit ligt geheel in een door ons nauwelijks te beïnvloeden politieke sfeer.

Dan noemen wij als West-Europeanen de handelsbelemmeringen in de Verenigde Staten. Men moge daar te lande wel bij voorkeur wijzen op sommige relatief lage invoerrechten, men verzwijgt dan de hindernissen, die gevormd worden door de gecompliceerde douanereglementen. Na het verschijnen van het Randall-rapport behoeven wij hierover niet nader uit te weiden. Het is van groot belang, dat wij als industriëlen onze Overheid op deze dringende kwestie attent maken. Voor bepaalde variabele artikelen kunnen de Verenigde Staten immers een goede markt blijven, zonder dat onze collega's overzee last zullen ondervinden van de Europese artikelen. Door hun variabele karakter produceren zij deze toch niet zelf. Het quantum is bovendien relatief gering.

Behalve de zojuist genoemde invoerbeperkende maatregelen zijn er natuurlijk nog tal van protectionistische obstakels, die bepaald irreëel genoemd moeten worden. Dan weer zijn zij de restanten van een tijdelijk invoerverbod om een uit het evenwicht geraakte betalingsbalans te herstellen, dan weer dienen zij als bescherming voor een opkomende industrie, of misschien voor een bepaalde groep.

Indien er in bepaalde omstandigheden de noodzaak bestaat importbelemmerende maatregelen te treffen om een land door een periode van betalingsmoeilijkheden heen te helpen, dan zullen deze maatregelen van tijdelijke aard moeten zijn en implicite de mogelijkheid moeten openlaten bestaande, vóór de afkondiging van bedoelde maatregelen afgesloten contracten, te respecteren.

Ook hiertegen kunnen wij alleen indirect, via onze regeringen opkomen. Waar wij als veredelingsindustrie groot geworden zijn met de vrije handel, is het nuttig, dat wij trachten althans een deel van de wereldhandel voor een verder aan banden leggen te behoeden.

Nemen wij echter eenmaal zo'n standpunt in, dan moeten wij ook de strijd op de wereldmarkt durven aanbinden.

Dit legt ons dus tevens de verplichting op door *eigen* werkzaamheid de beste en toch relatief goedkoopste producten voort te brengen. En dat hebben wij in eigen hand.

Met dit summier geschetste programma van actie voor ogen zou het unfair zijn nog langer beslag te leggen op de aandacht van lezers en hoorders voor de toekomst van onze katoenindustrie.

De mogelijkheden om zelf aan de instandhouding en aan de uitbreiding van de industrie te werken zijn zo vele, dat er o.i. weinig reden tot pessimisme bestaat.

Zeker, wij moeten ons er van bewust zijn, dat wij te maken hebben met een veranderende industrie in een veranderende wereld. Het leven is dynamica. Wij verkeren daarbij in het nadeel vroeg te zijn gestart. Onze rol zagen wij de laatste 25 tot 30 jaar kleiner worden. Met recht werkte bij ons de voorsprong remmend op onze vooruitgang.

Nu wij echter geleidelijk aan een positie hebben bereikt, die minder kwetsbaar is en uitgebalanceerd lijkt, is het niet onmogelijk, dat wij onze actie in de achter ons liggende jaren mogen beschouwen als een „reculer pour mieux sauter”.

Ongetwijfeld zal de toekomst zeer veel van ons allen vergen. Als ik hier spreek van „allen”, dan geldt dit voor alle werkers in onze industrie van jong tot oud en van hoog tot laag. Wij zijn allen spelers in één team, met één doel. Het is met opzet, dat wij dit aan het slot van deze inleiding noemen.

Het sociale aspect moesten wij immers uit het oogpunt van beperking van de stof volmaakt buiten beschouwing laten. En toch kan de spirit waarin wordt samengewerkt, de verhoudingen waaronder wij allen onze uiterste krachtsinspanning moeten geven, van doorslaggevende betekenis zijn voor het eindresultaat. Geen rapport van een productivity-team liet dit punt onbesproken. Maar ook ten opzichte van dit onderdeel zijn wij niet pessimistisch. Integendeel, geschraagd als wij ons weten door decennia van ervaring, vakmanschap en arbeidslust. Wij geloven dan ook oprecht, dat wij ons met grote gerustheid en overtuiging mogen zetten aan de taak, die ons in de komende jaren wacht.

Want alleen door een gezamenlijk optreden van *alle* werkers kunnen wij, Europees collectief, met recht blijven spreken van de *toekomst* van onze katoenindustrie.

Almelo, 1 Maart 1954.

W. T. KROESE.

BIJLAGEN

BIJLAGE I.

Jaarcijfers katoenproductie in de vrije wereld
(1.000 balen)

Katoenjaren, beginnende 1 Augustus	Ver. Staten	Egypte	India	Brazilië	Andere landen			Totaal
					Amerika	Azië	Afrika	
1909/10	10.005	1.036	3.998	324	263	145	42	15.813
1910/11	11.609	1.555	3.254	357	306	120	56	17.257
1911/12	15.694	1.530	2.730	360	290	154	53	20.811
1912/13	13.703	1.554	3.702	418	370	179	65	19.991
1913/14	14.153	1.588	4.239	477	334	174	55	21.020
1914/15	16.112	1.337	4.359	465	149	194	55	22.671
1915/16	11.172	989	3.128	339	133	173	58	15.992
1916/17	11.448	1.408	3.759	337	131	139	63	17.285
1917/18	11.284	1.304	3.393	414	155	105	46	16.701
1918/19	12.018	999	3.328	406	183	125	56	17.115
1919/20	11.411	1.155	4.853	461	186	128	87	18.281
1920/21	13.429	1.251	3.013	499	221	47	134	18.594
1921/22	7.945	902	3.752	459	380	73	98	13.609
1922/23	9.755	1.391	4.245	484	469	108	149	16.601
1923/24	10.140	1.353	4.320	522	503	198	227	17.263
1924/25	13.630	1.507	5.095	740	535	194	309	22.010
1925/26	16.105	1.650	5.201	561	607	267	382	24.773
1926/27	17.978	1.586	4.205	493	731	232	341	25.566
1927/28	12.956	1.261	4.990	464	598	176	321	20.766
1928/29	14.477	1.672	4.838	430	676	204	432	22.729
1929/30	14.825	1.768	4.387	571	779	234	312	22.876
1930/31	13.932	1.715	4.373	483	648	190	414	21.755
1931/32	17.097	1.323	3.353	555	679	256	565	23.828
1932/33	13.003	1.028	3.897	450	555	155	513	19.601
1933/34	13.047	1.777	4.189	1.014	809	426	515	21.777
1934/35	9.636	1.566	3.987	1.328	958	526	699	18.700
1935/36	10.638	1.769	5.553	1.757	1.186	677	819	22.399
1936/37	12.399	1.887	5.994	1.817	1.077	740	946	24.860
1937/38	18.946	2.281	5.137	2.075	1.094	913	1.046	31.492
1938/39	11.943	1.228	5.170	1.989	1.119	794	1.007	23.250
1939/40	11.817	1.801	4.888	2.141	1.148	744	970	23.509
1940/41	12.566	1.900	5.760	2.505	970	715	1.178	25.594
1941/42	10.744	1.735	5.820	1.844	1.182	575	949	22.849
1942/43	12.817	877	4.283	2.172	924	574	827	22.474
1943/44	11.427	740	4.710	2.700	1.540	551	766	22.434
1944/45	12.230	962	3.693	1.626	1.253	610	1.143	21.517
1945/46	9.015	1.082	3.529	1.350	1.165	457	882	17.480
1946/47	8.640	1.252	3.498	1.350	1.226	472	904	17.342
1947/48	11.685	1.320	3.525	1.260	1.258	549	895	20.492
1948/49	14.649	1.840	2.810	1.530	1.409	717	1.233	24.188
1949/50	16.005	1.786	3.410	1.350	1.958	944	1.227	26.680
1950/51	9.877	1.762	3.955	1.650	2.281	1.259	1.442	22.226
1951/52	15.155	1.673	4.480	1.950	2.454	1.474	1.403	28.589
1952/53	15.166	2.056	4.515	1.600	2.426	1.564	1.447	28.774
1953/54 (schatting)	16.270	1.265	4.870	1.300	2.541	1.595	1.563	29.404

De gegevens over de jaren 1904/05 tot 1909/10 bleken niet compleet te zijn (o.a. voor de Verenigde Staten). Daarom begonnen we met het oogstjaar 1909/10. De cijfers over de jaren 1909/10 tot 1947/48 werden ontleend aan „Statistics on Cotton and Related Data” (Statistical Bulletin 99, U.S. Dept. of Agriculture), Washington 1951. Voor recente cijfers: zie „Cotton”, Quarterly Statistical Bulletin, I.C.A.C.; 1914-1920: Mexico: gegevens ontbreken. Na 1945: India incl. Pakistan (met een gem. oogst per jaar van 915.000 balen in 1948/50 en 1.395.000 balen in 1951/53). „Andere landen”: Azië incl. het gebied rond de Middellandse Zee (w.o. Griekenland). In 1951/53 werd het verbruik in Rusland, China en Oost-Europa geschat op 7 mln balen per jaar. Balen: praktisch allemaal 478 lbs.

BIJLAGE II.

Jaarcijfers wereldproductie van 5 belangrijke
textielvezels
(1 mln lbs.)

Jaar	Katoen	Wol	Rayon garen	Rayon vezels	Synth. vezels	Totaal
1911	11.000	1.750	19	—	—	12.769
1912	10.450	1.780	20	—	—	12.250
1913	10.950	1.730	26	—	—	12.706
1914	11.975	1.720	20	—	—	13.715
1915	9.000	1.700	18	—	—	10.718
1916	9.075	1.630	23	—	—	10.728
1917	8.825	1.670	24	—	—	10.519
1918	8.950	1.680	26	—	—	10.656
1919	9.600	1.740	28	—	—	11.368
1920	9.850	1.780	33	—	—	11.663
1921	7.250	1.830	48	—	—	9.128
1922	8.825	1.820	77	—	—	10.722
1923	9.125	1.800	103	—	—	11.028
1924	11.500	1.920	138	—	—	13.558
1925	12.800	2.010	185	—	—	14.995
1926	13.400	2.140	212	—	—	15.752
1927	11.200	2.170	295	—	—	13.665
1928	12.400	2.250	361	—	—	15.011
1929	12.600	2.250	435	—	—	15.292
1930	12.100	2.210	451	6	—	14.767
1931	12.700	2.230	500	8	—	15.438
1932	11.200	2.200	517	17	—	13.934
1933	12.500	2.170	665	28	—	15.363
1934	11.000	2.120	771	52	—	13.943
1935	12.600	2.160	935	139	—	15.834
1936	14.700	2.230	1.021	300	—	18.251
1937	17.600	2.280	1.196	626	—	21.702
1938	13.200	2.350	997	931	2	17.480
1939	13.060	2.460	1.149	1.091	3	17.763
1940	13.730	2.500	1.181	1.281	4	18.696
1941	12.245	2.540	1.251	1.535	16	17.587
1942	12.230	2.490	1.197	1.452	23	17.392
1943	11.720	2.480	1.152	1.392	36	16.780
1944	11.295	2.360	1.035	1.053	46	16.789
1945	9.505	2.280	902	504	47	13.238
1946	9.630	2.290	1.112	579	52	13.663
1947	11.115	2.225	1.308	670	58	15.376
1948	13.055	2.260	1.551	904	74	17.844
1949	14.330	2.330	1.639	1.063	110	19.472
1950	12.645	2.365	1.927	1.565	170	18.672
1951	15.800	2.420	2.123	1.906	259	22.508
1952	15.810	2.500	1.835	1.750	320	22.215
1953	16.200	2.550	2.040	2.050	(ca) 400	23.240

Bron: „Textile Organon”. Voor synthetische garens en vezels: „The developments of the synthetic fibres”, Mr. G. Loasby. Daar alle cijfers van „Textile Organon” betrekking hebben op de wereldproductie van deze 5 soorten vezels en garens, hebben we ditmaal geen correcties aangebracht om cijfers voor de vrije wereld te verkrijgen.

BIJLAGE III.

Productie van katoen, wol en synthetische vezels uitgedrukt
in procenten van de totale wereldproductie

Uit de jaarcijfers van Bijlage II werden de volgende jaargemiddelden afgeleid:
Wereldproductie (mln lbs.)

	Katoen	Wol	Synth. garens en vezels	Totaal
1913/14	11.462	1.725	23	13.210
1928/29	86,8 pCt	13,0 pCt	0,2 pCt	15.148
1938/39	12.500	2.250	398	17.619
1948/49	82,5 pCt	14,9 pCt	2,6 pCt	18.565
1951/52	13.130	2.405	2.084	22.362
	74,5 pCt	13,7 pCt	11,8 pCt	
	13.692	2.295	2.578	
	73,7 pCt	12,4 pCt	13,9 pCt	
	15.805	2.460	4.097	
	70,7 pCt	11,0 pCt	18,3 pCt	

BIJLAGE IV.

Katoenconsumptie in de vrije wereld.

(1.000 balen)

Oogst-jaren	Ver. Staten	India	Bra-zilië	Ver. Kon.	Cont. West-Europa	Japan	Andere landen	Totaal
1903/04	4.279	1.350	—	3.588	5.148	875	200	15.440
1907/08	4.493	1.549	375	3.842	5.519	878	330	16.986
1908/09	5.199	1.661	375	3.512	5.459	910	367	17.483
1909/10	4.799	1.653	370	3.372	5.013	1.028	314	16.549
1910/11	4.705	1.650	370	3.782	5.147	1.060	324	17.038
1911/12	5.367	1.705	180	4.250	5.510	1.190	315	18.517
1912/13	5.786	1.762	285	4.440	5.484	1.372	315	19.444
1913/14	5.398	1.750	—	4.400	7.100	1.600	550	20.798
1927/28	6.834	1.664	435	3.097	5.911	2.578	665	21.184
1928/29	7.091	1.637	372	3.074	5.707	2.797	944	21.622
1929/30	6.106	2.038	327	2.587	5.650	2.875	788	2.0371
1930/31	5.263	2.027	309	2.019	4.935	2.432	938	17.923
1931/32	4.866	2.265	367	2.576	4.793	2.729	890	18.486
1932/33	6.137	2.211	357	2.392	5.201	2.934	703	19.935
1933/34	5.700	2.102	420	2.659	5.740	3.289	1.011	20.921
1934/35	5.361	2.427	588	2.591	4.967	3.648	1.129	20.711
1935/36	6.351	2.488	657	2.836	5.283	3.549	1.244	22.408
1936/37	7.950	2.463	668	3.037	4.915	3.881	1.459	24.373
1937/38	5.748	2.867	693	2.550	5.160	3.485	1.544	22.047
1938/39	6.858	2.966	629	2.690	5.679	2.641	1.384	22.847
1939/40	7.784	2.789	708	2.993	8.188	2.660	1.721	26.843
1940/41	9.722	3.334	707	2.100	5.273	1.582	2.279	24.997
1941/42	11.170	3.750	786	1.775	3.375	700	2.399	23.955
1942/43	11.100	3.940	839	1.500	3.150	515	2.566	23.610
1943/44	9.943	3.876	919	1.675	2.825	237	2.341	21.816
1944/45	9.568	3.927	985	1.570	3.375	150	2.199	21.774
1945/46	—	—	—	—	—	—	—	—
1946/47	10.025	3.525	850	1.685	3.806	700	2.289	22.880
1947/48	9.354	3.675	840	1.934	4.125	591	2.392	22.911
1948/49	7.795	3.820	825	2.020	4.340	737	2.416	21.953
1949/50	8.883	3.395	825	2.092	4.859	1.032	2.627	23.713
1951/52	10.509	3.300	840	2.135	5.315	1.599	2.833	26.531
1951/52	9.196	3.700	825	1.759	4.998	1.816	2.895	25.189
1952/53	9.457	4.105	800	1.564	4.991	2.065	2.914	25.896
1953/54 (schatting)	9.000	3.925	825	1.800	5.260	2.400	3.090	26.300

De gegevens over de jaren 1904/07 en 1914/27 bleken slechts gedeeltelijk betrouwbaar te zijn. Daarom vertoont bovenstaande tabel twee hiaten. De cijfers over de jaren 1927/44 zijn ontleend aan „Statistics on Cotton and Related Data”, U.S. Dept. of Agriculture. Voor recente cijfers: zie „Cotton” (I.C.A.C.). In 1950/52 werd het verbruik in Rusland, China en Oost-Europa geschat op 6.800.000 balen per jaar. Balen: praktisch allemaal 478 lbs.

BIJLAGE V.

Prijzen van katoen, wol, rayongaren en rayonvezel

(in dollarcenten per pond)

	Katoen	Wol	Rayon garen	Rayon vezels
1903	12,84	—	—	—
1904	9,09	—	—	—
1905	11,30	—	—	—
1906	11,24	—	—	—
1907	11,53	—	—	—
1908	10,23	—	—	—
1909	14,66	—	—	—
1910	14,87	—	—	—
1911	10,85	—	—	—
1912	12,29	64	185	—
1913	13,21	57	185	—
1914	—	61	195	—
1915	11,98	71	208	—
1916	19,28	87	311	—
1917	29,58	159	386	—
1918	31,01	184	440	—
1919	38,29	174	477	—
1920	17,89	166	460	—
1921	18,92	85	269	—
1922	26,24	125	280	—
1923	31,11	141	280	—
1924	24,74	141	211	—
1925	20,53	139	205	—
1926	15,15	116	182	—
1927	20,42	110	149	—
1928	19,73	116	150	60,0
1929	16,60	96	125	60,0
1930	10,38	76	106	60,0
1931	6,34	63	75	57,5
1932	7,37	47	65	45,8
1933	11,09	67	61	40,0
1934	12,44	82	59	34,5
1935	11,75	75	57	34,0
1936	12,91	92	57	30,5
1937	8,75	102	62	27,1
1938	8,99	70	52	25,0
1939	10,52	83	52	25,0
1940	11,55	96	53	25,0
1941	19,16	109	54	25,0
1942	20,99	119	55	25,0
1943	21,30	118	55	24,4
1944	22,57	119	55	24,8
1945	27,03	118	55	25,0
1946	36,48	103	56	25,4
1947	35,45	122	67	31,9
1948	32,98	159	75	36,4
1949	32,68	167	73	35,8
1950	43,57	198	73	36,1
1951	40,48	271	78	40,0
1952	35,38	165	78	39,5
1953	32,95	173	78	35,0

Katoen: gem. spot prices per lbs., New York.
Wol: fine graded territory, Boston, Ver. Staten.
Rayon garen: Viscose, 150 denier, Ver. Staten.
Rayon vezel: Viscose, Ver. Staten.

BIJLAGE VI.

Productie van katoenen weefsels in West-Europa

(mln yards/mln sq. yards/1.000 quintals)

	1912/13	1929	1936/38	1948	1949	1950	1951	1952	1953 a)
België	350	614	515	627	594	735	791	619	680
Frankrijk	1.510	1.740	1.635	1.508	1.724	2.036	2.196	1.916	1.992
Duitsland	2.130	1.670	2.030	756	1.452	1.896	2.172	2.088	2.371
Italië	1.020	1.353	894	1.126	1.098	1.181	1.234	1.114	1.063
Nederland	415	690	570	455	530	589	601	557	624
Scandinavië	175	207	284	282	316	350	353	310	309
Zwitserland	195	180	180	207	126	170	212	179	155
Sub-totaal	5.795	6.454	6.108	4.961	5.840	6.957	7.559	6.783	7.194
Oostenrijk	..	100	125	84	121	134	144	120	124
Finland	45	52	82	62	65	71	83	90	87
Griekenland	15	20	28	62	71	84	94	88	87
Ierse republiek	—	1	6	7	9	12	12	10	12
Portugal	145	210	165	248	240	279	257	285	272
Spanje	585	645	270	550	500	485	440	535	530
Turkije	..	15	150	199	213	225	224	264	270
Totaal generaal	6.585	7.497	6.934	6.173	7.059	8.247	8.813	8.175	8.576

Bron: „Cotton Board”.

a) Schatting.

BIJLAGE VII.

Export van katoenen weefsels door West-Europa
(1.000 quintals)

	1913	1929	1936/38	1948	1949	1950	1951	1952	1953 a)
België	160	280	142	82	152	226	245	176	180
Frankrijk	443	536	374	300	513	536	560	540	440
Duitsland	390	200	193	197	190	126	233	273	228
Italië	490	567	365	155	246	354	371	170	140
Nederland	340	304	186	121	149	153	180	242	230
Scandinavië	3	8	8	2	3	3	7	10	10
Zwitserland	42	48	53	15	39	46	34	32	55
Sub-totaal	1.868	1.943	1.321	872	1.292	1.444	1.630	1.443	1.283
Oostenrijk	..	35	10	37	26	22	14	10	14
Finland	..	—	5	6	4	2	1	1	1
Griekenland	..	—	—	—	—	—	—	11	3
Ierse republiek	..	2	1	2	3	5	6	1	—
Portugal	..	15	29	58	57	110	110	87	95
Spanje	46	39	..	141	86	148	123	58	51
Turkije	..	—	—	—	—	—	—	—	—
Totaal generaal	1.914	2.034	1.366	1.116	1.468	1.731	1.884	1.611	1.447

Bron: „Cotton Board”.

a) Schatting.

BIJLAGE VIII.

Import van katoenen weefsels in West-Europa
(1.000 quintals)

	1913	1929	1936/38	1948	1949	1950	1951	1952	1953 b)
België	45	28	9	9	11	24	23	20	23
Frankrijk	15	10	6	65	73	222	156	82	27
Duitsland	80	84	47	5	46	77	31	31	68
Italië	25	17	4	1	2	4	4	11	10
Nederland	120	81	29	38	65	180	111	71	89
Scandinavië	90	149	182	136	210	199	286	168	219
Zwitserland	30	26	41	32	14	20	35	21	19
Sub-totaal	405	395	318	286	421	726	646	404	455
Oostenrijk	..	96	24	1	12	16	11	7	10
Finland	..	16	29	9	28	40	43	73	27
Griekenland	60	57	37	15	20	18	34	9	16
Ierse republiek	..	29	42	24	34	35	30	16	21
Portugal	35	12	4	3	7	2	2	2	2
Spanje	14	15	2	1	1	1	1	1	1
Turkije a)	560	221	113	72	56	50	79	103	91
Totaal generaal	1.074	841	569	411	579	888	846	615	623

Bron: „Cotton Board”.

a) Inclusief Irak, Syrië, Palestina etc. in 1913.

b) Schatting.

BIJLAGE IX.

Geschatte wereldproductie van en handel in katoen en rayon
(mln yards/mln sq. yards/1.000 quintals)

	1910/13	1926/28	1936/38	1948	1949	1950	1951	1952	1953 a)
Jaarlijkse wereldproductie:									
Katoen	27.000	31.000	35.500	34.000	34.000	37.500	41.000	40.000	42.500
Rayon	50	600	5.300	6.700	7.300	8.500	9.500	9.200	10.000
Jaarlijkse wereldhandel:									
Katoen	9.500	8.550	6.450	4.250	5.000	5.700	5.850	4.800	4.700
Rayon	..	..	750	530	720	990	1.270	1.120	1.370
Export van Japan:									
Katoen	200	1.387	2.511	449	744	1.087	1.082	752	890
Rayon	..	..	476	10	33	198	329	361	415

Bron: „Cotton Board”.

a) Schatting.

BIJLAGE X.

Basisgegevens voor het samenstellen van katoenbalansen voor India, Japan, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en continentaal West-Europa

1. India.

(mln lbs.)

Jaarlijks gemiddelde:	1912/14	1927/29	1937/39	1949/51	1951/53
Katoen:					
Productie	2.312,6	2.806,8	2.588,4	1.179,2	1.332
Import	33,6	106,4	258,8	417,2	394
Export	2.346,2	2.913,2	2.847,2	1.596,4	1.726
	1.008,0	1.279,6	1.087,2	81,1	105
Fabrieksverbruik	1.338,2	1.633,6	1.760,0	1.515,3	1.621
Extern fabrieks- of plaatselijk gebruik	725	751	1.223	1.012	1.195
„Carry over”	+ 433,2	+ 582,6	+ 357,0	+ 395,3	+ 318
Garen:					
Spinnerijen	685	728	1.231	1.226	1.401
Import	47 +	48 -	29	7,5	2,5
Export	732	776	1.260	1.233,5	1.403,5
	220 -	30	35	71	13
Handweven	512	746	1.225	1.162,5	1.390,5
Beschikbaar voor weverijproductie	263	301	429	358	436,5
Katoenen weefsels	249	445	796	804,5	954
Import	279	507	892	901	1.069
Export	727,6 +	466,4	138,1	9,6	1,5
	1.006,6	973,4	1.030,1	910,6	1.070,5
Beschikbaar voor consumptie	68,3 -	91,6	74,1	240,6	122,2
Bevolking: mln	938,3	881,8	956	670	948,3
	248,2	268,6	303,5	354,7	363,5

Bron: „The Millowners Association”, Bombay.

2. Japan.

(in metrieke tonnen)

	Vóór de eerste wereldoorlog (1912/13)	Na de eerste wereldoorlog of vóór de wereldcrisis (1928/29)	Vóór de tweede wereldoorlog of na de wereldcrisis (1938/39)	Na de tweede wereldoorlog (1950/51)
Import van ruwe katoen ..	388.151	628.511	595.556	381.895
Export van ruwe katoen ..	761	39.178	2.844	1.583
Voorraadfluctuaties ruwe katoen en verbruik voor andere doeleinden ..	81.580	30.658	17.477	57.724
Verbruik ruwe katoen door spinnerijen ..	305.810	558.675	575.235	322.588
Productie van afvalkatoen en -garen ..	37.227	67.578	65.917	40.873
Import van garen ..	287	807	266	261
Export van garen ..	76.538	17.196	28.974	11.939
Voorraadfluctuaties en verbruik door andere handelsbranches ..	64.698	167.871	126.349	(-) 919 61.967
Verbruik van garen in weverijen ..	127.634	306.837	354.261	207.151
Productie van afvalgaren en -weefsel ..	1.276	3.068	3.543	2.071
Import van weefsel ..	5.926	1.626	2.398	66
Export van weefsel ..	52.608	199.691	268.608	115.273
Voorraadfluctuaties katoenen weefsels en binnenlands verbruik ..	79.676	105.704	84.508	1.101 90.974

Opmerkingen:

Tot 1939 inclusief verschepingen naar en van Korea. Voorraadfluctuaties van ruwe katoen (de gehele periode) en voorraadfluctuaties van katoenen garen en weefsel zijn tot 1939 niet beschikbaar. De productie van afvalgaren en -weefsel is geraamd op 1 pCt van het garenverbruik.

Bronnen:

Alle in- en uitvoercijfers zijn ontleend aan de handelsstatistiek van het Ministerie van Financiën van Japan, en de verschepingen naar en van Korea aan het voormalige bestuur van Korea. De voorraadfluctuaties van katoenen garen en weefsel voor 1950/51 zijn ontleend aan statistieken van het Japanse Ministerie van Internationale Handel en Nijverheid. Het verbruik van garens door de weverijen voor 1912/13 is geraamd met behulp van statistieken van het Japanse Ministerie van Landbouw en Handel. Alle andere cijfers zijn ontleend aan gegevens van de „All Japan Cotton Spinners' Association”.

BIJLAGE X.

3. Verenigd Koninkrijk.

(in mln lbs.)

Jaarlijks gemiddelde	1912	1928/29	1936/38	1950/52
1. Ruwe katoen en afval.				
Productie	—	—	—	—
Import van ruwe katoen	2.806	1.523	1.471	872
Niet verwerkte afvalimport	40	53	66	72
Totale import	2.846	1.576	1.537	944
Her-export van katoen en afval	324	73	57	5
Export van afval	100	63	54	36
Toe- of afnemng van de totale voorraden ..	—	—49	+ 66	—43
In totaal beschikbaar aan katoen en afval ..	2.422	1.489	1.360	946
Ruwe katoen verbruikt door de spinnerijen ..	2.202	1.344	1.281	890
Import van afval voor de spinnerijen ..	40	49	49	39
Totaal verbruik door de spinnerijen ..	2.242	1.393	1.330	929
Beschikbaar voor anderen dan spinnerijen ..	180	96	30	17
2. Spinnen.				
Spinproductie	1.983	1.306	1.239	769
Spinproductie van afval a)	—	—	—	107
Totaal katoen- en katoenen afvalgarenproductie ..	1.983	1.306	1.239	876
Export van garen ..	244	168	144	57
Binnenlandse productie beschikbaar voor de binnenlandse markt ..	1.739	1.138	1.095	819
Import van garen ..	8	15	2	17
Totaal garen beschikbaar voor de binnenlandse markt ..	1.747	1.153	1.097	836
3. Weven.				
Garen verbruikt door de weverijen:				
Enkeldraads en getwijd garen	1.656	1.018	909	581
Katoenafval a)	—	—	—	84
Totaal katoenen garen verbruikt door de weverijen ..	1.656	1.018	909	665
Import van katoenen weefsel ..	48	33	18	87
Totaal aan weefsel beschikbaar ..	1.704	1.051	927	752
Weefselexport en her-export ..	1.235	706	365	197
Totaal aan weefsel beschikbaar voor de binnenlandse markt ..	469	345	562	555

a) Inclusief katoenbestanddeel van gemengde garenproductie en -verbruik.
Bron: „The Cotton Board”.

4. Verenigde Staten.

(in 1.000 balen)

	1912/13	1928/29	1938/39	1950/51
Katoen „carry over” - 1 Aug.	1.777	2.536	11.533	6.846
Katoenproductie	13.489	14.497	11.645	9.888
Import van katoen	225	442	132	188
Katoenaanbod	15.491	17.475	23.310	16.922
Export van katoen	8.410	8.071	3.419	4.135
Katoen beschikbaar voor binnenlands verbruik ..	7.081	9.404	19.891	12.787
Katoen verbruikt door spinnerijen en weverijen ..	5.483	7.091	6.858	10.509
Katoen „carry over” - 31 Juli ..	1.598	2.313	13.033	2.278
Export van katoenen weefsel en katoenen garen in geschatte ruwe katoen equivalenten ..	314	349	249	502
Import van katoenen weefsel en katoenen garen in geschatte ruwe katoen equivalenten ..	44	44	58	34

Bron: Samengesteld uit rapporten van het „Bureau of the Census”, U.S. Dept. of Commerce. Het bleek in de praktijk erg moeilijk om op deze wijze de cijfers samen te stellen. We maakten daarom ook van andere bronnen gebruik (o.a. de „Quarterly Statistical Review of the Cotton Board”, Manchester) ten einde in elk geval voor 1950/51 een katoenbalans voor de Verenigde Staten samen te stellen. Voor de goede orde geven wij deze aanvulling hieronder:

Katoenen garens (in mln lbs.)

	Productie	Import	Export
1938	2.444	—1,04	9,92
1950	4.020	1,20	18,16
1951	4.172	1,44	30,28
1952	3.828	0,24	22,80

Katoenen weefsels

	(in mln yards)	(in mln tonnen)
1938	8.420,8 a)	5.828
1950	10.063,6	5.100
1951	10.310,4	4.840
1952	9.630	3.640

a) Cijfer voor 1939.

De steeds arbitraire verdeling van het weefselverbruik voor industriële en huishoudelijke doeleinden is gemakshalve gebaseerd op een berekening, gepubliceerd in het „Report on the developing world cotton situation” (Deel A, blz. 202), I.C.A.C., Washington, Mei 1950. Uiteindelijke bestemming van de katoen in de Verenigde Staten (1946):

kleding: 41,8 pCt   huishouding: 22,5 pCt   industrie: 35,7 pCt

BIJLAGE X.

5. Continentaal West-Europa.

Daar het onmogelijk was de complete gegevens voor België, Denemarken, Frankrijk, Italië, Nederland, Noorwegen, Zweden, Zwitserland en West-Duitsland, over de vier bekende perioden (1912/13, 1928/29, 1938/39, 1950/51/52) te verkrijgen, publiceren wij alleen de meest recente cijfers, waarop de katoenbalans is gebaseerd.

Gegevens voor de katoenbalans van continentaal West-Europa (1950/51/52)
(1.000 kg)

	België	Dene- marken	Frankrijk	Italië	Neder- land	Noor- wegen	Zweden	Zwitser- land	West- Duitsland
I. Ruwe katoen.									
1. import	101.958	10.800	257.522	198.411	60.359	4.211	28.644	35.933	211.346
2. export	- 1.998	-	-	-	111	-	-	-	-
3. netto import	99.960	.	.	.	60.248	.	.	.	.
4. veranderingen in voorraden en verbruik door andere industrieën dan de katoenspinnerijen	- 4.612	.	.	.	+ 186	.	.	.	.
5. verbruik door katoen- en katoenafvalspinnerijen	95.348	10.200	256.800	201.670	60.434	4.618	28.147	32.227	220.632
6. voorraadveranderingen van katoenafval en in- en uitvoer van katoenafval	+ 7.816	+ 38	+ 27.978	- 14.947	+ 262	- 848	+ 3.243	- 4.555	- 18.170
II. Katoen en garen van katoenafval.									
7. productie van katoenen en katoenafvalgaren	103.164	10.238	228.822	186.723	60.696	3.770	24.904	27.672	202.462
8. Export van katoenen en katoenafvalgaren	- 21.490	- 21 a)	- 1.482	- 27.897	- 2.624	-	- 186	- 1.844	- 1.808
9. binnenlands verbruik van de binnenlandse productie	81. 674	10.217	227.340	158.826	58.072	3.770	24.718	25.828	200.654
10. import van katoenen en katoenafvalgaren	+ 4.322	+ 6.413	+ 8.966	+ 250	+ 10.734	+ 6.094	+ 4.155	+ 1.536	+ 7.229
11. hoeveelheid garen beschikbaar voor binnenlands verbruik	85.996	16.630	236.306	159.076	68.806	9.864	28.873	27.364	207.883
12. veranderingen in voorraden en garenverbruik door andere industrieën dan de katoenweverijen	- 18.248	- 7.708	- 50.316	- 22.595	- 13.043	- 5.066	- 6.045	- 6.610	- 42.937
13. garenverbruik door de katoenweverijen	67.748	8.922	185.990	136.481	55.763	4.798	22.828	20.754	164.946
14. garenafval in de weverijen	- 3.227	- 1.698	+ 11.426	- 18.827	- 3.346	+ 196 b)	+ 296 b)	.	.
III. Katoenen weefsels.									
15. weefselproductie	64.521	7.224	197.416	117.654	52.417	4.994	23.124	c)	d)
16. export van katoenen weefsel naar de O.E.E.C.-landen	- 25.170	- 116 a)	- 1.939	- 22.120	- 10.129	-	- 179	- 2.941	- 18.921
17. export van katoenen weefsel naar andere dan de O.E.E.C.-landen	39.351	7.108	195.477	95.534	42.288	4.994	22.945	.	.
18. weefsel beschikbaar voor binnenlands verbruik van de binnenlandse productie	- 10.524	- 2 a)	- 1.429	- 19.118	- 12.014	-	- 6	- 787	- 2.087
19. import van katoenen weefsel uit de O.E.E.C.-landen	28.827	7.106	194.048	76.416	30.274	4.994	22.939	.	.
20. import van katoenen weefsel uit andere dan de O.E.E.C.-landen	+ 1.915	+ 5.113	+ 14.808	+ 770	+ 16.310	+ 5.159	+ 6.603	+ 2.056	+ 3.192
21. katoenen weefsel beschikbaar voor binnenlands verbruik	30.742	12.219	208.856	77.186	46.584	10.153	29.542	.	.
	+ 321	+ 1.250	+ 348	+ 139	+ 3.629	+ 1.326	+ 3.155	+ 544	+ 1.294
	31.063	13.469	209.204	77.325	50.213	11.479	32.697	.	.

. = gegevens ontbreken.

a) Slechts 1950 is bekend.

b) Garenafval in de weverijen zou een grotere weefselproductie geven.

c) De Westeuropese statistieken geven de weefselproductie alleen in weefgetouw-uren.

d) De Westeuropese statistieken geven 1.043.489 m².

Bronnen: Statistische afdelingen van de verschillende nationale instellingen.

Samengesteld door het Centraal Bureau van de Nederlandse Katoen-, Rayon- en Linnenindustrie te Arnhem.

